Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA
magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 13 - iunie 2004

Civilizația Dunăreană
Rădăcini

Al V-lea Congres Internațional de Dacologie

25-26 iunie 2004 - Hotel Intercontinental, București

În acest număr special găsiți rezumatele comunicărilor ce vor fi prezentate la cel de-al V-lea Congres Internațional de dacologie - Civilizația Dunăreană Rădăcini 2004

Pentru lichidarea unui popor se începe prin a-i altera, a-i șterge memoria: îi distrugi cărțile, cultura, religia, istoria și apoi vine altcineva îi va scrie alte cărți îi va da altă religie, altă cultură îi va inventa o altă istorie (de origine latină ori slavică după momentul politic). Între timp poporul începe să uite ceea ce este sau ceea ce a fost, iar cei din jur vor uita și mai repede: limba nu va mai fi decât un simplu element de folclor care, mai devreme sau mai târziu, va muri de moarte naturală. Noile forme istorice vor aduce elemente și simboluri noi de adorație care le vor îndepărta pe cele vechi. Din vechiul start spiritual vor rămâne undeva la un etaj inferior al cunoașterii, numai câteva cuvinte, expresii, tradiții, impresii, fragmente, nume de localități, munți și ape, fără un înțeles aparent. Formele vechi care cândva, au ocupat valența transcedentalului vor fi deplasate de formele noi care vor dicta componența și funcțiile «noului popor» așa cum s-a întîmplat cu noi.

Dr. NAPOLEON SĂVESCU

CIVILIZAȚIA DUNĂREANĂ - RĂDĂCINI

Dr. Napoleon Săvescu

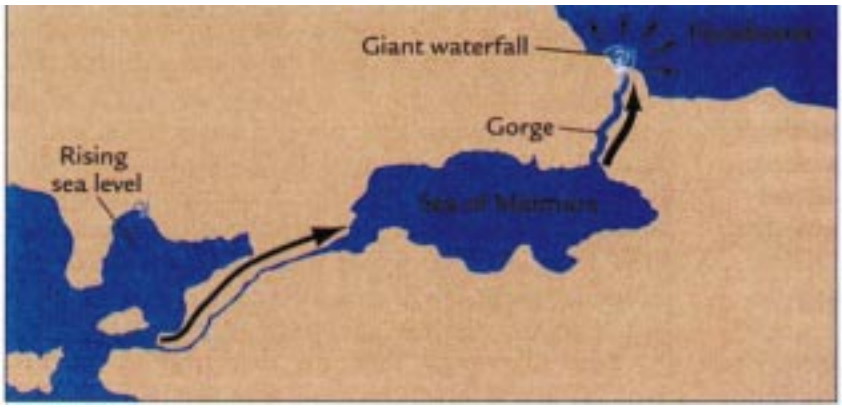

De mii şi mii de ani, legenda potopului o găsim în poveştile biblice, când se vorbeşte despre Noe, sau în Orientul Mijlociu, în mitul lui Ghilgameş. Dar aceste „poveşti“ biblice s-au dovedit a nu fi chiar poveşti. Despre ce s-a întâmplat la noi acasă, aflăm de la doi cercetători americani, William Ryan şi Walter Pitman, care primesc în anul 2000 cea mai înaltă distincţie din partea Columbia University, *Shepard Medal* pentru cercetări exemplare în geologia marină.

Cei doi distinşi geofizicieni americani au studiat un eveniment catastrofic care a schimbat istoria, un potop gigantic petrecut în urmă cu 7.600 de ani, pe locul unde acum se află Marea Neagră. Folosind metode de cercetare deosebit de sofisticate, ei au studiat fundul Mării Negre, odată fundul unui lac de apă dulce ale cărui maluri erau cu 110 metri mai joase decât astăzi. Tehnici sofisticate de datare au confirmat acest eveniment de acum 7.600 de ani. Munţi de apă sărată au ţâşnit peste înfloritoarea vale a Bosforului, apele sărate ale Mediteranei revărsându-se în lacul cunoscut azi drept Marea Neagră, cu o forţă de neimaginat, de 200 de ori mai puternice decât cascada Niagara, ridicând marginile acestuia, invadând şi devastând tot ce înainte fusese viaţă în locurile acelea.

Acea adevărată oază de apă dulce, Marea Neagră de azi – aflată lângă locurile unde oamenii vânau, creşteau animale, pescuiau - a început să crească vertiginos, cu 15 cm pe zi, distrugând totul în calea ei, gonindu pe locuitori, care, disperaţi, se vor răspândi în toate direcţiile.

Fermierii, sătenii unei vaste regiuni au fost forţaţi să fugă, ducând cu ei limba, obiceiurile. Studii cromozomiale, lingvistice, datări cu carbon 14, dar şi noi tehnici ca TIMS - Thermal Ionisation Mass Spectometry - au fost utilizate pentru a se găsi un răspuns corect.

Cum a început, de fapt, acest eveniment. Cu 12.500 de ani î.d.Hr., crescând brusc temperatura globului terestru, calota euroasiatică a început să se topească determinând o creştere a apelor mărilor şi oceanelor cu până la 110 metri. Anglia, din peninsulă, va deveni insulă, Marea Mediterană îşi va creşte nivelul cu 100-110 m, făcând posibilă istoria Atlantidei; peticul de pământ ce lega peninsula Balcanică de azi, de Asia Mică se va „scufunda“ lăsând în locul acesta o puzderie de insule noi şi o mare nouă, Marea Tracică, aceasta fiind cunoscută azi sub numele de Marea Egee. Civilizaţii surprinzător de avansate vor fi găsite pe aceste insule sau, mai corect, pe ce a rămas pe vârfurile muntoase scăpate de ridicarea nivelului Mării Mediterane cu peste 100 m.

Dar ce aflăm în luna noiembrie 2003: cel mai antic aşezământ scufundat a fost descoperit în faţa coastelor Angliei, care poate conţine secretele unei alte „Atlantide“ preistorice. Descoperirea a fost făcută din întâmplare de o cercetătoare britanică arheolog, Penny Spikins, de 34 de ani, care lua lecţii de scufundare cu câţiva colegi, în acea porţiune de mare din faţa portului Newcastle, în nord-estul Angliei. *„Ştim că există o Atlantidă preistorică pe fundul Mării Nordului, unde un timp, o suprafaţă de dimensiunea actualei Marii Britanii era conectată de continentul populat de fiinţe umane şi animale preistorice“,* ne spune David Miles, arheologul principal al autoritarei asociaţii English Heritage.

Până acum, arheologii aveau cunoştinţă doar de un singur aşezământ mezolitic acoperit de apele Canalului Mânecii, în faţa Southampton-ului, în sudul Angliei. Domeniul găsit de Spikins conţine două aşezăminte: unul se află la capătul unei mase pietroase chiar la malul mării, provenind de la începutul perioadei mezolitice (între 8.000 şi 10.000 de ani), celălalt - între 100 m şi 500 m distanţă de mal - provine de la sfârşitul mezoliticului (între 5.000 şi 8.500 de ani).

Aproape în toate religiile lumii găsim această poveste a potopului, care o fac

Map of what happened as the result of the Black Sea Flood.

Gimbutas writes that the Dnieper Donets people were large, strong, and broad-faced (brachycephalic) descendants of paleolithic Cro-Magnon man.
Gimbutas writes that the Dnieper Donets pottery is related for certain to the Baltic "Memel Culture".
Burial practices of the Dnieper Donets Culture were also similar to those found in the Baltic at Zvejnieki, the largest and oldest cemetary in all of northern Europe.

credibilă şi prin faptul că populaţii aflate la distanţe mari unele de altele au păstrat acest eveniment de-a lungul mileniilor în special în memoriile lor religioase.

O bruscă migraţie de populaţii porneşte din zona Carpato-Dunăreană spre centrul Europei, explozie migratoare numai recent recunoscută. Astfel, un grup cunoscut drept LBK - linear-band-keramik (ceramică lineară, necolorată) ajunge pe malurile Rinului şi al Senei (vezi The Diaspora, p.191-Noah's Flood, The new scientific discoveries about the event that changed history, W.Ryan-&W.Pitman, Simion&Schuster, 1998). Acest grup, care a provocat o invazie în masă, a determinat apariţia unor noi case, mult mai lungi, de aproape 150 de picioare, nemaiîntâlnite înainte în Europa, ca de exemplu în zona Parisului de azi. Apar vase acoperite cu forme de spirală - spirala carpato-dunăreană-, valuri concentrice, desene rectangulare şi tot felul de forme geometrice, asemănătoare cu cele din Moldova, spre exasperarea experţilor care, la început, nu puteau explica acest fenomen. Prăpastia culturală dintre aceşti invadatori şi băştinaşi este evidentă. Carpato-dunărenii aduc animale domestice, plante de cultură, un tip nou de fortificaţii.

Simultan, un alt grup din spaţiul carpato-dunărean îşi face apariţia în centrul Europei, grup recunoscut sub numele de Vincea. Ei construiesc case pe un teren bine nivelat, cu străzi paralele (p.189, lucrarea citată). Podeaua caselor este făcută dintr-un pământ alb, iar pereţii sunt făcuţi din cărămizi de pământ. Arta de a decora vasele este excepţională, fiind în contrast cu cea dinaintea sosirii lor. Scrisul pictografic i-a făcut cunoscuţi în lume, ei folosindu-l cu aproape 2500 de ani înaintea sumerienilor (vezi „Noi nu suntem urmaşii Romei"- p.257 Ed.Intact, Bucureşti). Localităţile Tărtăria din judeţul Alba, România, precum şi Vincea din Iugoslavia, Gradesnita (Bulgaria) păstrează urmele scrise ale acestor emigranţi.

În anul 2003, „Dacia Revival International Society of New York" împreună cu Consiliile Judeţene Alba şi Hunedoara au ridicat, în localitatea Tărtăria, un monument închinat apariţiei primului mesaj scris din lume (Tărtăria, circa 5.500 î.d.Hr.).

Simultan cu cele două culturi descrise mai sus apare, de-a lungul Adriaticei, pe coasta Dalmaţiei, grupul Danilo-Hvar, lângă el apărând şi grupul Butmir în jurul localităţii Sarajevo de azi.

Al IV-lea grup, numit Hamangia, apare şi el în această perioadă, lăsând sculpturi remarcabile ca Gânditorul. Este singurul grup căruia nu i-a fost teamă să se aşeze lângă Marea Neagră. Descoperit în 1953, situat la Baia - Hamangia, pe malul lacului Golovita, în apropierea litoralului Mării Negre, în provincia Dobrogea. Aparent a apărut de nicăieri, dând multă bătaie de cap specialiştilor. A fost considerată greşit ca o cultură de origine meridională, care se instalează pe coasta occidentală a Mării Negre, deoarece folosea marmura pentru sculpturi; de asemenea, prezenţa scoicilor spondylus ar fi dovedit prezenţa unor emigranţi din Levant sau de undeva din sud-vestul Asiei. Azi se poate considera că grupul Hamangia a sosit de undeva din zona Crimeei sau poate chiar din partea sudică a vechiului lac de apă dulce, Marea Neagră de azi, călătorind cu ambarcaţiuni. Acoperă o arie geografică ce include actuala provincie Dobrogea, până la malul stâng al Dunării, în Muntenia, şi nord-estul Bulgariei.

Puţin mai la nord de LBK, proto-indoeuropenii se vor divide în două ramuri; una vestică şi alta estică. Ultima va fi cunoscută şi sub numele de Tocharieni, răspândindu-se spre sudul Chinei de azi, în zona Tarim Basin, unde urmele scheletelor şi ale corpurilor mumificate au creat, la început, probleme mari specialiştilor. Erau înalţi, blonzi, îmbrăcaţi în haine confecţionate din lână europeană. Migraţia lor se pare că a atins şi insulele Japoniei (vezi „Noi nu suntem urmaşii Romei" p.247, Ed. Intact, Bucureşti). Acest exod de populaţie, plecat din zona noastră, din Vechea Europă, va determina acel prim val cultural „Golden Age" european şi va forma „Diaspora europeană" (p.192, The Diaspora, Noah's Flood) .

Dar epopeea strămoşilor noştri nu a fost însă numai una europeană. Despre ramura răsăriteană, aşa-zisă indoeuropeană, am mai amintit. Sudul şi sud-estul Mării Negre aşa cum s-au format, a fost delimitat de două grupuri muntoase: în sud, Munţii Taurus, iar în est, Munţii Caucaz . Din zona Munţilor Caucaz porneşte un grup migrator sudic, cunoscut sub numele de Ubaid. Ei vor cuceri paşnic Mesopotamia/Sumerul. (vezi „Noi nu suntem urmaşii Romei" p.257, dar şi „Noah's Flood" p.198). Să nu-l uităm şi pe Sir Arthur Keith, care descoperă „a time capsule" veche de 5.000 de ani. De fapt, el descoperă cimitirul regal din Ur, unde întreg anturajul regal al unei regine a fost sacrificat. El observă tipicul Caucazian/European al scheletelor, considerându-i asemănători cu pre-dinasticii egipteni (vezi Noah's Flood", p.200). Tot din acest grup se desprinde un mic grup de fermieri, care se vor aşeza pe malul râului Rioni în Transcaucazia.

Grupul sud-estic va avea o mică ramură anatoliană, care este atestată în zona Catal Huyuk şi Hacilar din Turcia de azi, descrisă de James Mellaart încă din 1957. Cealaltă ramură, predinastică egipteană, trece prin Jerihon - Palestina de azi, ajungând pe valea Nilului. Ei aduc arta olăritului, necunoscută până atunci pe valea Nilului, animale domestice, plante de cultură, cereale, tehnica irigării terenurilor etc.

Descoperim, dintr-o dată, că Nicolae Densuşianu, în lucrarea sa monumentală „Dacia preistorică", a avut acea sclipire genială în a înţelege formarea popoarelor europene, plecarea lor din spaţiul carpato-dunărean. Faptul că nu a fost înţeles arată numai limita de înţelegere a celor chemaţi să-l înţeleagă. Vedem cum informaţii aparent disparate pot fi puse împreună dacă acceptăm o altă concepţie despre apariţia popoarelor europene „moderne".

Plăcuțele de plumb de la Sinaia - o sursă excepțională de cunoaștere a istoriei și civilizației dacilor

Drd. Aurora Peţan, cercetător principal,
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al.Rosetti“

Cercetătoarea vă supune atenției un proiect de cercetare în domeniul dacologiei, care ar putea duce la rescrierea istoriei antice a spațiului central şi est-european, precum şi la o revoluție

în lingvistica indo-europeană, romanică, balcanică, dar şi în alte domenii.

Este vorba despre valorificarea unei arhive de texte scrise în relief în caractere greceşti, pe tăbliţe de plumb, într-o limbă necunoscută, presupusă a fi limba dacică. Această arhivă a fost descoperită la sfârşitul sec. XIX şi nu a fost studiată până acum. A fost depozitată la fostul Muzeu de Antichităţi, actualul Institut de Arheologie „Vasile Pârvan“, şi, din păcate, n-a fost niciodată inventariată. Au existat peste 500 de astfel de inscripţii însumând, probabil, peste 3 tone de plumb, care au dispărut între timp. Astăzi mai există circa 40

(la acelaşi Institut de Arheologie) şi încă aproximativ 40 de fotografii inedite făcute în timpul celui de-al doilea război mondial de către un inginer, deci în total cam 80 de documente. Textele sunt scrise în relief, în plumb şi sunt însoţite de o iconografie foarte bogată. Istoricii şi lingviştii care le-au văzut le-au considerat falsuri, însă fără să le studieze. Motivul: nimeni nu ştia de unde au apărut, unde au fost găsite şi, în acelaşi timp, piesele arătau foarte bine, fără urmele de coroziune la care ne-am fi aşteptat după 2000 de ani.

Există informaţii care certifică faptul că o parte din această arhivă a fost descoperită în 1875, când s-a săpat fundaţia castelului Peleş din Sinaia. Piese-

le erau din aur masiv şi, la cererea regelui Carol I, au fost făcute copii în plumb la fabrica de cuie din Sinaia. Originalele au ajuns în posesia regelui. Copiile au fost păstrate o vreme la mănăstirea din Sinaia, apoi au dispărut şi acestea. S-au păstrat fotografii după o parte din aceste copii. Analizele făcute la Institutul de Fizică Nucleară confirmă faptul că cele mai multe dintre piese sunt făcute din plumb tipografic specific sfârşitului de secol XIX.

Totuşi, câteva piese mai mici, singurele care nu sunt din plumb, ci pe bază de cupru sau argint, au o structură metalografică foarte complexă, specifică minereurilor nerafinate din antichitate, deci cu şanse mari de a fi originale. Acest lucru a fost confirmat şi de o serie de analize făcute la Oxford pe una din piese.

În aceste texte se poate identifica un număr mare de antroponime şi toponime dacice, dar şi romane, celtice, scitice etc. Imaginile, foarte numeroase şi complexe, reconstituie o întreagă civilizaţie, cu cetăţi, temple, divinităţi, animale totemice, armate etc. Textele par să facă referire la evenimente politice din vremea respectivă (războaie, alianţe), unele au caracter religios, există şi două genealogii care aduc la lumină portretele şi numele a zeci de regi şi principi locali de la Sarmisegetuza, Helis şi Genucla. Perioada din care provin se întinde între sec. IV î.Hr. (epoca regelui Dromichaetes) şi sec. I d.Hr. (epoca regelui Decebal). Şansele de descifrare sunt mari, deoarece textul constituie, în general, o explicaţie la imaginile reprezentate. Limba în care sunt scrise are caracteristici indo-europene clare şi practic e imposibil să fi fost inventată de către un falsificator.

Multe din informaţiile de pe tăbliţe au confirmat descoperiri arheologice făcute ulterior, după un secol (planul cetăţii Sarmisegetuza, forma templelor, colonada de la poarta de est etc.).

RĂDĂCINILE ADÂNCI ALE CIVILIZAȚIEI DANUBIENE

Marco Merlini, Italia

1. Starea înaltă a Civilizației Danubiene

Starea de „civilizație de început" nu mai poate fi limitată numai la regiunile care au atras de mult atenția cercetătorilor (Egiptul, Mesopotamia, Libanul şi antica vale a Indusului), dar ea a trebuit să se dezvolte ca să poată îmbrățișa civilizația Neolitică şi Calcolitică a Văii Dunării.

Câteva caracteristici ale civilizației în sud-estul Europei:

- Dezvoltarea unei economii de subzistență agrară prin îmbunătățirea terenului agrar şi a tehnologiei. Agricultura nu mai este limitată numai la cele mai bune petice de pamânt arabil din jurul aşezămintelor, ci este practicată pe terenuri mai dificile, la o oarecare distanță de casă. Este evidentă folosirea plugului şi a irigațiilor.

- Rafinamentul şi îmbunătățirea tehnicii de producție a ceramicii. Progresul în tehnologia ceramicii este la fel de rapid atât în vest, cât şi în est.

- Apariția metalurgiei a fost un proces independent care n-a fost influențat de tradițiile din Orientul Apropiat.

- O creştere în comerț poate fi observată încă de la mijlocul mileniului VIII î.Hr. Era un comerț la distanță lungă şi care implica scoici, marmoră, obsidian şi cupru.

- Urbanism. În cadrul aşezământului care se extinde, un aranjament mai eficace poate fi observat în cursul dezvoltării sale. Planurile stilurilor de străzi şi aliniamentul caselor devin mai complexe în timp.

Cât despre mărimea aşezămintelor, unele cresc atât de mult încât oferă case pentru câteva mii de locuitori.

- Case. Au loc schimbări în mărimea şi funcția clădirilor. În timp ce mărimea medie a caselor este de cam 8 x 5 m, clădiri în oraşe mai mari pot avea o lungime de până la 30 m, două etaje, cu două până la trei camere pe fiecare etaj.

- Cladirile îşi asumă funcții mai specializate. În mileniul VIII î.Hr., există o tendință fie ca spațiul să fie separat după etajele din casă sau, mai preferabil, să se ridice clădiri separate cu funcții specializate. În plus, arhitectura profană şi sacrală tinde să-şi asume trăsături mai distincte decât în perioadele anterioare. La câteva şantiere arheologice au fost excavate modele de temple. Unele dintre ele trebuie să fi fost probabil structuri mari pe platforme întinse.

- Stiluri sofisticate de imagini religioase.

- Europa de sud-est şi-a dezvoltat sistemul ei de scris (*Scrisul Danubian)* acum 7300 de ani şi este cel mai vechi scris cunoscut până azi.

- Originea scrisului este legată în mod evident de creşterea cantitativă a informației care trebuia înregistrată şi transmisă. Din acest motiv, Civilizația Danubiană a dezvoltat un sistem complex de comunicație: Sistemul Danubian de Comunicație. Acesta era compus din câteva elemente: scrisul era numai unul dintre ele, deşi era important, original şi unic.

Alte canale de comunicație ale Sistemului Danubian de Comunicație erau: simboluri religioase, decorații geometrice, limbi figurative, trucuri pentru a ajuta memoria, hărți pentru stele şi pământ, simboluri ritualistice, notații numerice, identitatea familiei sau semne de afiliere a comunității, precum şi semne care identifică proprietarul/fabricantul/destinația/conținutul unui obiect.

- Într-o perspectivă tradițională, statul, ierarhii de autoritate şi o societate stratificată erau considerate esențiale pentru obținerea unui nivel mai înalt organizațional al dezvoltării culturale: civilizația. *Civilizația Danubiană* demonstrează că erau alte civilizații majore ale Vechii Lumi unde statul nu era fezabil ori un factor marginal. Unde anticele oraşe de pe Dunăre au înflorit, nu exista o organizație de stat care putea fi comparată cu cea a oraşelor state sumeriene sau cu Egiptul dinastic. Ele erau doar comunități rurale şi semiegalitare Neolitice şi formau o rețea între sate. Există o evidență convingătoare că, în Valea Dunării Neolitice, statul nu era un ingredient necesar în procesul formativ al civilizațiilor de început.

2. Din multe puncte de vedere, Vechea Civilizație Danubiană trebuie plasată într-o poziție importantă în afacerile economice şi culturale.

Cât despre cronologia culturală a inovațiilor cruciale, Vechea Europă deține un pas avansat, comparată cu dezvoltarea în alte regiuni. Într-o perioadă de două mii de ani, începând de la mijlocul mileniului VIII până la mijlocul mileniului VI î.Hr., comparat cu Civilizația Danubiană pasul de dezvoltare al civilizației în Orient este moderat, deşi progresează constant. În particular, metalurgia şi scrisul apar mult mai devreme în Europa decât în Asia.

- Pirotehnologia, care este o precondiție pentru prelucrarea metalului, avansează comparativ mult mai rapid în Occident decât în Orient.

- Există o dovadă arheologică mai veche despre câteva tehnologii de bază de topire în Europa. Aurul se prelucra în sud-estul Europei cu o mie cinci sute de ani înainte de Mesopotamia.

- Aglomerații urbane sunt cunoscute în Europa şi Anatolia deja din mileniul VIII î.Hr., în timp ce în Mesopotamia apariția oraşelor datează din al şaptelea mileniu î.Hr.

- Scrisul apare timpuriu în Civilizația Danubiană şi intră în sfera vechii culturi urbane în Mesopotamia destul de târziu. Naşterea scrisului este antedatată de la regatele şi marile oraşe-state ale epocii de bronz până la satele semiega-

litare ale țăranilor neolitici şi centrul ei se mută din Orientul Apropiat în sud-estul Europei.

În concluzie, dacă vrem să înțelegem istoria civilizațiilor Lumii Antice, trebuie să recunoaştem poziția înaltă a Civilizației Danubiene în cadrul lor şi ivirea avansată a unor puncte de referință.

3. Teorema clasică *Ex Oriente lux* este schimbată în *Ex Occidente lux*

Înainte ca noua cronologie să fi fost stabilită, cercetătorii au asumat uşor influența sumeriană, nu numai în sfera scrisului, ci şi în afacerile economice şi culturale. Dar este evidentă o mişcare de cultură de la vest spre est în mileniul VI î.Hr. În particular, dovezi arheologice, antropologice şi lingvistice sunt adunate pentru a demonstra că popoarele Vechii Lumi Neolitice erau angajate în contacte de comerț şi relații interculturale la distanță lungă şi că impactul influenței lor a fost în mod predominant îndreptat de la vest la est.

Această mişcare culturală europeană spre Asia, via Egeea şi Anatolia, este explicată de decalajul de timp, care poate fi observat în dovezile arheologice ale Văii Dunării şi Mesopotamiei: Civilizația Danubiană a înflorit înainte de cea sumeriană.

Influxul cultural european în Asia poate fi ilustrat într-o analiză a tehnologiilor proeminente, ca, de exemplu, scrisul. În timpul perioadei formative a scrisului în Mesopotamia, tradiția locală a simbolurilor de semne pictografice fuzionează cu influențe din afară de la vest.

a.1 În Orientul Apropiat, un sistem rudimentar de semne cu funcții speciale (contabilitate şi inregistrarea de date) a fost dezvoltat în timpurile dinaintea potopului (mileniul X î.Hr.), şi acesta a devenit mai rafinat în era după potop.

Este tentant de făcut o legătură directă între sistemul pietrelor de socotit şi scrisul timpuriu sumerian. Cu toate acestea, numai vreo 30 din 2000 de semne ale scrisului sumerian au echivalențe în sistemul de semne.

a.2 În afara sistemului nativ de semne, mai există un alt rezervor de semne vizuale pentru care se poate presupune o origine locală şi acestea sunt semnele iconice ale vechii pictografii sumeriene, unele dintre ele fiind foarte stilizate.

b. Înainte de introducerea cronologiei culturale moderne a Europei de sud-est, cercetătorii erau nedumeriți de similitudinile dintre semnele celei mai vechi inscripții a Civilizației Danubiene şi semnele de început sumeriene, aceste asemănări fiind analizate în lumina unei prezențe culturale sumeriene în Europa.

Cei care-şi bazează investigația lor pe noua cronologie calibrată sunt la fel de nedumeriți de asemănările semnelor, dar reconstrucția unei relații istorice presupuse între vechiul scris Danubian şi cel sumerian trebuie asociat acum cu o răspândire de la vest la est.

Oare a influențat vechea tradiție Danubiană tradiția mesopotamiană in procesul ei formativ?

Asemănările de semne dintre vechiul scris Danubian şi cel sumerian nu se limitează la «simple» forme care ar putea fi explicate ca fiind coincidentale (de exemplu, motive ca un cap de animal sau conturul unui pom).

Paralelismul în repertoarele semnelor comparate sar, de asemenea, în ochi datorită multor similitudini în detalii. În lista provizională convergentă a semnelor, se găsesc mai mult de 40 de paralelisme de semne (excluzând formele «simple»).

Materialul iconic convergent poate fi extras din 230 de semne vechi Danubiene în comparație cu cele 770 de semne ale listei ATU.

4. Civilizația Danubiană - o societate de rețea.

Civilizația Danubiană schimbă ideea de civilizație şi formarea ei istorică, deoarece este martora unei alte traiectorii de la căutarea de provizii la societăți complexe agrare, departe de modelul de stat. (Aceasta este bine cunoscută de la tradiția mesopotamiană din timpurile sumeriene. Modelul de stat este un sistem de autoritate ierarhică şi centralizată: organizația de state, stratificarea claselor sociale, planul centrat al primelor oraşe , economia de templu).

Acest drum recent «descoperit» spre civilizație este o rețea de noduri (aşezări centrale) legate prin rădăcini culturale comune, relații de schimburi cu avantaj politic mutual şi interese socio-economice împărtăşite.

Este o societate complexă, caracterizată de semiegalitate în relații sociale, respectarea intereselor socio-economice reciproce, absența statului, ivirea urbanismului prin expansiunea spre sursa de petrol, de la sate la oraşe cu mii de locuitori şi fără nevoia multor structuri de apărare.

Este, de asemenea, o societate agrară, unde satele nu sunt oprimate de autoritatea politică a oraşelor. Surplusul economic local al satelor nu este monopolizat de locuitorii centrelor urbane. Între oraşe există o relație eficientă, deşi nu este centralizată. Distribuția bunurilor şi a resurselor este bazată pe comerțul interregional. Este o confederație relativ liniştită de culturi puternic regionalizate cu rădăcini comune. Dezvoltarea unui scris a fost asociat cu sfera religioasă, şi nu cu economia, şi era legat de imaginile divinităților feminine.

Modelul de rețea a societății este prezent în orizontul Văii Dunării, al Văii Indusului şi al culturii Halaf (7.200 – 6.000 î.Hr.) în nordul Siriei, într-o arie între Mosul şi Aleppo.

5. Rădăcinile adânci ale Civilizației Danubiene.

Nu există o «ivire bruscă» a unei civilizații. Dacă ne uităm la «lista de verificat» a modelelor culturale care s-au dezvoltat în mileniul IX î.Hr., este clar efectul cumulativ al memoriei culturale. In structurile Civilizației Danubine, nu găsim în mod simplu elemente care se referă la Epoca Neolitică, ci multe cărămizi ale perioadelor culturale care pot fi trasate chiar până la Epoca Paleolitică (de exemplu fabricarea de figurine din diferite materiale; credința în divinitățile feminine ca sponsori ai naturii şi culturii). Corespondențele impresive între

simbolurile preistorice şi semnele scrisului sugerează, dacă nu o semnificaţie comună, cel puţin un principiu comun de reprezentare aflat în spatele actului reprezentativ.

Descoperirea şi stresul corespondenţelor apropiate şi analogiile impresive între simboluri şi semnele de pe arta de piatră sau de pe obiectele de os şi Scrisul Danubian reprezintă un pas important pentru a interpreta pe unele dintre ele ca „predecesoarele scrisului".

Scrisul Neolitic al proto-Europei a fost, deci, precedat de o revoluţie cognitivă şi simbolică: invenţia, începând cu un element grafic simplu, până la motive geometrice complexe şi organizaţia lor excepţional de logică.

În concluzie, scrierea a moştenit o tendinţă clară spre abstracţie, o familiaritate cu geometria şi cunoştinţe numerologice de la alte populaţii de vânători-culegători.

Aceştia s-au refugiat în timpul ultimei epoci glaciare în câteva teritorii cu climă temperată şi au inventat forme primitive de prescris.

6. Recunoaşterea Civilizaţiei Danubiene are repercusiuni culturale importante asupra identităţii Europene.

Aceasta aduce o îmbogăţire şi expansiune a matricei istorice şi culturale pe care se bazează identitatea noastră Europeană, pentru că civilizaţia Dunării este acum considerată ca *una* dintre „mamele" culturii europene moderne.

PE URMELE CAUCONILOR

Acad. Alexandru Surdu

Pornind de la izvoarele antice şi medievale timpurii, efectuând şi o prealabilă cercetare toponimică în locurile în care au vieţuit în antichitate dacii/tracii cauconi, autorul identifică zone foarte întinse în care sunt atestaţi aceştia, avându-şi patria primordială pe teritoriul ţării noastre - şi anume, în sud–estul Transilvaniei (în Ţara Bârsei), o parte a judeţului Harghita (spre izvoarele Oltului) şi în părţi ale judeţelor Buzău şi Mureţ, unde, după Ammianus Marcellinus, este prea cunoscută Ţara Caucaland, în care s-ar fi refugiat goţii de frica hunilor. Primul îi aminteşte Homer pe cauconi, în *Odiseea*, traci-cauconi care i-au ajutat pe troieni în celebrul război. Cauconii au „coborât" spre sudul Peninsulei Balcanice pe la anii 1600 î.Hr., când încă îşi păstrau autonomia lor, pe care ţiau menţinut-o şi mai târziu, în locurile de sedentarizare: în Asia Mică şi în Scandinavia, în N-V Germaniei, lângă Marea Baltică, într-o zonă numită, nu întâmplător, *Dacia*, *dacisca regio*, unde se vorbea *dacisca lingua*; în Islanda, unde Strabon îi numeşte *kaukos*; în Spania, unde sunt amintiţi numiţii *kaukoioi,* de la care s-au păstrat numele a două localităţi: *Caucolihorum* şi *Cauca,* păstrat ulterior sub numele de *Coca;* în Sicilia, unde denumirea *Caucana* devine mai apoi *Cocanicus*; în Lituania, atestaţi până azi în toponimie.

Etimologic, numele cauconilor – presupune autorul – ar proveni de la *Caucas* – înălţime/deal, munte, zona de origine a acestora.

La noi încă sunt atestaţi în toponimie, toponimia fiind o adevărată mină de aur a continuităţii în Spaţiul traco-geto-dac/românesc. Poate cuvântul *Caucas* provine dintr-o limbă primordială. Din Spaţiul de origine al cauconilor el se va fi răspândit, prin „roiurile", în timp, ale acestora, în toată Europa şi în Asia anterioară. Poate de aici derivă şi *Muntele sfânt* al geto-dacilor, *Cogaion* (din Coca -ion/ionon, unde ion/-ionon avea o semnificaţie religioasă), amintite de Strabon. Sunt şi cuvinte obişnuite în limba română, păstrate până azi, provenind de la acei cauconi: *cuca* (v. cuca dealului = coama dealului), *Ciuc, Ciucas* (maghiar Ciucaş), *Ciucă* (onomasticon) etc.

Înconjuraţi, în baştina lor, de alţi traco-geto-daci, pe un Spaţiu întins, în „Vechea Europă", cauconii, ca şi alţi fraţi ai lor, au „roit" în multe direcţii, ducând cu ei civilizaţie, organizare, spiritualitate, cu care au contribuit la constituirea multor naţiuni în locurile de sedentarizare.

Despre paleografia limbii române

Conf. univ. dr. G.D. Iscru

La începutul deceniului 3 al sec. XX, când paleografia limbii române s-a introdus ca disciplină didactică, Albumul/manual după care aceasta s-a studiat elaborat de Ion Bianu şi N. Cartojan, s-a intitulat: ***Album de paleografie românească (scriere chirilică)*** **şi a cunoscut trei ediţii până în 1940.**

După cel de-al II-lea război mondial, titulatura a suferit, poate nu întâmplător, o „mică" modificare: în prim plan trecea cuvântul „chirilic".

În 1956, încercând, probabil, să revină oarecum la intitulaţia anterioară, profesorul paleograf Emil Vârtosu, într-un studiu publicat, optează pentru expresia: *paleografie chirilică românească*, în timp ce pentru paleografia slavă prof. slavist Damian Bogdan propunea intitulaţia: *paleografie slavo-română*; în ambele, precum se ştie, s-a folosit alfabetul „chirilic".

În 1968, în cartea sa, de referinţă, prof. Emil Vârtosu propunea denumirea

de *paleografie româno-chirilică* - şi aşa a rămas până astăzi.

După părerea noastră, titulatura integral corectă a fost a primilor doi autori – I. Bianu şi N. Cartojan. Dacă n-a fost o intuiţie a primilor doi autori, este foarte probabil ca aceştia să fi cunoscut, după descoperirile de până atunci, că se „profila“ şi o altă paleografie în Spaţiul limbii române, pentru care la noi nu se procedase încă la o descifrare, dar o discuţie de fond deja o făcuse N. Densuşianu, în *Dacia preistorică*, asupra inscripţiei de pe brăţara din Tezaurul de la Pietroasele, atestând existenţa unei scrieri locale mult anterioară celei „chirilice“.

Dar cum amintita operă a lui N. Densuşianu a fost respinsă până la disprețuire, fără temei ştiinţific, de mediile noastre universitare şi academice, deci neadusă nici în faţa studenţilor, fie şi numai pentru propria lor curiozitate, a continuat să se studieze exclusiv scrierea „chirilică“, cu puţinele antecedente de până în sec. XVI, apoi, după triumful limbii române în Biserică şi în Cancelaria Domnească (sec. XVII), documentele şi alte texte scrise în limba română, cu grafie „chirilică“, tot mai multe, până după mijlocul sec. XIX.

Deci, căutările asupra unei paleografii a limbii române înaintea scrierii „chirilice“ au „îngheţat“ în amintitele medii importante.

Discuţia lui N. Densuşianu s-a „îngropat“ prin atribuirea falsă (până azi, falsă!) a Tezaurului de la Pietroasele. Semne alfabetice şi analfabetice din Spaţiul străvechii culturi neolitice Vinca-Turdaţ, descoperite de arheologul român Sofia Turmă, începând din 1874 – comunicate în Congrese de specialitate, publicate în reviste străine, plasate în muzee (fragmentele din vase pe care erau gravate), sistematizate în sfârşit de un arheolog maghiar (Roţka Marton) – au fost ignorate, după cum au fost, în fond, tot ignorate şi unele inscripţii care începeau să „apară“ în descoperiri arheologice în Spaţiul carpato-balcanic, de vreme ce n-au fost atribuite unei scrieri locale cuprinzând şi Spaţiul românesc. Au continuat a fi ignorate chiar şi descoperiri arheologice sintetizate relativ recent în lucrări ale arheologului american, de origine lituaniană, Marija Gimbutas, arheolog care pare să „încurce“ oarecum „ştiinţa“ specialiştilor noştri. Iar epocala descoperire de la Tărtăria, din 1961 (N. Vlassa), tot din Spaţiul amintitei culturi neolitice Vinca-Turdaţ, descoperire căreia mişcarea noastră dacologică i-a dedicat un Congres, al IV-lea, în 2003, a fost şi încă este privită de cei mai mulţi dintre învăţaţii noştri cu „blazon“ academic, ca şi de „ucenicii“ acestora din Universităţi, cu scepticism, până la indiferenţă, deşi, între timp, după părerea unor specialişti şi savanţi străini, această descoperire a plasat Spaţiul românesc la începutul scrisului în lume. Recent, s-a semnalat o descoperire similară, dar mult mai timpurie, în Serbia, în spaţiul culturii Lepenskivir. Nu şi-au mai amintit specialiştii noştri, că în Spaţiul traco-geto-dac / românesc, în sec. IV d.Hr., în procesul de creştinare a autohtonilor carpato-balcanici, se tradusese Sf. Scriptură în limba băştinaşilor vizitaţi de misionarii creştini - şi se vor fi utilizat, fără îndoială, semne alfabetice cunoscute lor, iar nu greceşti, feniciene sau ebraice! Inelul de la Erzerovo, ca şi alte descoperiri sud-dunărene fuseseră strict localizate de arheologii noştri: ele nu ne priveau direct, nu erau ale naţiunii traco-geto-dace sau ale înaintaşillor ei direcţi, urmând a fi revendicate, probabil, de viitorii migratori slavi sau bulgari !... Pe cei care, la noi, îndrăzneau să se ocupe de traci şi de tracologie, pornind de la prof. Josif Constantin Drăgan, îi numeau cu dispreţ „tracomani“! Iar tracii nu existau decât de la opera lui Herodot încoace, mai apoi de la „basmul“ de odinioară, despre războiul troian, devenit realitate între timp, al lui Homer; geţii, sigur după Darius I, iar dacii de când a „binevoit“ să-i numească astfel celebrul Caesar... Au ignorat, cei mai mulţi dintre specialiştii noştri, semnele de pe vasele de ritual din întreg Evul timpuriu (străvechi), iar unii, trezindu-se oarecum, l-au învinuit pe dl. prof. Virgil Vasilescu, care o viaţă de om s-a ocupat de Semiotică, de fapt cum că ar fi „furat“ munca arheologilor!...

...Şi toate acestea pentru că „ştiinţa“ specialiştilor noştri despre traco-geto-daci, în materie de scris, era că respectivii, pur şi simplu, *nu ştiau să scrie*! Şi chiar dacă ar fi ştiut, de vreme ce s-au „romanizat“ la focul civilizaţiei imperiale romane, dispărând astfel din istorie, românii, oricum, n-ar fi avut ce moşteni, până la „venirea“, din Bizanţ, a alfabetului „chirilic“ şi a limbii slave ca limba de cult.

Cu această „venire“ şi „adaptare“ a alfabetului „chirilic“, ca prim alfabet vechi în care s-a scris şi românește – s-a deschis altă serie de confuzii şi ignorări, perpetuate de la învăţat la ucenic, care au făcut din respectivul alfabet un alfabet slav, străin de Spaţiul românesc, o „haină împrumutată şi rău adaptată limbii române“, cum se „postula“ în Tratatul de lingvistică al acad. Al. Rosetti din 1974.

În aceste condiţii, în mediile româneşti universitare şi academice n-a mai putut încolţi gândul la o grafie anterioară celei „chirilice“, necum la pregătirea unor specialişti pentru înţelegerea „ciudăţeniilor“ de pe artefacte străvechi, din peşteri şi de pe stânci, lăsate pe seama etnografilor, folcloriştilor, geologilor, precum a fost lăsat şi bogatul răboj al Spaţiului românesc, până azi.

Şi aşa am rămas, pentru limba română, doar cu paleografia „chirilică“, cu tezele şi ipotezele care ţin de geneza şi de „apăsătoarea“ ei folosire până la mijlocul sec. al XIX-lea. Şi nici azi, împotriva evidenţelor, nu prinde contur în amintitele medii, gândul la o paleografie mai veche a limbii române, necum la o continuitate între „ciudăţeniile“ de pe străvechi artefacte şi „chirilicele“ de după sec. IX d.Hr.

Iată, deci, o consecinţă negativă majoră a ignorării unei mai vechi paleografii în Spaţiul limbii române. Problema alfabetului chirilic o vom aborda ulterior, în noua ediţie a cursului nostru de Paleografie.

•

Formarea şi dăinuirea comportamentului istoric în ecosistemele spaţiului carpato-dunărean

Prof. dr. Vasile Boroneanţ
Conf. univ. dr. Nicolae Ţicleanu

Spaţiul carpato-dunărean (SCD), definit prin existenţa lanţului Carpatic şi a celui mai mare fluviu european, cuprinde ecosisteme cu contribuţii esenţiale în devenirea şi dăinuirea populaţiilor autohtone; dintre acestea, cele mai importante sunt: luncile fluviului Dunărea şi ale marilor săi afluenţi, precum şi renumita sa Deltă; marile câmpii; zona podişurilor; zona subcarpatică şi a dealurilor piemontane; depresiunile intramontane (aşa numitele "ţări") şi nu în ultimul rând zonele montane. Toate aceste ecosisteme formează un aranjament natural unic, cu aspect relativ concentric. În decursul ultimilor 10.000 de ani în SCD schimbările climatice şi floristico-faunistice n-au fost esenţiale, ceea ce a favorizat, de la bun început, o stabilitate a comportamentului istoric al populaţiilor din aceste ecosisteme. Dunărea cu afluenţii (Prut, Siret, Ialomiţa, Argeş, Olt, Jiu, Cerna, Tisa etc.) şi ecosistemele lor au constituit dintodeauna, în mod similar marilor fluvii ale lumii, dar cu caracterul său specific, un factor generator de civilizaţie şi comportament istoric. Pe Dunăre s-au vehiculat în cursul istoriei elemente de civilizaţie şi cultură spre centrul şi marginile continentului.

Marile câmpii (Câmpia Română şi Câmpia Panonică) au generat, datorită fertilităţii lor, centre de dinamică istorică şi de difuziune a populaţiilor şi culturilor.

Podişurile (Podişul Moldovenesc, Podişul Dobrogean, Podişul Getic şi cel Transilvan), prin morfologie şi resursele lor naturale, au contribuit într-o mare măsură la geneza, dezvoltarea şi permanentizarea comportamentului istoric al locuitorilor lor. Subcarpaţii, adevărate contraforturi ale Cetăţii Carpaţilor, reprezintă în concepţia noastră leagănul civilizaţilor carpato-dunărene. Aici, condiţiile morfologice, climatice, floristice şi faunistice au fost deosebit de favorabile dezvoltări colectivităţilor umane, fapt dovedit de marea şi constanta densitate a populaţiilor. Prin morfologia lor, Subcarpaţii s-au constituit în factori de stabilitate ai habitaturilor ferite de contactele dure cu populaţiile migratoare.

Ecosisteme particulare s-au dezvoltat de-a lungul unor cursuri importante de apă, în depresiunile intramontane cunoscute din cele mai vechi timpuri ca "ţări" (Ţara Bârsei, Ţara Loviştei, Ţara Haţegului şi multe altele).

Cetatea Carpaţilor, nucleul SCD, după Vâlsan "coloana vertebrală a pământului românesc", prin altitudinile sale moderate şi vegetaţia acoperitoare, a permis dezvoltarea îndeletnicirilor agro-pastorale, favorizând o veşnică pendulare sezonieră a populaţiilor de pe ambii săi versanţi, cunoscută ca transhumanţă, de aici şi numele "spaţiu mioritic" utilizat de Lucian Blaga. Prin frumuseţea şi solemnitatea lor celestă, înălţimile carpatine au fost considerate dintotdeauna de autohtoni ca spaţii sacre pe care au construit hieropole şi au ţesut legende.

Aranjamentul natural în chip de cunună a determinat o reţea hidrografică aproape radială, cu dezvoltarea drumurilor de plai şi luncă, prin care locuitorii versanţilor carpatici erau în continuă comuniune, fapt cu implicaţii în uniformizarea limbii şi a credinţelor religioase. În acest ultim context, putem cita uniformizarea legendei Baba Dochia pe tot cuprinsul Arcului Carpatic.

Subliniem că acolo unde Dunărea străbate Carpaţii au existat ecosisteme ce au permis formarea celui mai vechi nucleu de civilizaţie europeană, prin cultura Lepenski Vir – Schela Cladovei (8.500 – 5.500 î.Hr.).

PREMERGĂTORII SCRISULUI ÎN VALEA DUNĂRII

Prof. dr. Mihai Popescu

Toate marile istorii ale scrierii, în limbi de largă circulaţie (engleză, franceză, germană, spaniolă etc.), pe care le-am consultat în ultimele trei decenii, începeau cu Mesopotamia şi nici măcar nu pomeneau, deci nu aveau cum să comenteze şi să acorde locul meritat extraordinarei descoperiri de la Tărtăria, căreia Congresul Internaţional de Dacologie i-a consacrat ediţia a IV-a, din anul 2003. Am socotit că cele patru decenii care au trecut de la descoperire constituie un interval prea scurt comparativ cu secolele scurse de la descoperirea tăbliţelor de lut gravate cu „vârfuri de săgeţi" şi cunoscute sub denumirea latinizată de scriere cuneiformă. M-am înarmat cu răbdare şi am sperat că va veni vremea când adevărul istoric va învinge inerţiile şi comodităţile istoricilor români sau străini.

Nespusă mi-a fost bucuria când am aflat, în colecţiile Bibliotecii Naţionale a României, un exemplar din *Histoire de l'écriture de l'idéogramme au multimedia* (Istoria scrisului de la ideogramă

la multimedia), coordonată de doamna Anne-Marie Christin şi publicată de Editura Flammarion din Paris, în anul 2001. Lucrarea, elaborată de prestigioşi cercetători din universităţile franceze, a fost concepută în trei mari capitole:

I. Origini şi reinventări, în care sunt prezentate şi analizate izvoarele şi principalele filoane primordiale ale scrisului în Europa, Asia, Africa, America, mai pe scurt din Transilvania până în Insula Paştelui.

II. Alfabete şi scrieri derivate, care cuprinde evoluţia scrierilor egeeană, semitică, arabă, greacă, latină, caucaziană, chirilică, runică etc.

III. Imaginea în scrierile din Occident, unde arta manuscriselor şi arta tipografică sunt urmărite în evoluţia societăţii occidentale.

Primul articol al monumentalei lucrări de referinţă – *Les avant-courriers de l'écriture dans la Valée du Danube* (Premergătorii scrisului în Valea Dunării), scris de Michaël Guichard, conferenţiar la Universitatea Paris I – restabileşte perspectiva corectă asupra rolului pe care l-a jucat vatra culturală dunăreană în istoria Europei. Autorul afirmă că „De la începutul mileniului al VI-lea până în mileniul al IV-lea î. Hr., în bazinul Dunării s-a dezvoltat o cultură strălucită, care a exercitat o influenţă asupra întregii Europe Centrale. Numeroase vestigii ale acestei culturi au fost găsite şi în Germania (Alsacia) şi în Franţa (până în bazinul parizian). Această civilizaţie originală îşi datorează dezvoltarea în special stăpânirii artei de a prelucra argila,... care a devenit suportul privilegiat al creaţiilor artistice, fie că e vorba de statuete sau de grafisme“ (p. 17).

Sînt remarcate bogăţia şi diversitatea formelor geometrice gravate pe vasele de lut, „decoruri“ care nu erau trasate, ci urmau un „cod stabilit prin tradiţie, al cărui principiu s-a pierdut până astăzi“. Aceste grafisme au permis fără îndoială, pe de o parte, crearea unui „repertoriu de semne şi de simboluri“ şi, pe de altă parte, „raţionalizarea unui spaţiu virtual – cel al unei suprafeţe «de umplut», oferită de pereţii vasului.“

Acceptând ideea astrologului Jean-Marie Durand că „oamenii au învăţat să citească înainte de a învăţa să scrie“, dl. Guichard demonstrează că a apărut astfel o „educare a ochiului pentru lectură, la fel de esenţială scrisului ca însuşi actul de a scrie.“ Această primordialitate a lecturii este exemplificată arheologic printr-o succintă prezentare a unui calendar neolitic, în formă de cuptor, descoperit în Bulgaria, lângă satul Slatino.

Universitarul francez ne provoacă la un exerciţiu de imaginaţie, prin care să înţelegem că, „ajuns la acest stadiu de schematizare a universului, omul era în măsură să treacă la stadiul scrierii şi ne putem întreba dacă civilizaţia dunăreană nu a făcut deja acest pas.“

Referindu-se la cercetările Emiliei Masson privind „simbolismul grafic legat de fertilitate“ existent pe figurinele feminine din cultura Vinča, autorul recunoaşte că „nu putem în mod evident risca să tragem o concluzie pentru sau contra existenţei unei scrieri dunărene... legate de practici religioase, care nu a supravieţuit dispariţiei civilizaţiei dunărene preistorice. El este însă de acord că, dacă această civilizaţie ar fi evoluat spre urbanizare, cum a fost cazul satelor din sudul Mesopotamiei, aceste „grafisme“ ar fi evoluat şi ele spre o adevărată scriere, dar sosirea indo-europenilor, în jurul anului 3.800 î. Hr., le-a condamnat la dispariţie.

Placa de argilă de la Gradešnica (Bulgaria) şi plăcuţele din piatră descoperite foarte recent (în 1996) în Siria, îl determină pe autor să parieze că verificările arheologice vor aduce încă multe surprize într-un domeniu al istoriei în care „ne mulţumim adesea cu definiţii prea simple“, iar descoperirile riscă să transforme viziunea puţin cam învechită privind originea scrierii cuneiforme, pe care unii o presupun legată doar de necesităţi contabile.

După această scurtă trecere în revistă a „premergătorilor“ scrierii europene, autorul trece la *cazul particular al scrierii de la Tărtăria*, afirmând că „printre scrierile dunărene, cele trei tăbliţe de la Tărtăria ocupă un loc aparte.“ Sunt evocate condiţiile în care arheologul român Nicolae Vlassa a descoperit idolii din argilă şi alabastru, o brăţară şi, mai ales, tăbliţele inscripţionate, care sunt şi reproduse după desenele care însoţeau articolul Emiliei Masson „*Scrierea* *în civilizaţiile dunărene neolitice* (publicat în revista *Kadmos*, vol. XXIII, nr. 2, 1984).

Dacă tăbliţele i-au făcut pe arheologi să se gândească imediat la textele sumeriene din Uruk şi Djemdet-Nasr - autorul aminteşte, în acest sens, studiul sumerologului Falkenstein - , nu puteau trece neobservate neîncrederea şi stângăciile descoperitorului Nicolae Vlassa, care „s-a arătat mai preocupat să studieze influenţele mesopotamiene decât să descrie cu precizie contextul săpăturilor sale“, astfel încât şi astăzi „o puternică suspiciune apasă asupra autenticităţii acestei descoperiri, *în mod sigur senzaţionale*.“

Pornind de la informaţiile pe care le deţine, dl. Guichard afirmă că „Tăbliţele erau din argilă nearsă, dar imediat după ce au fost descoperite, ele au fost *arse în cuptor*, ceea ce împiedică orice expertiză cu carbon 14, care ar fi permis datarea lor.“ Nu avem dovezi care să confirme ori să contrazică afirmaţia dlui Guichard, dar cercetătorul francez Jean Deruelle şi britanicii Christopher Knights şi Robert Lomas au raportat rezultate revoluţionare obţinute chiar „prin datare fidelă“ cu carbon 14. Rămâne ca arheologii români să clarifice aceste semne de întrebare şi suspiciunile generate de ele.

Observaţiile şi concluziile universitarului francez dovedesc o intuiţie extraordinară a primordialităţii fenomenului Tărtăria, în ciuda faptului că bibliografia istorică şi culturală românească, disponibilă până la apariţia lucrării, nici măcar nu amintea descoperirea celor trei tăbliţe.

El chiar afirmă că, deşi prima reacţie a cercetătorilor a fost stabilirea unor analogii cu textele sumeriene, „tendinţa actuală este de a privilegia teza unei elaborări locale.“ Pentru a avea imaginea exactă a deschiderii pe care Michaël Guichard o are faţă de marile filoane ale apariţiei scrisului în lume, trebuie să amintim că celelalte două contribuţii ale sale la această monumentală istorie a scrisului sunt:

Descifrarea scrierii cuneiforme (contextul istoric, arheologic şi cultural din momentul descoperirii şi evoluţia ideilor până astăzi) şi *Textele rongo-rongo* (informaţii şi interpretări privind enigmaticele scrieri pe suport de lemn descoperite în Insula Paştelui şi aflate în câteva importante muzee din lume).

Acum când, în sfârşit, după patru decenii de la descoperire, tăbliţele de la Tărtăria şi-au ocupat locul cuvenit în prima mare istorie a scrisului, apărută la Paris, în limba franceză, la început de mileniu, sperăm că arheologii şi istoricii români, realizatorii dicţionarelor şi enciclopediilor de cultură şi civilizaţie românească îşi vor da seama de inerţia şi de comoditatea în care se complac şi vor primi în sufletele, minţile şi lucrările lor acest scump mesaj trimis peste milenii de strămoşii către înălţimea cărora trebuie să tindem.

PERSONALITATEA ŞI OPERA EPISCOPULUI DAC NICETA DE REMESIANA

Prof. univ. dr. Mihail Diaconescu

Episcopul Niceta s-a născut la Remesiana, în Dacia Mediterraneea (338-340; a decedat în 420). A fost poet, teolog dogmatic, autor de scrieri religioase, muzicolog, teoretician preocupat de probleme estetice, misionar creştin în aşezările şi cetăţile geto-dacilor de pe ambele maluri ale fluviului Dunărea, fiind admirat de contemporanii săi drept cel mai important reprezentant al şcolii literare de la Dunărea de Jos.

Episcop de Remesiana începând cu anul 367 e.n., el a avut un rol activ în apărarea religiei creştine împărtăşite de geto-daci încă din secolul I e.n. şi a fost amintit în două epistole ale Papei Inocenţiu I (401-417), datate în anii 409 şi 414. În activitatea de misionar, episcopul Niceta a acordat o atenţie deosebită cântărilor creştine, el fiind atât un cântăreţ de prestigiu şi autor de imnuri religioase, cât şi un teoretician în domeniul muzicii, calitate atestată de lucrarea sa ***Despre binele cântării de psalmi.***

Înţeleapta activitate catehetică, predica şi cântarea omofonă i-au încântat pe concetăţenii săi, dacii creştini, fiind transmise până astăzi prin opera sa *Mici tratate de învăţătură*. A predicat Evanghelia la tracii-besi şi la geţii de pe ambele maluri ale Dunării până în Moesia Inferior şi Scytia Minor. Dac prin origine, creştin cu sufletul, cu o erudiţie deosebită, episcopul Niceta reprezintă specificul etnic şi spiritul românesc în datele sale fundamentale şi permanente.

PODOABELE NEOLITICULUI ÎN SPAŢIUL GEOGRAFIC ROMÂNESC

Teofil Gridan

Dincolo de presupunerile hazardate, de accente ale patriotismului local, de incertitudini de datare şi mai ales de sărăcia sau lipsa unor „documente opace“, rămâne totuşi certitudinea pe baza dovezilor arheologice, atâtea câte sunt deocamdată, că spaţiul românesc a reprezentat o vatră de vechi civilizaţii şi că este depozitarul unor culturi şi forme de artă care s-au succedat fără întreruperi timp de peste zece milenii.

Neoliticul sau vârsta nouă a pietrei şlefuite cuprinde segmentul de timp situat între 8500 şi 500 ani î.Hr. iar pentru unele regiuni prelungit până la 3000 şi chiar 2000 î.Hr.

În preistoria teritoriului românesc pentru Neolitic, cercetările arheologice au pus în evidenţă un mare număr de culturi, în succesiune sau contemporane, dar deosebindu-se între ele prin aspecte locale, uneori fiind în relaţie unele cu altele, alteori suferind influenţe sudestice sau central-europene. Aşezările aproape stabile, cultivarea primitivă a plantelor, domesticirea şi creşterea animalelor, şlefuirea uneltelor de piatră şi inventarea olăriei constituie caracteristicile majore ale epocii neolitice, iar spre finele acestuia în Eneolitic/Calcolitic apariţia metalurgiei metalelor. Apariţia ceramicii permite stabilirea unei succesiuni de culturi.În societatea neolitică, aşezările umane sunt de tip sat şi cetăţi fortificate. Se practica în lungul Dunării comerţul cu silex, obiecte uzuale, pietre semipreţioase şi mai ales podoabe. Deşi aurul şi argintul se cunoşteau mai demult, fiind însă mai greu de găsit datorită raritătii lor, primul metal care a permis apariţia metalurgiei este cuprul, a cărui reducere din minereuri a derivat din tehnica arderii pentru ceramică, necesitând o temperatură între 700 şi 800 grade C, mai mică decât a ceramicii (700-1050 grade C).

Neoliticul atinge apogeul în bazinul mijlociu al Dunării la culturile Vinca-Turdaş în Iugoslavia şi România, Veselinovo şi Karanovo în Bulgaria, Boian şi Gumelniţa în România. Aceste culturi relevă o adevărată prosperitate bazată pe o invenţie bine protejată – metalurgia cuprului şi prelucrarea aurului. Este drept că o martelare obişnuită cu realizarea de podoabe din metal nativ avusese loc mai demult în Anatolia la Ceatal Huyuk, dar în Balcani este vorba de o metalurgie adevărată cu mii de obiecte de uz curent –cele mai semnificative sunt topoarele teslă- şi cu podoabe din aur –plăcuţe cusute pe veşminte, brăţări, perle de aur, coliere, diademe şi sceptre - precum cele găsite în mormintele de la Varna totalizând o greutate de 6 kg aur. Din aceleaşi morminte au fost recuperate podoabe meşteşugit lucrate din cupru, piatră, os şi cochiilii ale scoicii Spondylus.

Şi pe actualul teritoriu românesc, în acele timpuri neolitice îşi fac apariţia manifestări situate în domeniul artei. Dintre obiectele lucrate poate artistic, dar din materiale perisabile - ţesături şi obiecte de lemn variate şi firepte numeroase - majoritatea s-au prefăcut ca şi oamenii care le-au creat cu trudă şi plăcere cu pasiune şi pricepere – în ţărână. N-au putut rezista timpului decât obiectele modelate în lut şi arse în cuptoare alături de acelea sculptate în piatră sau

tăiate în os.

Prima cultură neolitică Starcevo-Criş cuprinde produse ceramice (vase, statuette zoo şi antropomorfe precum figurinele feminine legate de cultul fertilităţii) cu o armonioasă ornamentaţie în motive geometrice, altăraşe de lut ars cu 3-4 picioruşe, pintadere (sigilii din lut), precum şi brăţările din scoici albe, mai ales de Spondylus. A urmat cultura Turdaş cu statuete antropomorfe puternic stilizate (exemplu statueta de la Rastu,jud. Dolj, un grup statuar redând o scenă de maternitate sau un cap feminin a cărei coafură este sugerată laconic prin câteva linii incizate). Arta acestor statuete este desăvârşită în cultura de la Hamangia, prin Gânditorul de la Cernavodă. La Gânditor şi perechea sa parcă pusă pe sfadă sau cel puţin pe cicălirea bărbatului, simplitatea modelajului, schematismul reprezentării, lipsa oricăror trăiri psihologice conferă acestor figurine un statut de capodopere. Tot pentru cultura Hamangia menţionăm şi cimitirul de la Cernavodă, cu peste 500 de schelete lângă care se aflau diverse podoabe (coliere, pandantive, cercei etc) realizate din marmură sau din şiraguri de cochilii ale scoicii Spondylus, precum şi podoabe din coarne şi dinţi de animale. În Neoliticul mijlociu se afirmă cultura Boian cu o ceramică evoluată în Câmpia Dunării şi cu frumoase podoabe în fazele Vidra şi Spanţov, între care remarcăm amuletele cu atributele fertilităţii puternic reliefate ca la aşanumita zeiţă de la Vidra. Ar mai fi de menţionat, nu ca podoabe, dar aparţinând artei, şi acel sanctuar de la Căscioarele, cu un perete pictat cu motive geometrice şi spiralice, precum şi acel vas antropomorf (aparţinând culturii Vădastra din Oltenia) cu un decor meandric şi spiralic, realizat în relief printr-o migăloasă operaţiune de încrustare şi excizare.

În Eneolitic, repertoriul artei se îmbogăţeşte prin prelucrarea metalelor alături de ceramica culturilor Gumelniţa şi Cucuteni. Fantezia, priceperea şi îndemânarea sunt evidente şi în plastica figurativă cu micile statuete de teracotă, precum şi figurinele feminine fusiforme, subţiri şi alungite, schematizate excesiv şi redate în poziţii hieratice (Târpeşti, jud.Neamţ, Drăguşeni, jud. Suceava, Teruşeşti, jud Botoşani, Hăbăşeşti, jud. Iaşi). Un cuvânt aparte pentru Hora de la Frumuşica, jud. Neamţ. În cultura Gârla Mare-Cârna, figurinele au schiţate veşminte şi podoabe.

Despre prelucrarea aurului pe teritoriul ţării noastre vorbesc tezaurele atâtea câte s-au mai păstrat. Descoperirea tezaurului de la Moigrad a permis identificarea unei piese de forma unei viorine din aur realizată prin ciocănire şi cizelare. Dar aurul s-a folosit în Neolitic mai ales pentru podoabe (diademe, cercei, brăţări, coliere, inele, agrafe) precum cele găsite în tezaurele aparţinând culturilor Gumelniţa, Ariuşd-Cucuteni şi Decea Mureşului. Menţionăm doar că tehnica de lucru, ca şi ornamentaţia era încă rudimentară, totul realizându-se prin ciocănire.

În perioada de tranziţie (3500 – 3000 î.Hr.) de la Neolitic către Vârsta Bronzului apar înmormântări cu ocru roşu şi tumuli funerari ca acela de la Baia din Dobrogea, ce prezintă analogii cu kurganele din stepele sudice ale Ucrainei. În aceşti tumuli s-a găsit un număr însemnat de podoabe, cu precădere brăţări şi pandantive, cercei şi ace de păr realizate mai ales din aramă şi mai puţin din aur şi argint.

Lykantropia și organizarea junilor la daci și popoarele ariene

Acad. Alexandru Surdu

Lykantropia (transformarea omului în lup) se face spontan, prin transmiterea turbării sau intenţionat, în vederea obţinerii (prin ritualuri, sugestie, autosugestie sau substanţe halucinogene) a unor stări asemănătoare turbării (dobândirea unei forţe teribile, lipsa durerii, curajul nebun etc.). Autorul enumeră date referitoare la practicarea lykantropiei la vechii arieni, la romani, la traco-geto-daci ţi la toate populaţiile ariene care aveau ca totem lupul: relatări, legende, eroi eponimi, locuri de cult, nume de ţări ţi popoare. Lykantropia era practicată de către tinerii luptători în perioada de iniţiere (junia), în locuri speciale, cu denumiri aparte, referitoare la ritualurile de trecere de la adolescenţi la juni. Sunt enumerate astfel de organizaţii, cu referinţă specială la populaţiile tracogete şi, mai ales, la daci, denumirea provenind din davos care însemna „lup" şi salmos care însemna „piele". Sunt menţionate toponime cu rădăcina „salm" – la populaţiile ariene nordice, ca şi *dac*, *davos* şi *Dacia*. Pe baza unui studiu comparativ asupra relatărilor despre ritualurile de trecere la populaţiile ariene este reconstituită procedura luponizării: vestimentaţia (blana/pielea de lup folosită de iniţiatori care erau şi denumiţi după vestimentaţie), masca animalieră, însemne simbolice, arme rituale (buzduganul); probele de terecere, numele de luptător, dansuri armate, însemnele colective (capul de lup – draco), stările extatice, jertfele animaliere şi umane, comportamentul războinic. Datele se referă la relatări din perioada veche (mitologică), istorică veche, medievală, dar şi la tradiţii populare perpetuate până în zilele noastre (junia şi obiceiurilor junilor la populaţiile pastorale din sudul şi sudestul Transilvaniei).

Se insistă în mod special asupra aspectelor lingvistice, atestate documentar, dar şi contextual, în arealul mitologic, cultural şi lingvistic al populaţiilor ariene, referitoare la *salmos* şi *davos*, esenţiale pentru istoria veche a traco-getodacilor, luptătorii lykantropi şi purtătorii stindardului cu cap de lup, de neconceput fără Salmoxis (zeitate lykantropică) şi adversarii de temut ai romanilor.

Necropola tumulară geto-dacică de la Cucuteni, jud. Iași

Ana Petronela Crețu
Ionuț Petriman
(Asociația Monumenta Perennitatis)

În deceniul al şaptelea al secolului trecut, în marginea de nord a satului Cucuteni, com. Cucuteni, jud. Iaşi, pe dealul Gosan au fost identificate, de către membrii colectivului de cercetare a aşezării eponime a culturii Cucuteni, opt movile. După mărturiile localnicilor, în trecut se puteau observa mai multe movile, multe dintre acestea fiind aplatizate de lucrările agricole. Movilele care s-au păstrat, în special, partea de est şi de sud-est a dealului, se caracterizau prin formele lor aproximativ rotunde şi prin dimensiuni ce variau de la 6 la 35 m în diametru, cu înălțimi între 0,40 m şi 3,50 m.

Dintre aceste opt movile, în 1967 şi între 1979 şi 1981 au fost cercetate movilele nr. 1 şi 3, care s-au dovedit a fi morminte tumulare geto-dacice de incinerație, de la începutul secolului al IV î.Hr. Ambele morminte prezentau o arhitectură deosebită, formată dintr-o incintă de piatră cu o cale de acces (*dromos*).

Dintre cele două morminte, cel mai deosebit s-a dovedit a fi movila nr. 3, cu diametrul de 30 m şi înălțime de 3,5 m. Sub un placaj din piatră, care forma mantaua movilei, s-a găsit o mare incintă de formă ovală, având pereții şi fundamentul din piatră, în sistem geto-dacic, din piatră peste piatră, cu liant din lut.

În interior s-au descoperit patru morminte de incinerație – unul principal şi alte trei secundare, situate spre calea de acces. Aceste morminte secundare aparțineau, probabil, persoanelor apropiate defunctului principal.

Mormântul principal, situat central central, a fost protejat printr-o construcție din piatră, peste care a fost depozitată o mare cantitate de pietre şi pământ, ce au umplut incinta. Cele patru morminte aveau un inventar nu prea bogat, dar deosebit, alcătuit din obiecte de podoabă (pandantive şi mărgele) şi vase, probabil sparte ritual. Pandantivele, în forma unor scoici goale în interior, erau lucrate din argint aurit, dintre care şase s-au păstrat întregi şi două fragmentare, fiind descoperite atât în mormântul principal, cât şi în cele secundare. Mărgelele, în formă de butoiaş sau sferice, erau lucrate din pastă calcaroasă (un fel de faianță alb-gălbuie), cu angobă galben-verzuie. În ceea ce priveşte resturile ceramice, acestea proveneau de la patru vase lucrate la roată.

Monumentalitatea construcției şi inventarul mormintelor vorbesc despre caracterul acestui mormânt, probabil un mormânt princiar geto-dacic de la sfârşitul secolului al V-lea î.Chr. sau începutul secolului al IV-lea î.Chr., aparținând unui conducător local, mormânt ce se înscrie în marea arie a mormintelor princiare tracogetice, dintre care amintim pe cele de la Agighiol din Dobrogea sau Vrața, Branicevo şi Iancovo din nordul Bulgariei.

În vara anului 2003, în cadrul proiectului *Parcul Arheologic Cucuteni*, s-a realizat cartarea tuturor movilelor vizibile, urmând ca în anii următori să fie cercetată întreaga necropolă.

SUBSTRATUL GETO-DAC REFLECTAT ÎN RITUALURILE DE ÎNMORMÂNTARE LA ROMÂNI

Prof. univ. dr. Ion Ghinoiu

În cadrul ritualurilor de înmormântare la români sunt practicate obiceiuri vechi, alături de cele creştine, care sunt atestate pe teritoriul României de cercetările arheologice, epigrafice şi etnologice.

Lucrarea se referă la prezentarea acestor obiceiuri şi folosirea lor de către strămoşii poporului român, în dezvoltarea istorică şi păstrarea în ritualurile funerare contemporane, prin substratul geto-dac. Spargerea unui vas la moartea unei persoane, organizarea de momente hazlii în cadrul priveghiului, banchetul funerar, căratul apei, legarea unei căni cu apă la streaşina casei în timpul plecării alaiului mortuar spre biserică, stropirea cu vin sunt doar câteva din aspectele amintite şi demonstrează legăturile dintre cultura geto-dacică şi cultura românească prin intermediul substratului.

Agricultura și vegetația silvică pe teritoriul României, din neoliticul aceramic până în sec. al II-lea e.n.

Prof. Viorica Enăchiuc

G.V. Childe, Burchard Brentjes şi alți cercetători, pe baza descoperirilor arheologice de la Ierihon (datate prin metoda C14 pe la 7000 î.e.n.) şi Shanidar (datate la începutul mileniului X î.e.n.) au emis ipoteza potrivit căreia primele preocupări agricole au fost atestate în teritoriile din Asia Mică. În ceea ce priveşte Europa, G.V.Childe susține că preocupările agricole din nordul Africii au fost introduse aici, pe de o parte, de către populații agricole din nordul Africii venite în Europa Occidentală şi, pe de altă par-

te, de populaţii din Asia Mică care au urcat de-a lungul Dunării până în Germania. În sprijinul acestei idei se aduce ca argument lipsa în vegetaţie a strămoşilor sălbatici ai grâului care n-au crescut la nord de Balcani niciodată. Acestui punct de vedere i s-au raliat şi cercetătorii români, Vladimir Dumitrescu, Kurt Horedt şi, parţial, Dumitru Berciu, care considerau că preocupările agricole au fost practicate pentru prima dată în cultura Starcevo – Criş, pe care o considerau de origine anatoliană, începând cu jumătatea mileniului VI î.e.n.

Cercetările noastre au demonstrat infirmarea acestei ipoteze pentru teritoriul carpato-danubian din următoarele considerente:

- în stratul musterian din zona Ţara Oaşului, datat de interstadiul W1 – W2, cercetătorii au reuşit să separe 3% cerealia, din 5% graminee; cerealia a fost atestată şi în stratul steril de la Cuina Turcului – Dubova interpus straturilor de cultură epipaleolitic (8175 î.e.n.). Caracterul sedentar al unei populaţii care folosea în alimentaţie cerealele este documentat şi de practicarea pescuitului prin care se asigura, pe la 8175 î.e.n., 25%-30% din hrană;
- cercetările arheologice pe care le-am întreprins la Dridu, punctul „La Metereze“, au demonstrat existenţa neoliticului aceramic prin descoperirea unei aşezări şi a unei necropole, ceea ce demonstrează că apariţia şi dezvoltarea preocupărilor agricole în zona carpato-danubiană, în mileniul VIII î.e.n. au un caracter sincron cu descoperirile din Asia Mică; de asemenea, studiile asupra scheletelor din necropolă demonstrează că locuitorii aşezării erau localnici;
- confruntarea rezultatelor obţinute prin cercetarea în teren şi redactarea de studii de specialitate asupra neoliticului aceramic de la Dridu, pe care le-am prezentat în cadrul Congresului Internaţional de Istorie de la Viena, aprilie 2003, cu rezultatele obţinute de cercetătorii din Europa şi Asia au condus la următoarele concluzii: preocupările agricole au apărut şi s-au dezvoltat sincron cu preocupări similare în Asia Mică; pentru prima dată am adus dovezi despre dezvoltarea agriculturii în Europa, în neoliticul aceramic, care infirmă ipotezele ce admiteau aducerea acestor practici agricole de către populaţii din Asia Mică şi Africa.

În continuare, lucrarea se referă la dovezi arheologice şi istoriografice care pun în evidenţă dezvoltarea agriculturii în zona carpato-danubiană din neoliticul timpuriu până în secolul al II-lea e.n. Această ocupaţie a determinat dezvoltarea şi organizarea societăţilor omeneşti în zona amintită şi formarea de cunoştinţe astronomice, filosofice medievale şi obiceiuri care, în timp, au devenit baza substraturilor popoarelor indo-europene învecinate sau îndepărtate. Legăturile dintre popoarele vechi erau condiţionate şi de dezvoltarea deosebită a comerţului, schimbarea de solii, încheierea de alianţe, ce au condus la influenţe reciproce prin adstrat.

•

Ritualul de sacrificiu al „mesagerului“ la geto-daci

Prof. dr. Zenovie Cârlugea, Tg.-Jiu

În cartea a IV-a a *Istorii*-lor sale, marele istoric grec Herodot din Halicarnas, ajuns el însuşi şi pe meleagurile getice, la Olbia, evocă expediţia condusă de regele persan Darius, la 514 î.Ch., împotriva sciţilor, care „i se închină, fără nici o împotrivire“, spre deosebire de geţii care luaseră „hotărârea nesăbuită“ de a i se împotrivi. Socotindu-i „cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci“ (XCIII), părintele istoriei Herodot face apoi apropieri privind credinţa în nemurire a geţilor, mai exact zis, felul în care ei cred a deveni nemuritori: „credinţa lor este că ei nu mor, ci că acela care piere se duce la Zalmoxes – divinitatea lor – pe care unii îl cred acelaşi cu Gebeleizis.“

Ritualul alegerii „mesagerului“ către Zalmoxis (cu ecouri în reprezentările antropomorfe din zorii neoliticului) este foarte clar relatat: la câte cinci ani (în alte comentarii, ca la M. Eliade, apare cifra 4) ei jertfesc zeului suprem o fiinţă umană (nu este precizată nicăieri vârsta acesteia, însă se presupune că e vorba nu de neofiţi aleşi la întâmplare din cei prezenţi la ceremonii, ci de bărbaţi tineri, pregătiţi, oricum iniţiaţi şi predestinaţi cumva, în vederea îndeplinirii acestui obligatoriu ritual sacru – „este înjunghiat cel socotit cel mai vrednic dintre cei ce se îndeletnicesc cu filosofia“, spre mâhnirea atâtor râvnitori de nemurire, precizează Clemens din Alexandria în *Covoarele*, IV, 8, p. 213. Alegerea se face după sorţii ce cad, se înţelege, nu asupra mulţimii, ci asupra grupului celor nomina-

lizaţi şi pregătiţi în acest sens.

Trimiterea ca „mesager“ a celui ales de soartă se face, conform aceleiaşi relatări, astfel: „câţiva dintre ei, aşezându-se la rând, ţin cu vârful în sus trei sulițe, iar alţii apucându-l de mâini şi de picioare (...) îl leagănă de câteva ori şi apoi, făcându-i vânt, îl aruncă în sus peste vârful sulițelor. Dacă în cădere omul moare străpuns, ei rămân încredinţaţi că zeul le este binevoitor, dacă nu moare, atunci îl învinuiesc pe sol, hulindu-l că este un om rău; după ce aruncă vina pe el, trimit pe un altul. Tot ce au de cerut îi spun solului, cât mai este în viaţă.-“(XCIV).

Acest ritual sacrificial, strâns legat de sensul uranian al zalmoxianismului, ar face parte, după cercetătorul Dan Oltean, dintr-o componentă triadică a religiei dacice, *tripartitismul* acesteia fiind astfel definit: „Primul act ritualic este trimiterea solului în sulițe, al doilea este trasul cu săgeţi către cer, iar al treilea constă în retragerea lui Zalmoxis în locuinţa subterană.“ Reaşezate de Dan Oltean „în ordinea firească“, cele trei ipostaze ale iniţierii zalmoxiene ilustrează simbolic funcţiunile tranzitorii pe care le au, în religia zalmoxiană de transcendenţă, *peştera, sulița* şi *săgeata.*

Dacă ***peştera*** („locuinţa subterană“), în care Zalmoxis dispare vreme de trei ani pentru a renaşte în al patrulea an, nu din femeie, ci din pământ, ca zeu chtonian, trimite la conotaţia orfică sau musaiosiană a lui *descensus ad inferos*, drept condiţie *sine qua non* în obţinerea nemuririi, ***sulița***, ca armă a războiului, face parte din acelaşi instrumentar sacrificial, în eliberarea mesagerică a sufletului necorporal, ca în ritualurile Indiei vechi, unde cel ce urma a fi aruncat în sulițe urca scările altarului rostind: „*Am atins Cerul, am ajuns la zei, am devenit nemuritor*.“ Cât priveşte ***săgeata*** (obiceiul geţilor de a fi „*gonitori de nouri*“, văzuţi ca forţe malefice în calea luminii zalmoxiene), şi aceasta face parte din instrumentarul ritualisticii zalmoxiene.

Peştera, *sulița* şi *săgeata* ar exprima structura tripartit-ipostazică a religiei dacice, amintind de acea „ierarhie tripartită din mitologiile indo-europene“, cercetată de savantul francez Georges Dumézil în o serie de lucrări, îndeosebi în *Zeii suverani ai indo-europenilor*.

Ritualul sacrificial zalmoxian, fiind unul de transcendenţă, are, desigur, în sine, şi o componentă pragmatică de tipul *do ut des*, solicitând, aşadar, graţiei divine nu numai pavăza colectivităţii, ci şi dobândirea nemuririi proprii, după cum Zalmoxis îi învaţa la ospeţe (un fel de *simpozioane* pytagoreice, observă Romulus Vulcănescu, văzând în reformatorul profet şi marele pontif drept un „precursor pe continentul european al instituţiei simpotice chiar înainte de Platon, care foloseşte simpozionul în scop filosofic“), pe cetăţenii de frunte că „nici el, nici oaspeţii lui şi nici urmaşii acestora în veac nu vor muri, ci se vor muta într-un loc unde, trăind de-a pururea, vor avea parte de toate bunurile.“(XCV).

Databilă din secolul al VI-lea î.Ch., (după alţii mult mai veche, cca 1400 î. Ch.), învăţătura profetică zalmoxiană, - prin elementele ei caracteristice : *andreon* şi *banchete ceremoniale*, *ocultări* în „locuinţa subterană“ şi *epifanii* după patru ani, „imortalizarea“ sufletului şi promisiunea fericirii depline în ***pliroma***-lumea cealaltă, solară, *raiul dacic,* - este contemporană cu cea a marilor reformatori de la Buddha, Zoroastru şi Pitagora la Confucius şi Lao-Tze, corespunzând acelei structuri mentale a popoarelor primitive care accepta cu necesitate noţiunea de „***om-zeu***“.

„Sacrificiul mesagerului“ era, de la paleoagricultori la popoarele indo-europene şi circumpacifice, dar şi la altele (v. civilizaţia aztecilor, de mai târziu) o practică în care se reflecta „sacrificiul primordial“. Să observăm, de pildă, că la getodacii zalmoxieni (ca în mitul biblic al lui Abraam, împiedicat să-şi sacrifice fiul, sau în cel al Ifigeniei, din epopeea homerică sau tragedia lui Euripide, am avea de a face cu ceea ce M. Eliade numeşte „virtualităţile neprihănite ale victimei“, un „iniţiat“ în Misterele Zalmoxiene, ceea ce se pare i-a scăpat nu numai lui Herodot, dar şi, după un mileniu, lui Iordanes.

„Reactualizarea legăturilor dintre geţi şi zeul lor“, favoarea zeului suprem nu se poate obţine decât prin puritatea jertfei, presupunându-se aici o acţiune complexă de recrutare şi iniţiere a celor asupra cărora urma a fi aruncaţi sorţii jertfelnici, ai mesageriatului divin. „Mesagerul“ nu poate fi oricine, fie el dac ori „prizonier de război“, cum crede Celsius, ca în unele scene de pe *Columna* traiană, ci ***unul din cei aleşi*** („aleg în fiecare an un sol“ scrie, în sec. III, Clement Alexandrinul, un scriitor patristic din tagma celor credibili sub aspectul rigorii informaţionale. Este vorba de „jertfa cea mai înaltă“ şi „sfinţită“, apreciază şi marele istoric şi arheolog Vasile Pârvan: „Ferice de cel ce, aruncat în lănci, pierde viaţa trupului, spre a se deştepta în viaţa cea veşnică la zeul din cer.“ De unde moştenirea ritualului de „prohod vesel“ încă prezent în Moldova, dar şi în Vrancea, ba chiar în satul transilvan Căpâlna, de lângă Sebeş.

Cât priveşte locul sacrificial, prin care „se reactualiza epifania lui Zalmoxis“, emitem ipoteza că acesta nu putea fi decât sanctuarul spiritual al Sarmizegetusei, locul ocupat de

vestigiile actualului ***Disc de andezit***, dezvelit în 1958-59 şi publicat de I.H.Crişan (restaurat în 1980), socotindu-l drept „loc de sacrificiu" al unor animale în cinstea unor zeităţi urano-solare, pe când alţi cercetători îl socotesc atât altar, cât şi *gnomon*, ba chiar *astrolab* (F. Stănescu îl aseamănă cu cadranul solar, *menaeus*, construit după regulile stabilite în cartea sa de arhitectul roman Vitruvius).

Amplasarea *altarului solar* în apropierea unei terase, de pe care s-ar fi putut arunca în sulițe corpul Mesagerului zalmoxian, ne face să credem că, periodic, aveau loc la Sarmizegetusa astfel de ritualuri (în jurul solstițiului de vară), discul de andezit fiind una din piesele cele mai vechi ale acestui ansamblu arhitectural, - cu un evident „simbolism urano-solar", părând a avea şi o „funcție calendaristică", - făcând, desigur, din capitala dacică aşezată pe înălțimi, după o imemorială practică, în primul rând, un *Centru religios* puternic al spiritualității geto-dace.

Merită amintit şi faptul că *ritul incinerației* a fost la geto-daci o practică atestată din epoca bronzului până prin sec. V-VI d. Ch., dovedind „că ierarhia şi ordinea lumilor pe care trebuia să le parcurgă omul prin naştere, viață, moarte şi post-viață nu erau nicidecum întâmplătoare, ci aveau un sens precis. Naşterea era din pământ, viața se desfăşura între pământ şi cer, iar viața eternă era împărăția veşnic luminoasă a cerurilor. Aceasta este, de altfel, ierarhia lumilor în toate mitologiile indo-europene, mitologii care promovau în exclusivitate ritul incinerației."

Structurat bine pe un „*dualism uranochtonian*", zalmoxianismul, reformulat în timpul lui Burebista şi marelui preot Deceneu, în sensul unor rigori interdictive (ce duc la răscoala geto-dacilor şi asasinarea conducătorului) a rămas, desigur, în datele sale esențiale, neschimbat, revigorarea sa producându-se, credem, către începutul sec. I al erei noastre, când Sarmizegetusa devine un Centru spiritual organizat, cu sanctuare şi ritualuri periodice, antrenând întreaga lume geto-dacică, dar stârnind totodată şi râvna romanilor cuceritori de mai târziu, a căror campanie de cucerire a Daciei trebuia să înceapă cu doar patru zile după *idele lui martie*, fatale pentru Caesar, anul 44 î.Ch., adică în acelaşi an în care Burebista cădea asasinat sub cosoarele dacilor răsculați – stranie coincidență! Visul de cucerire al romanilor peninsulari se amâna pentru un secol şi jumătate, aducând, după 106 e.n., distrugeri şi pagube poporului şi spiritualității geto-dace, greu de pus în cântar cu ceea ce s-a întâmplat, vreme de peste un secol şi jumătate, până la retragerea aureliană din Dacia nord-dunăreană.

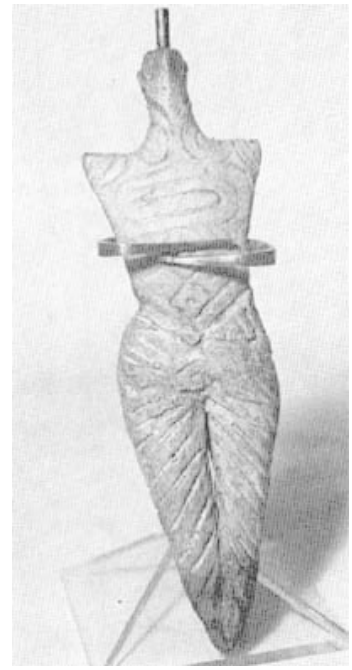

Contribuții privind exploatarea aurului în Dacia preromană

Conf. univ. dr. Horia Ciugudean

Comunicarea îşi propune să analizeze, în lumina cercetărilor de ultimă oră, evoluția exploatării şi prelucrării aurului pe teritoriul Daciei intracarpatice în perioada neoliticului, epocii bronzului şi epocii fierului.

Este prezentat un scurt istoric al cercetărilor, subliniindu-se rolul important al precursorilor arheologiei montanistice, între care se numără o serie de mineralogi, geologi şi arheologi din sec. al XIX-lea, urmați de arheologii sec. XX (V. Pârvan, D. Popescu, E. Comşa, Vl. Dumitrescu, V. Wollmann).

În continuare sunt discutate principalele zone aurifere din Transilvania, caracteristicile acestor zăcăminte şi principalele teorii privind tehnicile de exploatare a aurului în perioada preromană.

Principala contribuție constă în prezentarea cercetărilor recente din zona Munților Metaliferi (Roşia Montana, Bucium) şi din zona Munților Sebeşului (Pianu de Jos), unde au fost identificate vaste lucrări miniere romane şi preromane, unele dintre ele putând fi atribuite cu certitudine perioadei dacice. Este demonstrată netemeinicia tezei conform căreia în perioada preromană nu s-a practicat mineritul subteran în galerii, acesta fiind cu siguranță cunoscut în perioada civilizației dacice.

Problema circulației aurului transilvănean în Europa preistorică este abordată prin prisma descoperirilor de la Ampoița, Velika Gruda şi Lefkas, care evidențiază existența unei „filiere egeene" în mileniul III î.Chr., care lega Transilvania sud-vestică de civilizația Helladicului timpuriu din Grecia.

Este evidențiată şi circulația aurului transilvănean spre Europa centrală şi nordică, după cum o dovedesc descoperiri recente de pe teritoriul Germaniei.

În final sunt prezentate piesele de aur preistorice şi dacice din Transilvania, reunite într-un catalog care include şi piesele inedite, descoperite în ultimii ani.

•

Datini şi obiceiuri ale geto-dacilor

Asist. univ. drd. Mirela Lăscoiu

Izvoarele literare ne vorbesc şi despre alte obiceiuri ale tracilor sau ale geto–dacilor, diferite de cele care se referă la naştere, moarte şi căsătorie, ajutându-ne la conturarea fizionomiei morale şi a modului de înţelegere a problemelor majore.

Vorbind despre „obiceiurile cele mai vrednice de luare aminte“ ale tracilor, Herodot ne spune că „în ochii lor, trândăvia trece drept cea mai mare cinste. A munci pământul e lucrul cel mai de ruşine, iar când trăieşti de pe urma războiului şi a prădăciunilor – spun ei – faci un lucru cât se poate de bun.“ O asemenea descriere este clar că nu se referea la masa tracilor şi cu atât mai puţin a geto – dacilor pe care Herodot îi caracterizează prin trăsături de vitejie şi dreptate care i-au făcut celebri în lumea antică. Tabloul înfăţişat de părintele istoriei se referă la o anumită categorie a societăţii tracice, şi anume cea a războinicilor. Aceeaşi situaţie o întâlnim şi la alte popoare, fără să fie caracteristică pentru traci sau geto-daci.

De altfel, descoperirile arheologice atestă prin variate unelte că geto-dacii lucrau pământul, prelucrau metalele şi practicau diferite meserii, asemenea oameni nu puteau dispreţui munca.

Un exeget al operei vergiliene, Aufidius Modestus din secolul I p.Chr., susţine că a citit cum că dacii au obiceiul ca, atunci când pleacă la război, să bea din Istru o anumită cantitate de apă, ca pe un vin sacru, jurând că nu se vor întoarce decât după ce vor ucide pe duşmani.

Vergiliu ne descrie alte obiceiuri ale geto-dacilor în vremea severelor ierni:

„Oamenii îşi duc viaţa liniştită şi sigură în bordeie

Săpate adânc în pământ, adună trunchiuri de stejar şi ulmi întregi, pe care îi rostogolesc pe vatră şi-i pun pe foc.

Locuitorii petrec la joc lunga noapte de iarnă şi le face plăcere să prepare din orz fermentat şi din fructe acre de sorb, o băutură ce seamănă cu vinul.“

Despre un obicei al tracilor, practicat probabil şi de geto-daci, ne vorbeşte Pliniu cel Bătrân şi ne spune că “nici un muritor nu este întotdeauna înţelept. Ce n-aş da să mă înşel în această privinţă şi cât mai mulţi să socotească tot ce-am spus ca fiind o proorocire neadevărată. Deşertăciunea omenească, meşteră să se înşele pe ea însăşi, socoteşte în felul tracilor, care pun în urnă pietre de culori diferite, după cum o zi este bună sau rea, iar în ziua morţii le numără şi astfel îi judecă pe fiecare.“

Claudius Aelianus, în opera sa cu evidente intenţii moralizatoare, ne spune: „Despre traci s-a dus vestea că sunt grozav de beţivi. N-au scăpat nici ilirii de această învinuire. Ba şi-au mai atras şi învinuirea că la ospeţe, în faţa oaspeţilor, este îngăduit să se bea în sănătatea femeilor, fiecare pentru cine doreşte, chiar dacă nu este femeia lui.” Despre acest subiect ne informează şi Platon când discută despre beţie. “Vorbesc nu de folosirea în general a vinului sau de abţinerea totală, ci de beţia propriu-zisă: dacă trebuie să se bea aşa cum beau sciţii şi perşii şi apoi cartaginezii, celţii, iberii şi tracii – toţi aceştia fiind neamuri războinice – sau ca voi. Căci voi [macedonenii] după cum spui, sunteţi foarte cumpătaţi, pe câtă vreme sciţii şi tracii beau vin neamestecat deloc cu apă, atât femeile cât şi bărbaţii, şi îl împrăştie pe hainele lor, socotind că este o deprindere frumoasă şi aducătoare de fericire.” Din textul marelui filosof atenian nu reiese că tracii s-ar caracteriza prin viciul beţiei. El spune doar că tracii, atât bărbaţii cât şi femeile, ca şi multe alte popoare, beau vinul neamestecat cu apă şi că au obiceiul să-şi împrăştie vinul pe haine, considerând că aduce fericire. La popoarele antice, a bea vin şi a face exces de băutură era o obişnuinţă, fără ca aceasta să fie o caracteristică proprie doar tracilor.

Pomponius Mela, după ce ne povesteşte modul în care se încheiau căsătoriile, ne spune: „La unii traci folosirea vinului este necunoscută; dar la ospeţe se aruncă, în focurile în jurul cărora se şade, seminţe, al căror miros provoacă comesenilor o veselie asemănătoare cu beţia.“ Seminţele cu efect euforic şi narcotic aruncate în foc sunt, foarte probabil, cele de cânepă.

Despre Dromihetes ştim că îl cinsteşte pe Lisimah cu vin. Dovada sigură însă ne-o oferă Strabo care ne spune că una din măsurile pe care le-a luat Burebista pentru asanarea moravurilor neamurilor său, la îndemnul marelui preot Deceneu, şi pe care geto-dacii au ascultat-o, a fost aceea de a tăia viţa de vie şi a trăi fără vin. O asemenea măsură se înscrie în politica de sobrietate şi cumpătare preconizată de marele rege. Luarea ei este urmarea firească a exceselor de băutură ale geto-dacilor din perioada anterioară. Relatarea lui Strabo este totuşi exagerată, fără îndoială, pentru că viţa de vie n-a fost stârpită definitiv în Dacia. Mărturie în acest sens sunt descoperirile arheologice. Cosoarele folosite la lucrările viticole, acele mici cuţite curbe cu o tijă scurtă în prelungirea lamei pentru a se fixa în mânerul de lemn, sunt aproape nelipsite în aşezările dacice atât înainte, cât şi după venirea lui Burebista. Cele mai vechi cosoare pentru lucrat via cunoscute până acum sunt cele descoperite la Huşi şi datează din secolul IV – III a.Chr. Nu poate fi o simplă coincidenţă că zona Huşiului este până astăzi o renumită regiune viticolă.

Despre cultivarea viţei de vie şi folosirea vinului ne stau mărturie şi alte descoperiri. O frunză s-a imprimat pe un vălătuc de lut din aşezarea de la Popeşti, iar sâmburi de struguri s-au descoperit în aşezarea de la Brad şi în cea de la Grădiştea de Munte. Despre cunoaşterea şi larga folosire a vinului la geto-daci ne stau mărturie şi amforele atât de numeroase descoperite şi în foarte multe aşezări extracarpatice. Se pare că în cele mai multe amfore se transporta vin. Producerea de vinuri locale este dovedită şi de amforele executate în ateliere dacice care au ştampile anepigrafice.

Xenofon, în numeroasele sale peripeţii, va ajunge şi la

curtea regelui trac Seuthes, unde a participat la un ospăț pe care îl descrie în opera Anabasis. Astfel, după ce oaspeții s-au așezat în cerc, le-au fost aduse tuturor măsuțe cu trei picioare și le-au fost puse dinainte. Pe măsuțe se găseau bucăți de carne friptă și pâini mari dospite. Vinul era servit în cornuri de către paharnici. „Exista următoarea datină de care Seuthes s-a slujit cel dintâi: a luat pâinile ce se aflau în fața sa, le-a rupt în bucăți mici și le-a aruncat cui a socotit de cuviință. Același lucru l-a făcut și cu cărnurile, oprindu-și numai atât cât să guste." Aceste obiceiuri povestite de Xenofon au putut fi practicate și de către geto-daci.

•

Tezaurul de la Pietroasa și prințesa Khnumet (1914-1876 î.e.n.)

Dovada legăturilor materiale și spirituale dintre Tracia antică și Egiptul antic în mileniile VI-I î.e.n.

Prof. Gheorghe V. Cârlan

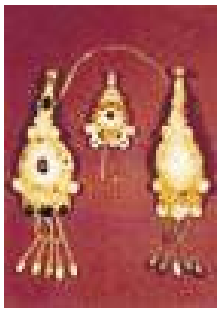

Din cercetările efectuate reiese clar că între Tezaurul de la Pietroasa – operă a autohtonilor carpato-balcanici - și bijuteriile în aur oferite de un prinț din Carpați, ca dar de logodnă (isusire – unire în limba aromână) prințesei Khnumet există strânse legături. Dovezile care stau la baza celor afirmate sunt următoarele:

1. colierul cu 12 inimioare (12 luni ale anului), primit de prințesa Khnumet în 1914 î.e.n., înșirate pe un lanț împletit în „8" – inimioarele sunt „extrase" din gâtul Cloștii cu puii de aur de la Pietroasa, iar lănțișorul este asemănător cu cele care atârnă de cele două fibule mijlocii;

2. colierul cu două pandantive mari cu un pătrat înscris în cerc și opt semicercuri (octogon) este identic cu cel de la coșulețul octogon de la Pietroasa. De medalionul rotund cu vaca Hathor atârnă trei pandantive cu pătrate înscrise în cerc și trei stele în opt colțuri ca la coșulețul octogon de la Pietroasa;

3. capetele celor două pantere de pe coșulețele octogon și dodecagon de la Pietroasa sunt identice cu capul de panteră de la piesa de închcheiere a unei brățări, precum și cu capetele duble de pantere de la cordonul cu capete duble reprezentând leoparzi din aur (șapte mari și 10 mici) (v. Al.O. Tezaurul de la Pietroasa – pl. VII-VIII și H.V. Müller, Comorile faraonilor, fig. 215, p. 109, fig. 228, p. 117);

4. colierul cu 10 scoici și două stele în cinci colțuri. Aceste stele se găsesc încrustate în pereții peșterii Nucet, com. Bozioru-Buzău (v. P.L. Tonciulescu, *De la Tărtăria la Țara Luanei*, foto 1-5 însemne cerești și p.65-74);

5. coroniță cu șase cruci cu brațe egale și flori în formă de steluțe în cinci colțuri și fructe sferice mov. Aceste „cruci" sunt identice cu cele de pe ceramica neolitică cucuteniană de la Trușești-Tuguieta (Iași), cu cele de pe costumele populare din întreg spațiul românesc, dovedind astfel că am fost și am rămas cel dintâi și cel mai vechi „popor" cruciat din lume (v. acad. Mircea Petrescu-Dâmbovița, Marilena și Adrian C. Florescu, *Truşeşti – monografie arheologică*, Editura Academiei Române, Bucureşti-Iaşi, 1999, fig. 214, 2, p. 327, fig. 234, b, p. 350, 237 (1b), p. 386, fig. 278, 3, p. 391, fig. 281, 1-12, p. 394, fig. 342, 1-6, p. 461, fig. 372, 6 (fațadă de templu cu cuplu antropomorf - tata și mama: familia monogamă – n.n.p., 527; fig.442 – Catalogul decorurilor de pe mânerele de pe capace (cățui – neolitice – n.n.), p. 659; v. Aurelia Doagă, *Ii şi cămăşi româneşti*, Editura Tehnică, Bucureşti, 1981, *Ii şi cămăşi de Suceava... Romanați* – 16.2=32 bucăți din 32 de zone ale României).

Vezi legătura între colanul de gât al Tezaurului de la Pietroasa și colierele din mărgele pentru gât ale reginelor și prințeselor egiptene cu „salbele" de mărgele de la Salba(va) Vișeu, Bucovina, Crișana, Banat etc. La fel, între brățările manșon ale Tezaurului de la Hinova (Turnu Severin) și cele egiptene.

Vezi „Tricolorul-Curcubeul" = roșgalben-albastru = în decorul panterelor cu pietre cât bobul de mei (păsat) sau păring și aceleași trei culori în decorul Pectoralului lui Sesostris al II-lea (fig. 219, p. 111) și Pectoralul lui Sesostris al III-lea (fig. 220, p. 112-113), Pectoralul cu numele de tron al lui Sesostris al II-lea (fig. 233, p. 116 și 119) Brățara-manșon din mărgele a reginei Ahhotep (fig. 253-256, p. 132) etc. Vezi vârful Curcubăta (1848 m) Munții Apuseni, vezi Betele tricolore de la costumele populare bărbătești...

Complexul mortuar a lui Mentuhotep al II-lea din depresiunea Deir el-Bahari (sună Bihor), Piramida lui Sesostris al II-lea din Illahun (sună a Illa, illa, illaila – Hăulita de la Gorj până la Dolj la Vădastra unde a fost descoperit vasul antropomorf cu mâinile la gură – denumit de G.D. Iscru - *O voce din mitologie* (Gr. Leşe – n.n.)

Deci Tezaurul de la Pietroasa se completează reciproc cu bijuteriile Prințesei Khnumet (1914-1876 î.Hr.) și denotă că nu numai Deceneu și Zalmoxis au fost prin Egipt, ci și Orfeu, Linos, Calimachos ș.a. Priam, Regele Troiei, primește ajutor de la mulți, dar și de la prințul egiptean (etiopian) Memnon, cel cu fața albă ca laptele, ucis de Ahile pe la 1200 î. Hr., prințul fiind nepotul lui Priam.

STRĂROMÂNUL IOAN DE SCHITOPOLIS ÎN LUMINA CERCETĂRILOR ULTIMELOR DECENII

Pr. prof.univ.dr. Gheorghe Drăgulin

Identificarea acestuia sau măcar confundarea lui cu temutul polemist Arhim. Ioan Maxenţiu se regăseşte astăzi în multe capitole istorico-teologice dedicate călugărilor sciţi sau dobrogeni. Pe lângă această identificare, neacceptată de toţi învăţaţii, poziţia lui de adversar al detractorilor Sinodului Ecumenic de la Calcedon (451) îi măreşte importanţa pentru istoriografia română şi ortodoxă.

Se cunosc puţine date despre viaţa lui, deşi cercetările deceniilor din urmă au adus elemente importante asupra preocupărilor intelectuale şi asupra activităţii sale pastorale şi teologice. Înainte de a ajunge episcopul Provinciei Palestina Secunda, el a urmărit mişcarea de idei neoplatonice din mediul său, neînstrăinându-se de poziţiile Bisericii. Acestea îi vor ajuta mult în controversele teologice contemporane lui. Înainte de a se implica în discuţia origenistă, urmărită de împăratul Justinian, cum arată René Roques, scolasticul nostru a fost atras de posteritatea Calcedonului în viaţa Bisericii. De la Charles Moeller îndeosebi se ştie că el a polemizat cu Vasile al Seleuciei, un diofizit consecvent. Problema dogmei Întrupării a fost urmărită în scopul de a anihila tradiţia eretică a lui Apolinarie. Pentru situarea exactă a răspunsului ortodox, amintitul episcop a recurs la contribuţia teologiei teopashite pe care o propovăduiau pretutindeni călugării sciţi.

Curentele teologice ale epicii l-au determinat pe episcopul de Schitopolis să se afirme şi în hristologie. Aceste iniţiative l-au adus în conflict atât cu ereticii nestorieni, cât şi cu cei monofiziţi. Din rândul acestora din urmă, amintim pe Sever, fostul patriarh al Antiohiei. Împotriva lui, el a scris mai multe tratate polemice.

Teologul nostru ortodox a ştiut să tragă folos doctrinar şi din controversa lui Sever cu Iulian de Halicarnas, începută după 518.

Unii cercetători au evidenţiat alte merite ale carierei ştiinţifice a lui Ioan de Schitopolis. Este vorba de un *Prolog* şi de mai multe comentarii la opera lui Dionisie Pseudo-Areopagitul. Întreaga sa activitate se străduieşte să afirme originea apostolică a celebrelor tratate pseudoepigrafe, integralitatea cuprinsului şi ortodoxia lor în comparaţie cu mediul neoplatonic pe care îl reflectă.

Toate aspectele de mai sus au iscat bănuieli în rândul istoricilor, astfel încât aceştia îl socotesc un contemporan cu necunoscutul Areopagit, ba chiar un posibil autor al operelor lui.

Amintim, o dată cu Hans Urs Balthasar, că scoliile pe marginea renumitelor scrieri anonime dionisiene au început să fie departajate de contribuţia ulterioară a Sfântului Maxim Mărturisitorul sau a Patriarhului Gherman al Constantinopolului. Mai recent, Beate Regina Suchla şi echipa ei de la Academia din Göttingen au adus o mare contribuţie la continuarea acestor iniţiative.

Ţinând cont că problema originii etnice a autorului tratatelor pseudoareopagitice se bucură astăzi de o ipoteză românească acceptată, opera ştiinţifică a episcopului Ioan de Schitopolis dobândeşte o deosebită însemnătate pentru istoria şi teologia noastră.

Vechi rezonanţe getice în numele cuprinse în „Biblia de la Bucureşti" (1688)

Conf. univ. dr.Gheorghe Săvoiu

O interesantă surpriză relevată de textele biblice vechi este aceea de a adăposti în crugul atâtor nume cuprinse în rîndurile Vechiului Testament nume străvechi getice sau româneşti sau etnonime ale vlahilor. Limba simplă DACA sau poate mai vechea limbă a ACAD-ului prin puritatea literei devenită concept şi prin utilizarea unui sistem de citire în bustrofedon (ca în cuvântul IOV-VOI), ori cu radicalizare mediană (precum în citirea numelui GHE – OR - GHE), pare să fie mama sau sora mai mare a limbilor vechiului testament (semitice). Exemplele multiple ce pot fi prezentate într-o astfel de dorinţă de a citi sacrele texte biblice, în idioma priscă sau în limba veche a castei IO a geţilor sunt justificate şi de unele dintre afirmatiile lui Ovidiu peste care sperăm să nu se fi aşternut uitarea: „Geţii şi sarmaţii apar ca popoare înrudite şi vorbesc aceeaşi limbă populară (barbară), latină"

La fel de incitante sunt şi constatările lui Sextus Rufus după care o limbă latină barbară se vorbea şi în provinciile Illyricului (***inclusiv în cele două Dacii***).

Lăsând integral savoarea şi curiozitatea analizei realizate în plenul unei comunicări se poate conchide că multe, chiar foarte multe denumiri aparţin teritoriului românesc a cărui ţărână a fost, credem, nu întâmplător sărutată de Papă, teritoriu denumit mai apoi tot de către Papă *Grădina Fecioarei Maria sau Grădina Maicii Domnului.*

Aşadar, se pot formula mai multe ipoteze:

I. tărâmul de astăzi al României este locul de unde au plecat popoarele semitice ce au redactat într-o primă formă textele sacre,

II. unele texte reunite în textele sacre îşi au obârşia pe aceste meleaguri.

III. textele biblice sunt compilaţii de texte tradiţionale etc.

Industria casnică textilă - suport al autohtoniei și continuității noastre în Carpați

Prof. Ioana Crişan

Originea românilor îşi are rădăcinile în îndepărtatele vremuri milenare, când manifestarea simțămintelor lăuntrice ale omului, locuitor al acestor frumoase meleaguri, era incizată, sculptată, pictată sau țesută. Astfel, a fost încrustată în grafit voluta suitoare la Strachina-Dorohoi în Moldova, a fost sculptat în os unghiul, rombul şi liniile paralele la Dubova-Mehedinți sau pictura rupestră de la Cuciulat şi ocrul roşu folosit aici au păstrat dovada materială a unor practici rituale, încă din mileniile XV-XII î.d.Hr.

În templele neoliticului final se alcătuiau veşmintele necesare ritualurilor. Firul răsucit a fost cel dintâi produs cu care omul îşi mula pieile de vânat, îşi ajusta cojocul ca să poată ieşi în căutare de hrană.

În mileniul al VII- lea, în spațiul carpatic se practica împletirea firelor, se lucra pînza sacră şi îmbrăcămintea specifică ceremonialului, țesătura purtând şi ea însemnele simbol, țesutul făcând parte din laudele aduse zeilor. Atunci, țesutul era o rugăciune.

Profilul spiritual al românilor are la bază spiritualitatea strămoşilor, constituind esența care, ulterior, s-a îmbogățit şi s-a potențat, devenind o individualitate aparte. Vechile credințe şi multitudinea de semne ale populației carpatice arată că aceasta dispunea de resurse considerabile.

Zestrea spirituală a paleoliticului carpatic s-a păstrat prin adorații şi prin semnele-simbol, devenite în prezent semne patrimoniale. Semnele incizate şi pigmenții dătători de ocruroşu (culoarea sângelui), alb-crem (culoarea osului) şi negru-brun (culoarea pământului) au pus bazele primei civilizații din Carpați şi de la Dunăre.

Reflectare a gândurilor şi simțămintelor, redate în simboluri, fie ele ideograme sau cromoinciziograme, au rămas un produs al gândirii omului dintotdeauna. Fiecare simbol țesut, cusut sau redat în materiale dure a avut puterea ideatică precum sfânta cruce la creştini.

În vatra Spațiului Carpatic s-au

dezvoltat rădăcinile trunchiului genetic al strămoşilor noştri. Era firesc ca în spațiul carpatic să se conserve valorile sibolistice milenare, deoarece în acest areal, „Vechea Europă“ şi-a avut puternicul ei centru spiritual.

Modul de organizare a interiorului țărănesc, piesele textile înseşi, ca şi decorul lor reflectă cadrul material generator, dar în egală măsură date definitorii pentru spiritualitatea românească.

Simbolurile sacre, din veşmintele țesute sau cusute, acele relicve ale dogmelor religioase au adus dovada de netăgăduit a credinței dintotdeauna în unica forță a Cosmosului, ele au format suportul pe care s-a zidit spiritul strămoşilor noştri. Coloana astfel ridicată între Pământ şi Cer, între om şi forțele care l-au tutelat, a rămas cel mai vechi edificiu spiritual care ne confirmă existența şi continuitatea neamului nostru pe aceste plaiuri ale Carpaților.

Patrimoniul național al semnelor sacre precreştine, arhetipale este un izvor de cultură şi civilizație şi trebuie cu sfințenie păstrat şi apreciat. Am dori ca aceste valori naționale să circule din țară spre exterior, deoarece cultura noastră, arta populară şi folclorul ne promovează în lume. Cultura nu poate fi tratată ca o marfă, ea este făcută de acei oameni adevărați, buni, români sufletişti, cu inteligență nativă, cu dragoste pentru limba, istoria şi pământul căruia îi aparțin, cu inima şi sufletul lor.

Din cele mai îndepărtate milenii şi epoci diferite, simbolurile, sculptate, modelate sau țesute cu alesături din in, cânepă, lână sau bumbac, au făcut arc peste timp, până în prezent, aducând dovada existenței noastre pe aceste meleaguri.

Am încercat să redau în lucrarea de față dovezi materiale ale spiritualității noastre ancestrale, transmise din generație în generație până în prezent.

Fiecare capitol al lucrării va avea imagini color ale pieselor țesute şi cusute, încărcate cu simboluri milenare ajunse până în zilele noastre.

Iată o piesă din colecția personală,care este un covor țesut (de mama mea), din lână şi are ca model o combinație între flori şi simboluri.

Covorul cuprinde şapte semene-simbol (Spirala la capete şi Voluta lateral, în culoare albastră, Rombul în centrul covorului şi Unghiul din frunze, în culoare verde, Cercul format din trandafiri în culoare bej, pe fond albastru, ”Pomul”stilizat în culoare mov şi Crucea din bordură în culoare bej sau crucea cu alb din romburile laterale). Piesa cuprinde şi cele trei culori inițiale: roşu, alb şi negru, devenite simboluri milenare. Deci, în total zece semne-simbol.

•

Diplomație și „servicii secrete“ la daci

Viorel Patrichi

Horațiu reține într-o poezie de-ale lui întrebarea unui cetățean roman: „Ce mai ştii despre daci?“. El nu oferă alte detalii, dar fie şi numai din aceste cuvinte laconice putem presupune că, la Roma, lupii lui Zalmoxis dădeau fiori de groază.

Ajungând în conflict cu Imperiul Roman, cea mai mare putere a timpului, dacii vor îmbina arta războiului cu diplomația, constituind practic primele servicii de informații de pe aceste meleaguri. Peste 150 de ani, romanii au învăluit Dacia, cucerirea ei fiind amânată şi pentru că regii aveau structuri adecvate. Până când armele decideau, dacii foloseau tehnici complexe de informare, de interpretare a datelor concrete din teren. Se aveau în vedere nu numai marile desfăşurări de trupe, dar şi sisteme complexe de alianțe politice la Pontul Euxin, în Balcani şi până la Roma, sub ochii Lupoaicei. Chiar dacă nu ştim ca dacii să fi scris despre aceste tehnici, cum a procedat generalul chinez Sun-Tzi, pe la anul 500 î.H., cunoaştem din diverse referințe epopeea dacilor şi în ceea ce priveşte războiul umbrelor.

Sigur, istoriografia veche foloseşte termenul „sol“ pentru mai târziul „ambasador“. Solul era purtătorul mesajelor scrise sau verbale, dar, de regulă, trebuia să aibă un acut spirit de observație. Solia lui putea fi oficială sau secretă. Regii daci au folosit toate metodele pentru a bloca invaziile pregătite de romani. Presiunea militară şi negocierile politice erau permanent însoțite de acțiuni mai discrete. Un exemplu celebru de-acum este Acornion, pentru care cetățenii din Dionysopolis (Balcicul de astăzi) au dedicat o placă de marmură pentru merite deosebite. Acornion a fost primul spion pentru care s-a ridicat un monument. Destul de impropriu, el este denumit „ambasador“. „Şi în timpul din urmă, regele Burebista, ajungând cel dintâi şi cel mai mare dintre regii care au stăpânit în Tracia şi stăpânitor al tuturor ținuturilor de dincolo şi de dincoace de Dunăre, Acornion a fost şi pe lângă acesta în cea dintâi şi în cea mai mare apropiere şi a obținut cele mai bune rezultate pentru patria sa“. Grecii aveau nevoie de protecția celui mai mare dintre regi pentru a-şi continua afacerile.

Mai înainte, Zalmodegicos va avea relații de bună colaborare „secretă“ cu Diodoros, Procritos şi Chearcos, pentru care cetățenii din Histria s-au arătat la fel de recunoscători. Rubobostes, un strămoş de-al lui Burebista, a procedat la fel.

Misiunea lui Acornion, trimis de Burebista la Cneius Pompeius, pentru a-l ajuta în tentativa de înlăturare a lui Iulius Cezar, demonstrează ce performanță extraordinară au realizat dacii într-un moment dramatic pentru existența lor. Prin aceleaşi mijloace, Dicomes va încerca să-l ajute pe Antonius contra lui Octavianus Augustus. (Astfel de tentative extreme vom mai întâlni cu mult mai târziu în istoria noastră, pe timpul lui Mircea cel Bătrân, care a încercat să instaleze sultani „favorabili“ valahilor.)

Dar dintre toți regii vechi, forțat de realități dramatice, Decebal a îmbinat cel mai bine politica, lupta deschisă şi războiul ascuns. Apollodor reține pe Columna lui Traian mai multe scene cu „soli“, dar una singură este atipică, pentru a fi considerată tot o solie. Este vorba despre momentul în care Traian se află față în față cu un dac pe care luptătorii romani tocmai l-au trântit jos de pe un măgar. Toate soliile lui Decebal erau purtate de aristocrați daci, care erau primite cu toate onorurile. Este greu de admis că marele rege ar fi trimis la Roma un prăpădit călare pe un măgar, care să-i ducă împăratului un text scris pe o iască, aşa cum susțin istoriografii. Nu există încă elemente pentru descifrarea enigmei, dar momentul este deosebit de semnificativ pentru a fi tratat superficial.

PRIMUL INSTRUMENT DE MĂSURĂ ASTRONOMIC

Luca Manta

Într-un adăpost situat sub o stâncă la *Cuina Turcului,* lângă satul Dubova-MH (Dunărea la Cazanele Mari), arheologii au descoperit un *os de ecvideu*, care conține o serie de semne geometrice incizate, ce reprezintă figuri abstracte greu de aflat în natură, aşa cum sunt de pildă, linia, rombul sau unghiurile, desene pe care specialiştii le-au apreciat că au mai mult o valoare artistică. Acest obiect din os făurit în neolitic a fost găsit în situl arheologic la nivel II ce are o vechime datată cu C14 între anii 8.175±200 î.Hr. (Bln – 802).

Descifrare. Figurile geometrice incizate pe falanga de cal de acum 10.000 de ani, reprezintă de fapt un instrument astronomic rudimentar, întrucât păstrează elemente de măsură atât pentru Soare, cât şi pentru Lună.

Iată valorile măsurate în grade sexazecimale, astfel:

• unghiurile cu deschidere mică au valoarea de 68°

• unghiurile cu deschidere mare au valoarea de 102°

De aici rezultă că ar exista notate distinct două direcții, din care una ar include două unghiuri în valoare de 68° : 2 = ±34°, iar cealaltă ar include două unghiuri în valoare de 102° : 2 = ±51°.

Semnificația acestor semne incizate pe osul de ecvideu ar fi următoarea:

• unghiurile cu deschidere mică reprezintă ca direcție: limita maximă de deplasare pe orizont a răsăritului de Soare la solstițiile de vară (Az. 56°) şi de iarnă (Az. 124°), totul față de direcția cardinală Est sau 90°±34°

• cele 6 linii unghiulare lunare reprezintă durata anului lunar de 354 zile, adică 6 perioade a câte 59 zile sau (29.5 x 2) zile

• cele 10 luni înscrise în romb reprezintă o legătură între anul lunar şi anul solar, adică 354 zile + 10 zile = 364 zile

• cele 4 linii unghiulare solare repre-

zintă de fapt cele 4 anotimpuri marcate solstițial, unde un an solar are 4 x 91 = 364 zile şi de unde fiecare anotimp prin bifurcare ar da 90 : 2 = 45 zile. Numărul 44+1 de zile reprezintă un număr funerar păstrat până în prezent la daco-valaho-români.

Poziția variabilă, dar ciclică în timp a locului de răsărit a astrului lunar pe orizont se ştie că prezintă periodic un unghi maxim pe orizont. Asemenea valori sunt înscrise în Anuare astronomice, ca de pildă, declinația maximă de +26° 54'59" pentru faza de PP din data de 16 august 1990, ora 12 : 10 AM. Cu ajutorul unui computer înzestrat cu program astronomic, asemenea date se pot verifica vizual pe monitor. Iată de pildă, Luna răsare în data de 16 august 1990 şi are o valoare de azimut geodezic de 51.0°, Alt 0.2°, la ora D1 (12 : 07) AM. O altă valoare maximă spre Sudul astronomic se obține pe computer în data de 23 ianuarie 1990, ora 5 : 22 AM şi care are valoarea de Az. 130°, Alt. 0.2°, adică 180° - 130° = 50°. Toate aceste dovezi le susținem prin dictonul Q.E.D.

Ideea acestor căutări astronomice, urmate de descifrarea modelelor incizate pe os, are legătură cu agricultura practicată în zona Porțile de Fier de acum circa 10.000 de ani şi cu Soarele de argilă roşie (ocru) de la Gaura Chindiei II ? 6.500 î.Hr. La daco-valaho-români, asemenea modele geometrice se regăsesc în prezent pe țesături, vase de ceramică ş.a.m.d., aşa cum sunt descrise în cercetările făcute de arheologul Silvia Păun în lucrarea *Identități inedite Italia-România*, Editura Tehnică, 1996, p. 44 unde găsim denumirile de <<***Ținînele lumii şi Helii cu patru ochi***>> pentru rombul cu laturi prelungite. Aceste două nume păstrate de timp ne fac dovada prin cuvântul *Helios* că sunt în conexiune cu acest instrument astronomic de măsură.

Iată, aşadar, cum obiectul cu mesaje incizate scoate la lumină din negura timpului o serie de valori spirituale impresionante, făurite în aria locuită de strămoşii daco-valaho-români.

INSTRUMENTE MUZICALE CONFECȚIONATE DE GETO-DACI

Prof. Marioara Danilov

Strabon, referindu-se la talentul muzical al tracilor, sublinia faptul că Orfeu îmblânzea fiarele cu muzica sa, iar Musaios şi Thamiris erau virtuozi instrumentişti.

La rândul său, muzicologul George Breazul, după ce menționează aprecierile vechilor greci privitoare la muzica şi muzicalitatea poporului trac, subliniază faptul că, în studiile sale, asupra folclorului tradițional românesc, scările muzicale vechi aparțin cu certitudine culturii muzicale geto-dacice.

Muzicologul Gheorghe Ciobanu ajunge la aceeaşi concluzie şi adaugă importanța muzicii geto-dacice şi a muzicii vechi româneşti, influența acestora asupra muzicii popoarelor balcanice şi a Imperiului Bizantin în diferite faze de dezvoltare.

Descoperirea într-un complex arheologic geto-dac din împrejurimile Histriei a unui instrument muzical format din trei fluiere din os, lipite între ele, datat în sec. al III-lea î. H., demonstrează cu prisosință că atât cavalul, cât şi naiul aparțin civilizației geto-dacice. Acest fapt infirmă ipoteza conform căreia cavalul din trei tuburi de os ar aparține poporului bulgar de la care l-a preluat populația românească.

Muzica la geto-daci alcătuia o ocupație importantă în rândul colectivităților atât în viața rituală (libațiile erau însoțite de incantații muzicale), în medicină (tratamentele erau însoțite de descântece), în viața politică (solii sau activități religioase) şi în sărbătorile calendaristice de peste an, legate de anul agricol, de echinocții şi solstiții (Alaiurile lui Bachus şi Dyonisos, prorocirile Driadelor, jocurile rituale, cele mai multe în formă de horă, sau la sărbătoarea secerişului).

În concluzie, confecționarea şi folosirea instrumentelor muzicale, precum şi folosirea scărilor muzicale i-au plasat pe geto-daci în centrul atenției popoarelor învecinate pe care le-au influențat în cultura lor muzicală.

CAVALERII DANUBIENI

Dr. Michaela Al. Orescu

Tradiții foarte vechi despre pelasgii latini, mai ales din regiunile de lângă Dunăre, îi numeau "latinii cei bătrâni", în tradițiile vechi italice, "Prisci latini". Aceştia au lăsat fortificații de pământ numite "Cetatea latinilor", unde Cezar Bolliac a menționat bogăția ceramicii dace. Numeroase localități de pe teritoriul României le păstrează numele. Unul dintre conducătorii cei mai vechi ai pelasgilor meridionali este amintit de Homer cu numele "Lethus pelasgus". O mare parte din numele proprii, însă, care indicau originea pelasgă-latină au fost traduse în limba greacă, cu scopul de a fi asimilate mitologiei şi istoriei greceşti.

Regii şi conducătorii, ca şi la urmaşii daco-geți, erau selecționați dintre cei mai remarcabili războinici, inițiați religioşi, care îşi asumau şi rolul de conducători ai cultului, mari preoți, de cele mai multe ori. Apărători şi veghetori ai credinței, o castă a acestor războinici a determinat cultul cabirilor sau cultul călărețului trac mitriatic, Mithra fiind asimilat zeului hiperborean Apollon. Ei au rămas în istorie şi sub numele de "Cavaleri danubieni", cultul lor fiind practicat mai ales în zonele Dunării mijlocii şi inferioare: Dacia, Moesia, Pannonia şi Dalmația, toate acestea fiind situate astăzi pe teritoriile actualelor state România, Bulgaria, Ungaria şi Serbia.

În vederea descifrărilor acestui cult, au fost interpretate 226 de reprezentări ale zeilor, de pe tăblițele de piatră în număr de 114, de pe cele de metal 95, de pe teracotă 4 şi de pe 13 pietre gravate.

Pe reliefurile dedicate acestor "divinități" se cunosc şapte cazuri de scurte inscripții sub formă de criptograme nedescifrate. Era absolut interzisă dezvăluirea desfăşurării ceremonialului religios, a învățăturilor, manifestările fiind rezervate numai inițiaților (după prof. univ. dr. Dumitru Tudor).

Este semnificativ faptul că 88 de basoreliefuri figurative erau turnate în plumb, metal al infernului şi al magiei, în vechile credințe. Au fost găsite reprezentări ale unui singur cavaler călare, ale unui cavaler şi ale unei Mari Zeițe alături de alți doi cavaleri şi reprezentarea scenei ospățului sacru care le era închinat.

Cele mai vechi şi numeroase reprezentări au fost descoperite în Dacia şi în cele două Moesii (Dobrogea, nordul Bulgariei şi nordul Serbiei), ca şi în cele două Pannonii (Ungaria şi teritoriul sârb dintre Dunăre şi Sava). În jurul scenelor cu zei apar simboluri cultice precum: berbecul, taurul, cocoşul, peştele, leul, şarpele, corbul, vulturul şi, de asemenea, divinităţi cosmice precum Soarele, Luna, luceferii etc., precum şi obiecte sacre: masa cu peştele, candelabre, opaiţe, piei de berbec, săbii, pâini, fructe etc. Cultul Cabirilor şi-a asumat şi reprezentările zeilor: Marte, Cybela-Magna Mater ş.a.m.d.

Mitul cavalerului trac, cea mai veche reprezentare a Cabirilor, simboliza lupta dintre bine şi rău, cavalerii simbolizând principiul binelui, ca învingători. Aceştia, înarmaţi cu lance şi dubla secure, purtau stindardul "draco" cu cap de lup şi corp de şarpe, emblemă naţională şi religioasă a dacilor; purtau boneta cu vârful întors în faţă, simbolizând panaşul coifului, ecou atlantidic, hlamidă şi tunică. Marea Zeiţă, asociată cavalerilor, întruchipa pe Cybele (zeiţa morţii şi a reînvierii în Natură), Diana-Artemis (zeiţa Lumii şi a vânătorii), Nemesis (zeiţa dreptăţii şi a răzbunării, a secretului şi a cumpătării, care apare uneori cu degetul la gură semnificând misterele), Epona (zeiţă a celţilor înrudiţi cu dacii, protectoare a cailor). În partea superioară a reliefurilor era reprezentat Soarele (Sol) şi Luna, carul solar tras de patru cai conduşi de Apollon-Soare, purtător a doi luceferi cu şapte raze, vulturul, pasărea care se înalţă cel mai sus şi suportă lumina Soarelui, şi corbul, cel care prin croncănitul său anunţă ploile. Cultul cavalerilor danubieni cumula cele mai multe simboluri: şarpele, cocoşul, leul, cele patru vânturi suflând din trompete, cele patru anotimpuri purtând cununi vegetale pe cap.

În timp ce peştele constituia alimentul pur şi sfânt, berbecul era sacrificat pe altar în cinstea celor trei divinităţi, era consumat la agape fără caracter mistic, dar pielea lui acoperea corpul gol al celui care urma să fie iniţiat, în timp ce unul dintre iniţaţi purta ca mască, capul de berbec.

Adepţii cultului practicau băi rituale, aşa cum le vom regăsi la esenieni, ca şi la pitagoricieni. Adepţii cu merite în iniţiere participau la o agapă sacră, oferită cândva de către zeiţă cavalerilor danubieni învingători ai răului, în jurul unei mese rotunde (izvorul practicii mesei rotunde a regelui celt Arthur). La masă,

cavalerii danubieni erau ospătaţi cu peşte, pâine, lapte, miere şi fructe, carnea de animale fiind exclusă.

Cultul mistic întreţinut de sacerdoţi corespundea cu actualele recomandări bioterapeutice, sacerdotul afirmând că prin consumarea peştelui se alungă spiritele rele din corp (noxele), noul iniţiat se alătura pe cale mistică celor trei zei, în lupta împotriva elementelor nefaste. Abia proclamat *mist* (mystes) iniţiat în misterele zeilor danubieni, adeptul urma să participe la numeroase festivităţi secrete, învăţând în continuare dogme şi formule religioase. Iniţierea se desfăşura pe mai multe trepte. Este foarte probabil că aceste practici religioase în vederea iniţierii erau similare celor desfăşurate în Egiptul antic, moştenitor şi păstrător al vechilor tradiţii atlanto-carpato-europene, Egiptul intrând în istorie abia la 3500 î.Hr. Procesele de iniţiere aveau loc de asemenea în încăperi subterane, lipsite de lumină şi propice evoluţiei proceselor psiho-halucinatorii.

Se pare că femeile nu erau supuse unor asemenea iniţieri, decât în cazul marilor preotese sau al unor regine-faraon.

Numeroase tăbliţe de mici dimensiuni, ovale sau rotunde, turnate în plumb sau sub formă de geme, descoperite, erau desigur purtate ca talismane, amulete, filacterii, considerat fiind că posedă puteri oculte, ocrotitoare de primejdii, de spirite rele, garante ale sănătăţii şi îndrumătoare. Ateliere de lucrat în metal, de turnat în bronz sau plumb cu ajutorul tiparelor de teracotă, au fost descoperite la Sirmium (Mitroviţa) şi la Sucidava (Celei-Corabia, jud. Olt). La Romula (Reşca, jud. Olt) au fost constatate ateliere pentru gravarea pietrelor.

Invaziile asiatice din sec. III d.Hr. au distrus marile centre civile şi militare de pe malurile Dunării şi Tisei, unde venerarea acestor divinităţi era mai răspândită. Cultul acestora, la nord şi la sud de Dunăre, confirmă marea răspândire a triburilor traco-dace, care nu apare întotdeauna în lucrările istoricilor şi geografilor (probabil pierdute), dar fenomenul se constituie într-o dovadă a continuităţii elementelor daco-getice, pe pământul Daciei, care şi-a păstrat civilizaţia materială şi spirituală, atestată prin descoperirile produse. Rădăcinile tradiţiilor cavalerilor luptători şi susţinători ai credinţei – cavalerii danubieni – ar putea sta la baza congregaţiilor cavalerilor cruciaţi ai Evului Mediu, ca şi în cazul regelui Arthur.

În folclorul românesc s-a păstrat tradiţia dansului războinic trac al Cabirilor, prin jocul Căluşarilor, bâta lor semnificând calul. „Căluşul", joc solar desfăşurat la solstiţiul de vară, era inspirat de „şoimane" în mitologia românească, în număr de nouă, ca şi muzele antice ale lui Apollon, din străvechea mitologie pelasgă, preluată de greci. „Şoimanele", numite şi „Cele frumoase", erau vinovate de boala celor „luaţi din căluş" (Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*).

„Histriones", jucătorii din Italia romană („istri" sau „istriani"), păstrau tradiţia jocurilor etrusce ale populaţiilor de la Dunărea de Jos. Călăreţii din doctrinele tursene (etrusce) au fost figuraţi pe urna funerară descoperită la Zimnicea-România, simbolizând călătoria sufletului pe lumea cealaltă. Aceeaşi temă a fost reprezentată în pictura etruscă descoperită în camerele sepulcrale de la Tarquinii (Corneto), aflată la Muzeul Vatican. (N. Densuşianu, *Dacia preistorică*).

CREAȚIA TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ A GETO-DACILOR, SURSĂ DE TRANSFER TEHNOLOGIC PENTRU VIITOR

Lucreția-Eugenia Brezeanu

Creația tehnico-ştiințifică a geto-dacilor, ca şi a altor popoare antice care au creat vechi şi consacrate civilizații, era firesc adaptată perfect la condițiile geografice, resurse şi condiții de mediu. De la metalurgie şi siderurgie, la agricultură şi alimentație, totul avea un specific de materii prime şi de consumuri energetice.

Între obiectele metalice care s-au păstrat se constată că sunt unele din aliaje foarte specializate. Astfel, unele favorizează prin contact vindecarea unor răni, iar altele otrăvirea prin blocarea funcțiilor unor organe. La Londra, în Muzeul Tehnicii, este păstrat cel mai vechi cuptor de topit minereu de fier, pentru obținerea fontei, care se numea FURNĂ, şi este preluat de la noi din Apuseni şi datat din perioada dacică.

Este cunoscut că în această zonă cu o climă cu mari diferențe de temperaturi între anotimpuri, cu veri scurte, s-a dezvoltat o agricultură şi o zootehnie specifică. Se ştie că popoarele din zone climatice reci au avut alimentație predominant carnivoră, pe cînd geto-dacii au avut alimentație lacto- vegetariană. Vegetalele au fost folosite într-un mod specific şi pentru vestimentație, unde este de remarcat şi o elaborată tehnică a culorilor pentru fire vegetale şi de origine animală.

Materiale fibroase erau folosite şi în tehnica veche a construcțiilor atît pentru armare, cît şi pentru amortizare în cazul cutremurelor care au zguduit aceste locuri.

O cunoaştere aparte a lumii materiale şi a naturii vii o demonstrează farmaceutica - leacurile şi multitudinea de terapii, toate regăsite în actualele tehnici de terapii naturiste, alternative şi complementare.

O creație materială specifică a civilizației geto-dace o reprezintă construcțiile, care sunt realizate după moderne exigențe de siguranță, dar au înglobate şi multe caracteristici care au fost adoptate în ultima jumătate de secol în tehnica actuală a construcțiilor.

O coincidență tulburătoare în Ipotești

Dr. Lucia Olaru Nenati, filolog

Este cunoscut faptul că Mihai Eminescu a fost fascinat de miturile străvechi autohtone, imaginând în spațiul dacic un univers literar cu personaje puternice, acțiune, idei, conflicte şi conturând o istorie prelungită în mitul dacic, simbolizată de plutirea Dochiei în luntrea lină pe apa istoriei în sens invers spre timpurile de mit.

El rămîne unul dintre cei mai fermi sprijinitori ai trunchiului dacic identitar, fiind cel mai asiduu cunoscător şi asamblator al fragmentelor de mit preromânesc, unificatorul şi creatorul lor, cel ce aşază pe temelia elementelor traco-dacice o construcție armonioasă şi suplă de mitologie românească identitară.

De aceea constituie o simbolică şi tulburătoare coincidență faptul că la temelia casei sale din Ipoteşti, mai precis a *atenansei* (clădirea din curtea casei unde susțin cunoscătorii că dormeau băieții Eminovici), s-a găsit, ca într-o închipuire mitologică, o vatră traco-dacă cu obiecte specifice: fragmente de cărbune, o cățuie şi, mai ales, fragmente a ceea ce avea să devină, după restaurarea profesionisă, o splendidă amforă traco-dacă ce se află azi în inventarul muzeului de la Ipoteşti.

Semnatara acestor rânduri, pe atunci muzeograf al acestui aşezământ, a obținut, în cadrul activității de reorganizare muzeală, aprobarea de-a se demola clădirea de atunci a muzeului, dovedind că aceasta, refăcută în anii 1930, era greşită ca aşezare şi mărime. Atunci s-au efectuat săpături arheologice lângă muzeu cu ajutorul specialiştilor Muzeului de Istorie din Botoşani. Aşa am descoperit, alături de alte obiecte, o locuință dacică cu obiectele enumerate mai sus, printre care şi amfora pe care o înfățişăm în fotografia alăturată. Faptul a stârnit ecou în presă, precum probăm prin articolul anexat.

Iată deci tulburătoarea coincidență că Eminescu, întemeietorul unui construct mitologic dacic aşezat la temelia existenței noastre istorice, a dormit în copilăria lui pe temelia unei locuințe dacice care-i va fi trimis în vise efluvii modelatoare de conştiință.

Al V-lea Congres Internațional de Dacologie „Civilizația Dunăreană – Rădăcini“

Program:

VINERI, 25 iunie:

08.45-09.30: Primirea și înregistrarea participanților
09.30-10.00: Cuvânt de deschidere a congresului - Sala Rondă
- In memoriam: **prof.dr. Augustin Deac, jurnalist Valentin Păunescu, arhitect Silvia Păun**

10.00-13.15: Lucrări în plen
10.00-10.15: *„Civilizația dunăreană – rădăcini“* **- Dr. Napoleon Săvescu**
10.15-10.30: *„Premergătorii scrisului în Valea Dunării“* **– Prof.dr. Mihai Popescu, Bucureşti**
10.30-10.45: *„Cronică dacică apocrifă pe plăci de plumb?“* **– Dr. Napoleon Săvescu, ing. Dan Romalo, Bucureşti**
10.45-11.00: **„***Plăcuțele de plumb de la Sinaia - o sursă excepțională de cunoaștere a istoriei și civilizației dacilor“* **- Drd. Aurora Pețan, cercetător principal, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“, Bucureşti**
11.00-11.15: *„Despre paleografia limbii române“* **– Conf.univ.dr. Gheorghe Iscru, Bucureşti**
11.15-11.30: *„Fe urmele cauconilor“* **- Acad. Alexandru Surdu, Bucureşti**
11.30-11.45: *„Personalitatea și opera episcopului dac Niceta de Remesiana“* **– Prof.univ.dr. Mihail Diaconescu, Bucureşti**
11.45-12.00: *„Formarea și dăinuirea comportamentului istoric în ecosistemele spațiului carpato-dunărean“* **– Prof.dr. Vasile Boroneanț, prof.dr. Nicolae Țicleanu, Bucureşti**
12.00-12.15: *„Substratul geto-dac reflectat în ritualurile de înmormântare la români“* **– Prof.univ.dr. Ion Ghinoiu, Bucureşti**
12.15-12.30: *„Agricultura și vegetația silvică în spațiul carpato-danubian pe teritoriul României, din neoliticul aceramic până în sec. II d.Hr.“* **– Prof. Viorica Enăchiuc**
12.30-12.45: *„Ritualul de sacrificiu al „mesagerului“ la geto-daci“* **– Prof.drd. Zenovie Cârlugea, Tîrgu Jiu**
12.45-13.00: *„Rădăcinile adânci ale civilizației danubiene“* **– Marco Merlini, director al Prehistory Knowledge Project și membru al World Rock Art Academy, Italia**
13.00-13.15: *„Scrierea de la Vlasac - problema scrisului in cultura Lepensky Vir (mileniul VII i.d.Hr.)“* **- Dragan Jacanovic, arheolog, directorul Muzeului Pozarevac, Uniunea Serbia si Muntenegru**
13.15-14.00: Pauză de masă
- *Lansarea CD-ului „Cântecele lui Eminescu“* **- Lucia Olaru Nenati**

14.00-19.00: Lucrări în plen - Sala Rondă
14.00-14.15: *„Civilizația Gumelnița – considerații semiotice“* **– Prof. Virgil Vasilescu, Bucureşti**
14.15-14.30: *„Vânătoarea la daci“* **– Prof.univ.dr. Sergiu Haimovici, Iași**
14.30-14.45: *„CADMEI Protoscriarea la atineanjlji shi nâshtarea a numâljei di Ilirr“* **– Prof. C. Branislav Stefanoski, Skopje, Rep. Macedonia**
14.45-15.00: *„Cuvinte iliro-trace în opera lui Homer“* **– Dr. Ardian-Christian Kycyku, Bucureşti**
15.00-15.15: *„Proiectul Parcul Arheologic Cucuteni“* **– Asist.univ.dr. Vasile Cotiugă, Iași**
15.15-15.30: *„Dovezi lingvistice ale înrudirii popoarelor nordice cu traco-geto-dacii“* **– Maria Crișan, Bucureşti**
15.30-15.45: *„Cuvinte comune în limbile română și albaneză“* **- Acad. Kopi Kycyku, Bucureşti**
15.45-16.00: *„Românii și aromânii“* **– Ing.dipl. Dima Lascu, SUA**
16.00-16.15: *„Cavalerii danubieni“* **– Cercetător dr. Michaela Al. Orescu, Bucureşti**
16.15-16.30: *„Epodele zalmoxiene - importanța lor în cultura populară și spiritualitatea geto-dacă“* **– Prof. Zoia Elena Deju, Tg. Jiu**
16.30-16.45: *„Industria casnică textilă-suport al autohtoniei și continuității noastre în Carpați“* **– Prof. Ioana Crișan, Reghin**
16.45-17.00: *„Situl eneolitic de la Crețești „La Intersecție“ (jud. Vaslui)“* **- Prof.drd. Vicu Merlan, Huși**
17.00-17.15: *„Diplomație și „servicii secrete“ la daci“* **– Viorel Patrichi, Bucureşti**
17.15-17.30: *„Taina kosonilor“* **– Adrian Bucurescu, Bucureşti**
17.30-17.45: *„Sfinxul de la Zărand“* **– Prof. Teodor Ardelean, Arad**
17.45-18.00: *„Zamolxe și magia cuvântului“* **– Prof. Vasile Rusu, Sibiu**
18.00-18.15: *„Muzica și instrumentele muzicale confecționate de geto-daci“* **– Prof. Marioara Danilov, Giurgiu**
18.15-18.30: *„Civilizația dacilor – izvor de inspirație în muzica contemporană“* **- Prof.univ. dr. Vasile Herman, compozitor, Cluj Napoca**
18.30-18.45: *„Limba armeană – document viu al veridicității atomilor de cuvânt“* **– Prof.dr. ing. Margareta Adela Simionescu, colonel (r.) Viorel Ciobanu, Bucureşti**
18.45-19.00: *„Impactul răsăritean al civilizației danubiene“* **- Prof. William Ritziu, SUA**

SÂMBĂTĂ, 26 IUNIE

09.00-13.00 Lucrări în plen – Sala Rondă
09.00-09.15: *„Din Operele Sfântului Ioan Casian din Dacia Pontică (360-435). A doua conferință a lui Abba Moise: Despre discreție"* **– Dipl.ing. Alexandru Stan, Elveția**
09.15-09.30: *„Străromânul Ion de Schitopolis în lumina cercetărilor ultimelor decenii"* **– Pr.prof.univ.dr. Gheorghe I. Drăgulin, Bucureşti**
09.30-09.45: *„Simboluri sacre milenare pe troițele românești"* **- Ing. Laurențiu Dodu**
09.45-10.00*: „Vechi rezonanțe getice în numele cuprinse în Biblia de la București (1688)"* **- Conf.univ.dr. Gheorghe Săvoiu, Ploieşti**
10.00-10.15: *„Religia traco-geto-dacilor"* **- Preot Horia Țâru, Timişoara**
10.15-10.30: *„Simbolurile sacre dacice şi lumea nordică a Europei de vest"* **- Olivia Tulbure Strachină**
10.30-10.45: *„Likantropia şi organizarea junilor la daci şi popoarele ariene"* **- Acad. Alexandru Surdu, Bucureşti**
10.45-11.00: *„Necropole Halsattiene timpurii dintre Carpați şi Prut"* **- Roxana Asăndoae, Asociația *Monumenta Perenni tatis,* Iaşi**
11.00-11.15 *„Necropola tumulară geto-dacică de la Cucuteni"* **- Ana Petronela Crețu, Ionuț Petriman, Asociația *Monu menta Perennitatis,* Iaşi**
11.15-11.30: *„Cetăți şi aşezări fortificate geto-dacice. Identificare şi cartare"* **-Asist.univ.dr.Vasile Cotiugă, Florin Mocanu, Radu Balaur, Asociația *Monumenta Perennitatis,* Iaşi**
11.30-11.45: *„Cetățile geto-dacice din nordul şi Podişul central al Moldovei în sec. V î.d.Hr.-II d.Hr."* **- Costică Dron, Iulia Negulescu, Univ. A.I. Cuza, Iaşi**
11.45-12.00: *„Regi şi luptători geto-daci în echipament războinic; reconstituire pe baza tezaurelor cu obiecte de aur şi argint descoperite la Băiceni-Cucuteni şi Agighiol"* **- Daniel Timofte, ing. Romulus Constantin Mironescu, Iaşi**
12.00-12.15: *„Dispozitive speciale cu caracter militar folosite de geto-daci la distrugerea fortificațiilor romane"* **- Ing. Constantin I. Ioniță, Iaşi**
12.15-12.30: *„Datini şi obiceiuri ale geto-dacilor"* **– Asist.univ.drd. Mirela Lăscoiu, Universitatea de Vest, Timişoara**
12.30-12.45: *„Contribuții privind exploatarea aurului din Dacia pre-romană"* **- Conf.univ.dr. Horia Ciugudean, Alba Iulia**
12.45-13.00: *„Argumente ale continuității: inscripția valacă/română de pe vasul din tezaurul de la Sânicolaul Mare"* **- Prof. Ionel Cionchin, Timişoara**
13.00-14.00 Pauză de masă
- Lansare CD cu cântece despre daci
14.00-19.00 Lucrări în plen - Sala Rondă
14.00-14.15: *„Elemente de limbă la geto-daci"* **– Prof. Mihai Vinereanu, SUA**
14.15-14.30: *„Elemente arhaice în folclorul obiceiurilor tradiționale din Țara Lăpuşului"* **- Prof. Pamfil Bilțiu, Baia Mare**
14.30-14.45: *„Zalmoxis în cântecul bătrânesc"* **- Gheorghe Şeitan, Tulcea**
14.45-15.00: *„Regatul dacilor"* **– Dr. Mihai Zamfir, Bucureşti**
15.00-15.15: *„Limba misiunii creştine la pre-români"* **– Prof.dr. Theodor Damian, SUA**
15.15-15.30: *„Tezaurul de la Pietroasa şi prințesa Khnumet"* **- Prof. Gheorghe V. Cârlan, Bacău**
15.30-15.45: *„Iliada, citită ca sursă a protoistoriei poporului nostru"* **- Silviu Dragomir, Bucureşti**
15.45-16.00: *„Primul instrument de măsură astronomic"* **– Luca Manta, Bucureşti**
16.00-16.15: *„O coincidență tulburătoare în Ipoteşti"* **- Prof.dr. Lucia Olaru Nenati, Botoşani**
16.15-16.30: *„Creația tehnico-ştiințifică a geto-dacilor, sursă de transfer tehnologic pentru viitor"* **– Lucreția Eugenia Brezeanu, cercetător ştiințific, Bucureşti**
16.30-16.45: *„Rădăcini carpatice ale Vedas/ Vedelor – cultul solar şi lunar în Munții Şureanu"* **- Conf. univ.dr. Valer Călin-Scridonesi, Bucureşti**
16.45-17.00: *„Un bust al lui Decebal în Forumul lui Traian"* **– Liviu Groza, Deva**
17.00-17.15: *„Existența sclavilor în societatea geto-dacilor în perioada sec. VI î.d.Hr.- I d.Hr."* **- Prof. Viorica Enăchiuc**
17.15-17.30: *„Orfeu – un mare inițiat, înțelept, reformator şi poet prin excelență şi exponent al dreptei credințe a națiunii traco-geto-dace"* **- Conf.univ.dr. Gheorghe Iscru, Margareta Cristian, Bucureşti**
17.30-17.45: *„Kogaion"* **- Timotei Ursu, SUA**
17.45-18.00: *„Hultanii, continuatori ai spiritualității dacice în folclorul românesc"* **- Cosmin Duduc, Bucureşti**
18.00-18.15: *„Căciulă dacică sau tiară?"* **- Nicolae Hârlea, Bucureşti**
18.15-18.30: *„Argument lingvistic pentru continuitate la Dunărea de Jos"* **- Comandor (r.) Emilian Munteanu, Bucureşti**
18.30-18.45: *„Elemente dacice în spațiul fostei Iugoslavii"* **- Dr. Lucian Dajda, Uniunea Serbia şi Muntenegru**
18.45-19.00: Cuvânt de închidere a congresului.

CĂCIULĂ SAU TIARĂ?

Nicolae Hârlea

Ceea ce purtau nobilii daci şi, în primul rând regii daci, cu siguranţă că nu putea fi o simplă căciulă. Că este aşa ne-o dovedesc mărturiile istoriei. Ceea ce purtau dacii, începând cu circa 11.461 de ani în urmă, s-a putut constata că purtau (mai târziu cu circa 10.138 de ani) Zeul Mitra, Atis, Ceres, Cibela, adică *tiara*.

Tiara avea la bază o coroană formată din trei niveluri care se terminau cu o bonetă ce se îngusta spre vârful ei şi care era aplecat în faţă. Atât zeii, cât şi regii, dar şi nobilii purtau tiara ca un semn al dominaţiei lor peste cele trei nivele ale Cosmosului (local): ceresc, terestru şi infernal; între ţărmurile vieţii şi ale morţii

Se ştie că portul tiarei a fost privilegiul zeului Mitra şi al marilor regi ai perşilor, prin care etalau, la vedere, totalitatea puterilor lor (vezi figura 55 de la pag. 191, din *Traco-geto-dacii* a doctorului în istorie G.D. Iscru, Editura „N. Bălcescu", Bucureşti, 2003).

Tiara o vedem din cele mai vechi timpuri, atât pe capul regilor, cât şi a nobililor daci (pileati) - luptători de elită - asceţi crescuţi după părerea noastră în legea nazireatului. În această carte de istorie, la pag. 155, se observă, de asemenea, tiara purtată de regele Burebista, având marcate clar, pe coroana de la bază cele trei nivele ale puterilor împărăteşti.

La Papă, tiara reprezenta tripla autoritate a bisericii: spirituală (asupra sufletelor vii), temporală (asupra statelor romane) şi eminentă (asupra tuturor suveranilor de pe Pământ).

Dacă aşa stau lucrurile şi nu avem temei să ne îndoim, tiara reprezenta, cu siguranţă, semnificaţia înaltelor puteri regale ale marelui imperiu dac, din cele mai vechi timpuri. Este admirabil că tiara a apărut, după unele date, mai întâi la noi (aproximativ acum 11.461 de ani) şi apoi la popoarele persan, grec, roman etc. cu circa 1.323 de ani mai târziu.

Unii autori au considerat că cele trei nivele de bază ale coroanei din componenţa tiarei, ar putea reprezenta Trinitatea şi/sau tridimensionalul. Alţii vedeau simbolul celor trei virtuţi teologice: credinţa, nădejdea şi iubirea ce decurg dintr-o trăire în sfinţenie deplină şi desăvârşire.

Nu întâmplător stau lucrurile aşa (şi ne spune Herodot de ce) şi anume că *„geţii sunt cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci"*, iar despre tribul apullilor care formau circa 76% dintre daci şi locuia în Transilvania (în zona Alba) se spune că era alcătuit din *„cei mai voinici şi*

cei mai puternici".

Istoricul Flavius Josepus (sec. I d.H), cunoştea reputaţia sfinţeniei nobililor daci pe care îi şi compară cu esenienii. Numele de „pleistoi" dat nobililor asceţi daci era legat de faptul că purtau bonete (tiare), lucru confirmat şi de Jordanes, care arăta că nobilii purtau „pilleus" (căciulă?) pe care o putem numi fără teamă de data aceasta, tiară.

Alte surse vechi arată că legea nazireatului (vezi Samson) s-a aplicat la tracodaci acum circa 8.642 de ani, în timp ce la semiţi cu 1.780 de ani mai târziu (începând aproximativ de acum circa 6.862 de ani).

SIMBOLURILE SACRE DACICE ŞI LUMEA NORDICĂ A EUROPEI DE VEST

Olivia Tulbure Strachină

Avem o datorie de conştiinţă să exprimăm profunda recunoştinţă faţă de lumea nordică, ţările scandinave, Anglia şi zona Normandiei pentru prelucrarea şi păstrarea simbolurilor dacice până în secolul al XI-lea. În lucrarea *Drapelele din întreaga lume de-a lungul anilor,* autor White Smith, directorul Centrului de cercetare a drapelelor din Winchester, USA, a informat opinia publică internaţională că steagul dacic importat la Roma a fost adoptat de cavalerii Europei Centrale.

Îmbinarea civilizaţiei romane cu onoarea barbarilor şi morala creştină a fundamentat continuitatea simbolurilor sacre dacice.

În sec. al IV-lea, militar devine sinonim cu barbar. Armata a încetat să mai fie romană. Garnizoana zidului de apărare este compusă din unităţi locale care nu sunt mutate niciodată. Prima cohortă dacică– COHORS I AELIA DACORUM, înfiinţată de împăratul Hadrian (117-138 e.n.) şi atestată de pe la anul 146 e.n., stă cu garnizoana în Britania mai mult de două secole. Soldatul, prinzând rădăcini, devine colon. Puţin câte puţin, legiunile britanice uită legăturile cu Roma. Ce s-a întâmplat cu dacii după retragerea legiunilor romane? Este greu de acceptat că s-au întors în Dacia şi mai puţin la Roma. Erau liberi, desigur, îşi îndeplineră datoriile militare, îşi hotărau singuri viaţa viitoare. Cred în ipoteza că unde trăiau ei, acolo s-au păstrat şi simbolurile lor şi credinţa lor.

100 de ani istoria Angliei se realizează prin amestecul succesiv al unor grupuri etnice – celţi, romani, anglo-saxoni şi franco-normanzi, fiecare aducându-şi contribuţia la conturarea configuraţiei spirituale caracteristice poporului englez.

Anglia a primit pe mesagerii culturii romane şi latine, ca şi pe mesagerii culturii teutone şi şi-a făurit propriul său geniu.

André Maurois, normand de origine, autorul *Istoriei Angliei,* ne sfătuieşte să considerăm istoria în esenţă o operă de artă. Citez: *„Istoricul-artist îşi îngăduie incursiuni bazate pe convingerea în posibilitatea intuirii unor date de ordin psihologic neconsemnate nicăieri sau stabilirii unor raporturi logice, naţionale între acele acţiuni omeneşti pe care izvoarelede informaţie le-au reţinut incomplet şi disparat."*

Cu însuşirile lor militare, generaţii de daci au putut fi înrolaţi în cele trei părţi ale armatei engleze: 1) înrolarea în masa oamenilor liberi; 2) mercenarii, oameni cu soldă; 3) armata

permanentă de războinici de profesie cu soldă şi terenuri primite de la suveran.

Fiecare epocă istorică lasă moştenire culturii universale opere, monumente, documente, inscripţii etc.

„La tapisserie de Bayeux“ aparţine mileniului cultural al Europei de Nord-Vest a secolului al XI-lea, având trăsături specifice lumii nordice.

Editurile din Franţa şi Anglia au tipărit peste 400 de lucrări. Coperta cărţilor de istorie, a albumelor, a studiilor etc. are ca principale ilustraţii scene din această operă gigantică. Cercetarea teoretică, urmată de cercetarea originalului m-a obligat să abordez temeinic problemele tehnice şi să realizez o copie brodată de 2,50 m cu secvenţele: 56, 57, 58. Dat fiind starea de degradare şi restaurările empirice efectuate în secolele XVIII şi XIX, am executat un facsimil de asigurare, forma superioară tehnică de copiere, pe care numai România a practicat-o în ultimele trei decenii, fiind pe cale de dispariţie în prezent.

Prezint Congresului copia executată şi considerentele mai importante pentru ca participanţii la Congres să cadă de acord că abia a început cercetarea Tapiseriei de Bayeux. Nu se cunoaşte proveniența simbolurilor, originea detaliilor, metodologia tehnică de execuţie, ce opere asemănătoare mai există în lume, competența desenatorilor, unde se păstrează fragmente copiate în 1330 şi 1885.

ELEMENTE ARHAICE ÎN FOLCLORUL OBICEIURILOR TRADIȚIONALE DIN ȚARA LĂPUȘULUI

Prof. Pamfil Bilțiu

Lucrarea noastră îşi propune să trateze anumite rituri din cadrul obiceiurilor de peste an, precum şi din cele legate de momentele cruciale ale vieţii omului din Ţara Lăpuşului, zonă de o arhaicitate aparte şi care se evidenţiază ca veritabile elemente de vechime a civilizaţiei din acest spaţiu.

Din categoria obiceiurilor de peste an, am luat în dezbatere rituri de mare vechime şi care nu au fost încă studiate precum jurământul fârtaţilor la lună, atestat de către cercetările noastre de teren în localităţile Lăpuşul Românesc şi Cupşeni, în cadrul practicilor de înfrăţire. Am analizat apoi colacul ceremonial din cadrul aceloraşi practici, a cărui preparare magică suscită un interes aparte, cununa lui vegetală trebuind să conţină fiecare plantă comestibilă semănată în ţarină: grâu, porumb, secară, floarea soarelui etc., obicei al cărui act de preparare magică stă sub semnul unor vechi rituri de fertilitate.

Din suita unor acte ceremoniale din obiceiurile de peste an, am luat în dezbatere petrecerea feciorilor din jurul copacului de armindeni, sticla cu băutură mergând în sensul de mers al soarelui, reminiscenţe ale unui vechi cult solar, specific obiceiurilor din ciclul de primăvară. Tot din cadrul obiceiurilor de peste an, în care deţine un rol primordial obiceiul moşilor, consacrat comemorării morţilor, am analizat ritualul depunerii cu o săptămână înaintea Postului Mare a vaselor în altarul bisericii, care conţin fiecare sămânţă ce urmează a fi pusă în ţarină în noul ciclu vegetaţional. La Moşii de Florii, vasele se scot din altare, se aşază pe masa moşilor, după care vasul se dă de pomană, iar seminţele se amestecă cu seminţele de semănat, ceea ce ne evidenţiază ideea că morţii erau consideraţi sămânţă, aşa cum erau consideraţi şi în vechile religii.

Din suita obiceiurilor legate de momentele cruciale ale vieţii omului, care conservă rituri cu valoare de unicat, am luat în dezbatere botezul păgân la lună, soare, stele şi copac, ritual ce stă sub semnul unor vechi credinţe dendrolatrice şi cosmogonice deosebit de vechi. Am analizat apoi naşterea pe pământul gol, ceea ce ne evidenţiază că nou-născutul era încredinţat imediat pământului, ca zeiţă-mamă a tuturor.

Din cadrul nunţii tradiţionale am analizat mâncatul ritualic al mirilor, naşilor şi druştelor al colacului cu lapte, în comun, rit şi el de mare vechime, prezent la o serie de popoare de veche civilizaţie, precum la evrei, şi legat de acest rit am analizat ritualul mâncatului de către copii în cadrul pomenii funerare a colacului cu lapte, în comun. Tot din cadrul ceremonialului funebru am analizat tipul de bocire arhaic a mortului de la Lăpuşul Românesc pe la colţurile casei, în grădină, la fântână, la grajd, pe unde mortul a umblat mai mult, rit care ne dezvăluie vechi credinţe legate de microcosmosul gospodăresc. Lucrarea se încheie cu ritualul datului “macăului” (bătului) peste sicriu la cel mai bătrân om din sat, rit de mare complexitate şi vechime, care nu a fost încă studiat.

NECROPOLE HALSATTIENE TIMPURII DINTRE CARPAȚI ȘI PRUT

Roxana Asăndoae
(Asociația Monumenta Perennitatis)

În această comunicare se prezintă necropolele din Hallstattul timpuriu (1200/1150-800 î.Hr.), dintre Carpaţi şi Prut, cercetate de cunoscuţi specialişti. Complexul ceramicii canelate, răspândit din bazinul Tisei până în valea Nistrului, este reprezentat între Carpaţi şi Prut prin două grupe distincte: Grăniceşti (grupă ce face parte din cultura Gáva-Holihrady) şi Corlăteni (aparţinând culturii Corlăteni-Chişinău), grupe culturale care evoluează paralel în această perioadă.

În cadrul grupului Grăniceşti au fost cercetate doar mormintele plane de la Cucorăni (jud. Botoşani) şi necropola tumulară de la Volovăţ (jud. Suceava). Din al doilea grup, Corlăteni, au fost cercetate mai multe necropole: mormântul de incineraţie de la Trifeşti (jud. Iaşi), resturile unei necropole din sectorul A al Curţii Domneşti (jud. Vaslui), mormintele de la Cotu Morii (jud. Iaşi), mormântul de incineraţie de lângă Crucea lui Ferenţ (jud. Iaşi) şi mormintele de incineraţie de la Ştefăneşti (jud. Botoşani).

VÂNĂTOAREA LA DACI

Prof.dr. Sergiu Haimovici

Vânătoarea era o ocupație de bază a omului primitiv, mai ales în pleistocen, ea fiind sursă aproape unică a omului în a-şi asigura hrana zilnică. Odată cu holocenul, perioadă geologică în care ne găsim şi astăzi, prin intermediul practicării agriculturii, luată în sensul ei cel mai larg, dar totodată şi al creşterii animalelor, situația se schimbă radical, aceste două ocupații asumându-şi ponderea cea mai mare în acoperirea necesităților alimentare ale omului, vânătoarea nefiind însă, chiar în epoca La Tene – adică timpul în care dacii şi-au clădit o civilizație strălucită –, neglijată cu totul.

În caracteristica ocupațională a dacilor, vânătoarea varia de la o zonă la alta, dar se distinge faptul că la altitudinile mai înalte, în Subcarpați, avea o pondere mai mare decât în câmpie. Erau vânate mai cu seamă artiodactilele de talie medie – căpriorul, mare – cerbul şi mistrețul şi foarte mare – bourul, care era încă relativ comun, dar foarte rar zimbru, ce avea o frecvență naturală cu totul joasă. Dintre carnivore trebuie să enumerăm mai ales ursul, dar şi lupul, bursucul, jderul etc.

Desigur, rolul cel mai important al vânătorii era acela de a acoperi o cotă în asigurarea necesităților de hrană, mai ales în a asigura proteinele animale. Rolul vânătorii era evident mai larg, căci o parte din nevoile de materie primă pentru fabricarea de unelte şi obiecte, dar şi îmbrăcăminte – piei, blană, coarne, oase şi dinți – erau din plin asigurate tot prin intermediul acestei ocupații ancestrale. De asemenea, măiestria ostăşească, necesară unei societăți de acum puternic stratificate, se putea desăvârşi pe deplin prin vânătoare, întrucât aceasta se executa cu mijloace mai primitive decât cele de astăzi, când ea a ajuns să fie un sport, şi anume prin lupta directă cu fiara.

De altfel, unele preocupări cultice, de rituri şi ritualuri, erau satisfăcute tot prin intermediul vânătorii, multe din aceste practici oglindindu-se şi astăzi în folclorul nostru.

PROIECTUL *PARCUL ARHEOLOGIC CUCUTENI*

Asist. univ. dr. Vasile Cotiugă

În vara anului 2003, cu sprijinul Fundației *Dacia Revival International*, au continuat lucrările la proiectul *Parcul Arheologic Cucuteni*, proiect ce se desfăşoară la Cucuteni, jud. Iaşi şi care vizează reconstituirea unui sat neolitic aparținând culturii Cucuteni şi restaurarea muzeului actual care adăposteşte un mormânt princiar geto-dacic din secolul IV î.Hr.

Principala activitate a reprezentat-o încheierea reconstrucției primei locuințe, începută în vara anului 2002, prin închiderea frontoanelor şi amenajarea interiorului, construindu-se un podeț, o banchetă de lut, o vatră, un cuptor, o cutie de lut pentru depozitat cereale, precum şi prin amenajarea unor locuri pentru râşnit şi pentru prelucrarea pietrei şi a osului. Astfel a fost încheiată reconstituirea primei locuințe cucuteniene, cu rezultate interesante privind cantitățile de materiale de construcție, timpul necesar ridicării unei asemenea construcții, precum şi asupra tehnicilor de construcție.

Paralel cu lucrările la prima reconstituirea a început ridicarea celei de a doua locuințe cucuteniene, cu rezultate deosebite, îndeosebi cu privire la timpul necesar construirii acesteia. De asemenea, au continuat proiectele de reconstituire a ceramicii cucuteniene, a uneltelor de piatră, precum şi cele cu privire la alimentația comunităților cucuteniene.

În luna noiembrie 2003, proiectul nostru a primit, din partea Fundației Ford Motor Company, premiul al treilea, din 47 de proiecte naționale, pentru protecția mediului înconjurător şi a patrimoniului cultural.

ILIADA, CITITĂ CA SURSĂ A PROTOISTORIEI POPORULUI NOSTRU

Silviu N. Dragomir

În urmă cu circa trei milenii, poemele homerice făceau, ultimele, elogiul vechii lumi trace. Această lume a cărei măreție începea să apună într-o aură de mister, păstrându-şi însă neatinsă puritatea timpurilor străvechi, în timp ce lumea greacă progresa mereu şi neîntrerupt, devenea – încet dar sigur – un prim etalon al antichității clasice.

Tracii s-au estompat în continuare şi, din ce în ce mai mult, persistând în stadiul unei civilizații arhaice, intră după un mileniu în aria cuceririlor romane, pentru ca, aproape imediat, să ajungă pentru un alt mileniu în acel areal al marilor migrațiuni devastatoare. Însă, nu fusese dintotdeauna astfel.

Subiectul epopeei *Iliada*. Subiectul

primei epopei a lui Homer, *Iliada*, este dezvăluit o dată cu obişnuita invocare a Muzelor, chiar din primul cânt şi din primele sale versuri:

„*Cântă zeiță, mânia ce-aprinse pe-Ahil Peleianul,*

Patima crudă, ce-aheilor mii de amaruri aduse..."

(Cântul I / versurile 1 şi 2 din ediția definitivă a lui George Murnu)

Este vorba, aşadar, de tracul Ahile, personaj localizat spațial spre Gurile Istrului. Epopeea rămâne ca epopee doar prin extensia sa (16.000 de versuri), temporal ea zugrăvind numai o mică parte a celor zece ani – atât cât se pare că au durat, în realitate luptele de sub zidurile trace ale Troiei.

Cine au fost, de fapt, tracii? Pentru vechii greci, a fi trac avea o certă valoare de simbol; ceea ce era sinonim cu faptul de a dispune de acel neasemuit temperament impetuos al unui *oştean desăvârşit, posesor al unui suflet care şi-a păstrat nealterată puritatea timpurilor străvechi.* Se ajunsese până acolo încât, elinii – ca semn al strălucirii – îşi căutau în vechime ascendențe genealogice trace, uneori chiar cu specificarea unei sorginți geto-dace! Un exemplu ar fi însuşi zeul războiului, ***Ares***, cel nesătul de lupte, care, potrivit unor legende, era originar din Tracia. Mai mult, fiica sa, ***Penthesileea***, trăia pe pământurile din stânga Dunării; iar atunci când Ares a păcătuit cu zeița ***Afrodita*** şi a fost surprins de ***Hefaistos***, zeul s-a refugiat în războinica Tracie. Ascendențe trace şi-a găsit până şi comandantul suprem al aheilor, ***Agamemnon***, pentru ca să nu mai vorbim de ***Licurg***, zis chiar ***Tracul***, care nu făcea excepție față de ceilalți greci care asociau virtuțile eline de cele ale tracilor din acel nord – îndepărtat şi misterios – considerat sorginte a tuturor obârşiilor.

Ahile, personajul preferat al lui Homer, era de asemenea trac. Este vizibil că, la Homer, care se pare că ar fi trăit prin secolul al IX-lea î.H., civilizațiile minoică, cretană şi tracă, reprezentau timpurile eroice; cu un plus evident pentru traci. Dar, când oare să fi avut loc asemenea lupte desfăşurate parcă în cadrul aceleiaşi familie de neamuri? Arheologii spun, începând cu Heinrich Schliemann că,

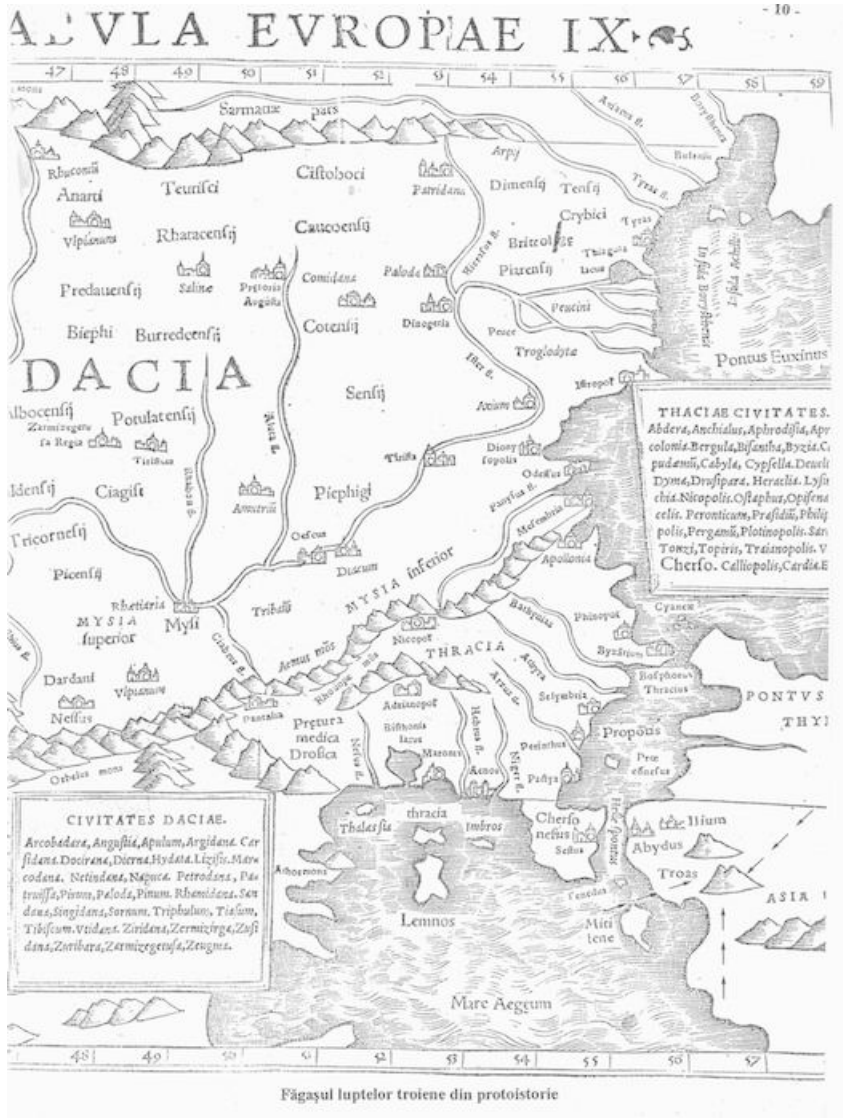

Făgaşul luptelor troiene din protoistorie

Troia homerică ar fi făcut parte din perioada bronzului timpuriu, încadrându-se perfect într-o civilizație dezvoltată concomitent şi, în mod paralel, pe toată platforma continentală „grecească", dar prelungită pe întreaga puzderie de insule din Marea Egee. În acest conflict al anticilor – susțin ei – nu ar fi fost nicidecum vorba de o înfruntare a unor civilizații diferit evoluate pe scara istoriei.

Războiul troian s-a desfăşurat spre amurgul protoistoriei. Grecii revendică inutil şi posesiv războiul troian ca fiind un *război grecesc*, al lor propriu. Dar, de fapt, în perioada respectivă ei nu existau ca popor bine determinat. Marele creuzet în care s-au format grecii propriu-zişi a cuprins în rețetă şi pe acei *dorieni* care, venind tot din Nord, ca un al treilea val de migratori din aceleaşi zone boreale, au început să năvălească în Peninsulă abia după distrugerea Troiei de către ***ahei*** – un nume generic cuprinzându-i nu doar pe acei bine precizați ahei, ci şi pe ionieni; ambilor mai spunându-li-se, tot în ansamblu, ***argieni*** sau ***danai***. Ne aflăm, temporal, într-o perioadă de tranziție în care încep totuşi să se ițească primii zori ai istoriei.

Protagoniştii războiului troian au fost în realitate... tracii! Ştiut lucru e faptul că cetățile de pe coasta Asiei Mici – în frunte cu Troia, considerată ca obiectiv al războiului – au fost înființate în cea mai mare parte a lor de tracii numiți *dardani.* Din celălalt sens, am văzut, civilizația aheiană ținea tot de un acelaşi tip, aşa-zis tracic, al băştinaşilor „mediteraneeni" de o bănuită origine pastorală pelasgă, despre care ştim foarte puțin. Dar, aproape cu siguranță, toate populațiile Peninsulei fuseseră atrase de un climat

generos, ca şi de pământurile bogate. Şi chiar de nu erau traci-traci, aheii îşi făcuseră desigur un minim stagiu migrator în Tracia. Prin urmare, se pare că acest război ar fi fost, în realitate, o oarece „afacere" între aceşti traci; în plus cu un bănuit iz de piraterie venit din ambele părţi: un trac din Troia, pe numele său Paris, o fură pe Elena, soţia unui alt trac (Menelau era doar frate cu tracul Agamemnon) şi-i lasă pe spartani nu doar fără frumoasa lor regină, ci şi fără o mare parte de averi. Agamemnon, foarte supărat de încălcarea sfintelor legi ale ospitalităţii familiei sale; dar, mai cu deosebire, prin faptul că toate fuseseră puse la cale de fiul regelui Priam, acela care domina Helespontul şi prin acesta nordul Mării Egee, se pune în fruntea unei coaliţii peninsulare de corăbieri şi porneşte distrugerea incomodei Troia. *Iliada* este, dincolo de poezie, o frescă unitară, întocmai un tablou veridic al unei lungi epoci. În realitate, suntem în faţa unor teribile adevăruri protoistorice. Şi, deloc întâmplător, poetul Chateaubriand, atunci când - constrâns de împrejurări – a anunţat că-şi vinde faimoasa lui bibliotecă, spunea că va păstra doar o singură carte: *Iliada*.

Ne tot plângem, pe umerii celor care au răgazul să ne asculte, că nu dispunem de suficiente date despre trecutul îndepărtat al poporului nostru. Dar, nici nu ne omorâm prea mult cu căutatul – exceptând, poate arheologia. Nimeni nu vrea să vadă – în afara unor încercări anterioare ale istoricului Nicolae Densuşianu – dacă nu cumva această epopee ar mai fi să conţină în plus o seamă de date care, peste milenii, s-au păstrat nealterate la o succesiune de popoare: tracii, geto-dacii, protoromânii, românii.

Pot fi făcute o sumedenie de paralelisme între cele două lumi, în fond aceleaşi: rolul Divinităţii la „greci", traci, ca şi la români; conştiinţa jertfei şi iminenţa morţii văzute în lumea troiană şi cea geto-dacă; supunerea în faţa imuabilului; participarea femeilor la jocul sorţii: *Moarte*, sau *Glorie şi Onoare;* cavalerismul luptătorilor din Troia faţă de cel românesc; democraţie militară de o aceeaşi sorginte traco-geto-dacă; scrierea similară traco-geto-dacă din perioada homerică; denumiri păstrate în mod imuabil de circa trei milenii; date certe traco-geto-dace care pot fi găsite în *Iliada*; populaţii „creştine", înaintea creştinismului...

Puţină istorie nu strică. În poemul *Iliadei*, sunt foarte multe referiri la tracii de la Istru, putând fi date multe alte exemple la cele amintite mai sus. Poţi afla cum se năşteau şi cum creşteau tracii sau cum erau educaţi. În această epopee se poate vedea cum se căsătoreau, cum luptau şi cum mureau tracii, după cum afli multe detalii şi despre ierarhia lor.

Ca să nu mai vorbim de multe alte realităţi. Astfel tracul Eneas, un protos al Iliadei, vorbea cu siguranţă limba sa tracă atunci când – învins fiind – a plecat din Troia şi, desigur, că vorbea aceeaşi limbă cu care şi-a refăcut traiul şi ginta în ţara sa de adopţiune: *Latium* (!). De aici ar fi clar că latina era o limbă de sorginte tracă – deci rezultă, iară-şi-iară, că latinii vorbeau o limbă tracă întocmai cum şi strămoşii noştri vorbeau o aceeaşi limbă tracă, bineînţeles, ambele, cu inerente evoluţii avute în paralel... De aceea, consider că, citind *Iliada* ca pe o sursă a protoistoriei poporului român, ne stă în putere să lămurim destul de bine măcar o parte din enigmele ţesute în jurul comportamentului strămoşilor geto-daci, dezvăluindu-ni-se structurile lor inteligibile, pe care să le descifrăm măcar atât cât ne permite nivelul actual de cunoaştere, dar, în nici un caz, fără a neglija intuiţia; pentru ca astfel să reuşim să le integrăm într-o evoluţie credibilă a spiritualităţii strămoşilor noştri.

Hultanii, continuatori ai spiritualităţii dacice în folclorul românesc

Antropolog Cosmin Duduc
Asociaţia Dacia Nemuritoare

Mitologia populară românească prezintă o diversitate mare de credinţe unele dintre ele înrădăcinate adînc, chiar în vatra comună a indo-europenilor. În aceste credinţe şi obiceiuri, adevărate sisteme de valori poporane, sînt constituite rădăcinile spiritualităţii românilor, rădăcini descoperite în religia strămoşilor, în datini şi în limba română, marele depozit al spiritualităţii geto-dacice.

Istoria, de-a lungul veacurilor, ne-a numit cînd pelasgi, geţi, când daci şi valahi. Acum, românii fac parte dintr-un lanţ de generaţii care şi-a păstrat continuitatea tradiţiilor şi a limbii în decursul mai multor milenii. Valurile de barbari şi năvălirile străine, în loc să ne schimbe ne-au fixat mai bine spiritualitatea şi limba. Astfel, folclorul românesc este în cea mai mare parte arhaic, puternic continuator al tradiţiilor daco-getice.

Figura solomonarului face parte, în mitologia românească dintre figurile cu tentă arhaică, precreştină, dar care a fost adoptată şi imbrăcată într-o altă „haină" de noua religie. Astfel, la o cercetare minuţioasă asupra acestui personaj mitologic se descoperă multe pârghii de legătură cu spiritualitatea precreştină, dacică şi astfel se pot concluziona idei asupra continuităţii acestei spiritualităţi în folclorul românesc.

Veţi observa pe parcursul acestui studiu păreri diferite ale diverşilor etnologi şi hermeneuţi ce au studiat mitologia românească. Aceste păreri, citate ne vor ajuta să cristalizăm mai bine imaginea solomonarului în mitologia românească şi vor trasa anumite linii ipotetice asupra originii şi continuităţii acestui personaj mitic, în folclorul românesc.

Pentru a pătrunde în universul mitic specific folclorului românesc, trebuie mai întîi trasate anumite coordonate istorice, pentru a putea mai tîrziu să ridicăm ipoteze şi să evidenţiem deja pîrghiile de legatură dintre personajul mitic şi personajele istorice existente.

Referatul de faţă nu face decît să sintetizeze sursele deja

existente în lucrările de etnografie şi mitologie românească şi să aglutineze aceste surse într-un material compact, pentru a evidenția o imagine cît mai bogată şi completă a solomonarului.

După cum bine ştim, adevărurile mitice subzistă în înțelepciunea populară. Cărțile sunt doar o imagine voalată a acestei înțelepciuni. Din lipsa timpului necesar şi a mijloacelor materiale, acest referat nu este rodul unei cercetări etnografice concrete, bazata pe munca de teren ci este rezultatul consultării unor surse si referate de cercetare deja existente, lucrări realizate de nume sonore în etnografia şi mitologia populară românească.

Scopul acestui referat este de a evidenția, încă o dată, într-un mod pregnant că solomonarul este de fapt continuatorul unor tradiții ancestrale, vechi de mii de ani, care a rezistat noilor tendințe religioase şi culturale, cu toate că a suferit alterarea de rigoare.

De asemenea, acest referat vrea să ridice problema cercetării neîntîrziate, în amănunțime, a folclorului autohton şi a mitologiei noastre, deoarece sînt unice şi încă sunt depozitarele unor simboluri şi personaje ce ne pot portretiza foarte mult viața spirituală a strămbunilor noştri.

În ultima perioadă de timp (după '89), a intervenit un proces de stopare a cercetărilor, ignoranța facîndu-şi loc tot mai mult. Mitologia românească şi cea veche daco-getică sînt făcute puțin promovate (aproape deloc), interesul pentru acestea venind, de cele mai multe ori, din partea unor nelicențiați în domeniu.

Tradițiile şi mitologia noastră ar trebui prețuite mai mult şi cercetate ca atare, din acelaşi motiv subliniat mai sus. Şi, reluând ideea de mai sus, spunem că, din păcate, mitologia populară românească şi adevarata istorie a strămbunilor noştri sînt foarte puțin promovate, dar, precum spunea Prințesa Martha Bibescu "*...va veni o vreme când se va acorda atenție acestui popor, prea puțin luat în seamă.*

Cîntece şi armonii se vor auzi venind de la această țară despre care nu prea se vorbeşte. După mii de ani de viețuire, acest neam se va ridica şi lumea se va uimi ca de o minune, aflînd, în sfirşit, cîte lucruri a ştiut neamul acesta despre conştiința universală. Bucuriile acestui popor au rămas ascunse. Nimeni nu i-a scris mitologia.

Puțini i-au cunoscut istoria. Şi totuşi, oamenii aceştia au avut poate mai mult decît oricare alții geniul mitului..."

SFINXUL DE LA ZĂRAND

Teodor Ardelean, Arad

Între piesele arheologice recuperate din Crişul Alb, spațiul cetății Ziridava din hotarul comunei Zărand, jud. Arad, despre care s-a vorbit în massmedia, se află şi „Sfinxul de la Zărand". S-a dat această denumire deoarece asemănarea cu „Sfinxul" din Egipt, din Munții Bucegi şi cu statuile „Leului" care păzesc oraşele sumeriene este evidentă. Deosebirea consta în vechimea monumentelor… După opinia celor care au examinat piesele de la Zărand, acestea s-au confecționat cu mii de ani înaintea existenței istoriei Sumerului şi a Egiptului, de către membrii misiunii de civilizare a omului sălbatec existent la retragerea ultimei glaciațiuni (12.000 de ani î.Chr.).

A. GENERALITĂȚI:

1. Sfinxul de la Zărand este confecționat în miniatură: lungimea piesei 11 cm, înălțimea 10 cm.

2. Materialul folosit nu este perfect determinat. Se aseamănă cu osul (vertebră prelucrată), cu deosebirea că în locurile roase de frecare cu pietrele din apele Crişului Alb, sub stratul superior apar rețele de fibre aşezate în diferite formațiuni comparabile cu fagurii de ceară confecționați de către albine. Pe această piesă, cât şi pe altele, se observă fibre asemănătoare cu lâna, dar cu diametrul inferior. Din aceste fibre par a fi confecționate figurile de pe pereții pieselor. Nu ne putem da seama dacă rețelele respective cu firele desprinse din acestea provin din construcția oaselor ori au fost confecționate şi folosite de către misiunea civilizatoare a omului…În orice caz, acestea demonstrează vechimea pieselor, cu mii de ani înaintea neoliticului şi Culturii materiale Criş.

3. Starea piesei: relativ bună.

B. PRINCIPALELE COMPONENTE ALE PIESEI:

1. Un postament alcătuit din următoarele părți:

a. O nervură curbată de formă triunghiulară cu mijlocul ridicat în sus. Peste aceasta se află un cilindru. Nervura este acoperită la un capăt cu o scobitură de forma unei uşi asemănătoare cu o frunză cu vârful în jos. Uşa acopere spațiul din interior, de sub cilindru. La capătul opus, nervura face corp comun cu un capac din care apare numai jumătatea de jos. Peste acest capac se află cilindrul menționat mai sus.

2. Cilindrul începe de la capătul uşii (lit. B/a) cu ieşirea în exteriorul uşii cu două palete mai lungi decât cilindrul cu 2 cm. Pe acestea se află labele Sfinxului.

3. În partea opusă, cilindrul iese în exteriorul capacului (lit. pct. 1/a) cu 2 cm…(În această zonă din suprafața cercului, în partea de sus, este îndepărtată).

4. Cilindrul are în partea de jos o deschizătură prin care se intră prin alunecare în nervura cu uşa de forma frunzei (Lit. B 1/a). Presupunem că simbolizează căderea în adâncuri.

5. Cilindrul simbolizează mecanismul de distrugere a corpurilor. Ceea ce nu mai corespunde alunecă în adâncuri, iar ceea ce se mai poate recupera iese din cilindru prin două perforații aşezate de ambele părți ale acestuia.

6. Perforațiile cilindrului sunt efectuate aproape de fundul acestuia.

7. Părțile laterale ale cilindrului conțin două palete cu vârfurile distruse. În fotografia în culori efectuată de către corespondentul cotidianului Realitatea Arad, acestea apar ca două reptile simbolizând paznicii acestei structuri din Univers.

8. Sfinxul: Trupul face corp comun cu postamentul. Este aşezat oblic, ca-

pul ridicat iar partea din spate coborâtă… Picioarele îi sunt întinse peste cele două palete (lit. B pct.2). Lățimea capului este superioară lățimii corpului (similară Leului din statuetele sumeriene). Capul are trei fețe: cu una privește înainte, cu alta înspre partea dreaptă, iar cu alta înspre partea stângă.

C. CULORI:

Jumătatea exterioară a figurinei, inclusiv labele, partea din față, spatele și partea din stânga a Sfinxului și pereții de sus ai cilindrului până la jumătate sunt vopsite în culoare neagră fumurie cu mici suprafețe în care sunt evidențiate figuri de culoare galben-roșiatic de nuanțe diferite. Restul suprafaței figurinei are culoare galben roșiatică. În interiorul cilindrului și în trei locuri pe postament peste culoarea galbenă se observă mici insulițe de vopsea neagră. Sub acestea, acolo unde s-au îndepărtat, au rămas părți din imagini de culoare brună pe fond galben-roșiatic.

CETĂȚI ȘI AȘEZĂRI FORTIFICATE GETO-DACICE

Vasile Cotiugă, Florin Mocanu, Radu Balaur
(Asociația Monumenta Perennitatis)

În colaborare cu Fundația *Dacia Revival International*, membrii Asociației *Monumenta Perennitatis* au demarat un proiect de identificare și cartare GPS a cetăților și așezărilor fortificate geto-dacice din România.

În prima etapă a proiectului s-a realizat un repertoriu al tuturor acestor puncte strategice geto-dacice, precum și cartarea acestora pe hărți la diferite scări. Au fost puse în evidență elementele de fortificare folosite de geto-daci. În etapa a doua urmează cartarea tuturor punctelor în sistem GPS, precum și identificarea unor noi cetăți și așezări fortificate care să pună în lumină civilizația geto-dacică.

EXISTENȚA SCLAVILOR ÎN SOCIETATEA GETO-DACILOR ÎN PERIOADA SECOLELOR VI î.e.n – I e.n.

Prof. Viorica Enăchiuc

Ipoteza potrivit căreia sclavia ar fi avut un caracter patriarhal în societatea geto-dacică este infirmată în primul rând de documentele şi operele istoricilor şi scriitorilor antici. Astfel, Plutarh afirmă în *„Lisimah”* că regele Lisimah împreună cu întreaga sa armată macedoneană şi cu aliaţii săi au fost luaţi prizonieri de către regele geţilor, Dromichaites.

Referindu-se la acelaşi caz, Diodor din Sicilia relatează că Dromichaites a eliberat din sclavie pe Lisimah şi armata macedoneană în schimbul redării către regatul geţilor a teritoriului cucerit de macedoneni. Pe aliaţii săi şi pe conducătorul Heracleei, Clearh, i-a eliberat mai târziu din sclavie, la insistenţele repetate ale regelui Macedoniei, Lisimah.

Artemidor din Daldis care a trăit în jurul anului 170 î.e.n. ne face cunoscut că *„la traci sunt tatuaţi copiii nobili, iar la geţi sclavii”*. Tinerii vânduţi străinilor (după cum afirmă Herodot în *Istorii*, V,6) nu puteau să fie membrii familiilor geţilor ci copii sclavilor pe care aceştia îi aveau în proprietate. Strabon, după ce aminteşte că femeile gete jertfeau zeilor de cinci ori pe zi, precizează că, în timpul ritualului, *„cinci sclave loveau chimvalele stând în cerc iar altele scoteau urlete.”*

Ovidiu cerea împăratului roman să-i hotărească exilul în altă parte, nu numai datorită asprimii climei, ci şi de teamă ca să nu cadă sclav la geţi: *„Legile sfinte nu îngăduie ca cineva născut din sânge latin să îndure lanţurile barbarilor atât timp cât trăiesc împăraţii.”*

Pliniu cel Tânăr, contemporan cu Decebal, susţine că acesta a trimis în dar regelui parţilor, Pacoros, un sclav numit Callidromus, care-i fusese dăruit de Sisogus, căpetenia roxolanilor. Obiceiul de a da în dar sclavi, regilor, în timpul soliilor, este amintit şi de Xenofon care se referă la anul 400 î.e.n. Toate aceste date coroborate cu descoperirile arheologice, numismatice şi istoriografice pledează pentru existenţa mai multor state sclavagiste înainte de Burebista pe care acesta le-a unit într-un stat centralizat, fiind capabil să apere teritoriul geto-dacilor de pericolele celtic şi roman.

CIVILIZAȚIA GUMELNIȚA

- considerații semiotice -

Prof. Virgil Vasilescu

Înţelegând prin civilizaţie nivelul înalt de dezvoltare a culturii materiale şi spirituale, se poate susţine că descoperirile de pe colina Gumelniţa-Călăraşi au deschis un orizont cultural de excepţie. Totalitatea valorilor specifice acestui nivel au condus la delimitarea, în timp şi în spaţiu, a uriaşului areal cultural carpatic, părtaş aici la coagularea primei entităţi prestatale, la consolidarea Europei Vechi. Civilizaţia Gumelniţa a fost parte integrantă a Spaţiului Carpatic şi numai împreună cu celelalte culturi şi civilizaţii carpatice ale aceluiaşi orizont şi-a putut conserva strălucirea propriilor împliniri materiale şi spirituale. Civilizaţiile Dunării de Jos, precum Porţile de Fier, Vădastra, Gumelniţa, Hamangia s-au format şi au fiinţat în acelaşi complex cultural cu civiliaţiile Tisa, Petreşti, Cucuteni, iar cu valorile comune au zidit complexul cultural numit Spaţiul Carpatic. Acesta s-a ales ca epicentru cultural al Europei Vechi fără ca bazinul hidrografic dunărean să exercite influenţe.

Spaţiul Carpatic a fost cristalizat şi

Simbolurile perechii

puternic reliefat în Europa Veche cu ajutorul credinţelor incipiente şi apoi cu normele generalizate ale Cultului Solar. În arealul Spaţiului Carpatic, omul era religios în mileniile cincizeci, iar climatul spiritual ce a urmat a dat naştere culturilor şi civilizaţiilor alcătuitoare, a dat naştere, apoi, structurilor statale. Templele şi sanctuarele megalitice răspândite pretutindeni în Spaţiul Carpatic, riturile marilor altare, nedeile solare, Marea Preoteasă ca stăpân pământean suprem, religios, practicile cultice perpetue etc. au întărit limitele spaţiale şi temeiul inconfundabil al Spaţiului Carpatic. Valorile spirituale au rămas dintotdeauna şi pentru totdeauna superioare conexiunilor materiale, iar confuziile au fost plătite scump. Credinţele, credinţele solare şi credinţele adamice fundamentate pe tradiţie au înălţat al doilea stâlp al existenţei sedentarilor carpatici, pe vatra lor dintotdeauna.

Graiul a fost de când lumea o expresie materială a dialogului. Prin grai articulat, omul a strâns legăturile lui cu semenii, iar cu Cerul a purtat dialog prin adulaţii şi jertfe. Prin folosirea ocrului-roşu în scopuri cultice se confirma prezenţa dialogului cu partener nevăzut, dar resimţit în acele vremuri extrem de îndepărtate, în mileniile cincizeci. Atunci era graiul bine statornicit, fluent şi la obiect. Mai ales, în lipsa partenerului de dialog, dar pentru acesta, sedentarii au creat scris-cititul. Au concentrat ideea într-un semn unanim acceptat şi astfel s-a născut ideograma. Cu un anume semn au arătat sensul deplasării şi ţinta săgeţii, cu alt semn au precizat conturul, chipul soarelui ocrotitor, cu alt semn au precizat sfinţenia Coloanei Cerului şi a Pământului etc., toate fiind „scrise“ în piatră, os şi corn, în metale şi datini, în practici cultice felurite. Cu mult mai târziu, dar înainte de anul zero, a fost inventată litera. Atunci, o dată cu delimitarea predicatului, s-a descompus ideea în părţile ei structurale, în sunete şi vocale şi sunetului i s-a dat imaginea grafică a ideogramei. Spaţiul, credinţele şi graiul reprezintă trinitatea neamului carpatic. Îngemănate au venit peste multe milenii şi tot atâta vreme vor dura nedespărţite, fiindcă ele au suflet din sufletul pământului.

Epodele zalmoxiene

- importanța lor în cultura populară şi spiritualitatea geto-dacă

Zoia Elena Deju, Tg.-Jiu

E îndeobşte recunoscut că marele popor traco-geto-dac, moştenitor legitim al tradițiilor „imperiale" pelasge, a avut în istoria antică un rol covârşitor în spațiul carpato-danubiano-balcanic. Atât cercetările de teren, descoperirile arheologice cât şi mărturiile scriitorilor greci şi latini, ca şi istoriografia de ultimă oră aduc mărturii incontestabile privind bogăția şi varietatea culturii şi spiritualității traco-geto-dacilor („națiunea-matcă").

Din cultura şi spiritualitatea pelasgo-tracică a hiperboreenilor s-au alimentat mitologiile euro-mediterano-asiatice. Multe credințe, superstiții, eresuri, motive ornamentale şi variate incizii, în general, *constructe psiho-mentale*, deşi îşi pierd originea în negura mileniilor, păstrează totuşi fiorul originii, acea *matrice stilistică engramată* a specificității, uşor recognoscibilă atât în formele culturii materiale (prelucrarea lemnului şi a ceramicii, țesături, arhitectură etc.), cât şi în datini, obiceiuri, credințe, superstiții, simboluri, adică în ritualistica, manifestarea comportamentală cutumiară, structurile antropologice ale imaginarului psiho-mental şi istoria mentalităților.

Bogăția şi varietatea culturii şi spiritualității traco-geto-dace sunt evidențe şi certitudini ce nu mai pot fi puse la îndoială. Mărturiile *scrise* ajunse până la noi, deşi puține, atestă acest fapt, însă nu trebuie să uităm că formele sub care se manifestau fenomenele culturii şi civilizației geto-dace nu sunt cele ale scrisului, căci de la pictograme, ideograme şi tot felul de reprezentări simbolice, incizate, pictate ori figurative, la apariția literelor, ce marchează sunetele limbii, este însăşi evoluția culturii ca proces de abstractizare psiho-mentală. Cu atât este mai dificilă operația de identificare a acelor forme de cultură şi civilizație în care pulsează, engramatic, *spiritualitatea matricială* a carpato-danubienilor.

În *Istoria literaturii daco-romane*, Mihail Diaconescu dedică un capitol întreg (Secțiunea IV) *Literaturii getice*, vorbind de o „activitate bogată şi semnificativă legată de arta cuvântului, separată treptat şi ireversibil de celelalte manifestări specifice ale sincretismului spiritual străvechi".

Despre varietatea creațiilor literare geto-dacice, - de la ***odă*** (în care erau preamăriți eroi legendari ca Rhessos, Cotys şi Sitalcas), ***pean*** (placa de la Tomis cu textul unui *Pean Apollon*) şi ***imn*** la ***cântecul erotic*** (*scolie*) şi ***bocet*** (*torelli* – „exclamație de jale tracă însoțită de flaut", după *Lexiconul* lui Hesychios din Alexandria), – avem nu numai mărturii, ci şi abordări ştiințifice. Să amintim de regele poet Cotys I, autor de poeme în limba getică, elogiat de pritenul său Ovidiu, exilat la Tomis în perioada 8-18 d. Ch., el însuşi autor al unei lucrări „în limba getică", după cum mărturiseşte, în care „cuvintele barbare au fost aşezate după ritmul versurilor noastre"(*Epistulae ex Ponto*).

Între toate acestea, o atenție aparte se cuvine acordată **epodelor**, apreciate de cercetătorul Mihail Diaconescu drept „cântece cu ritm şi melodii reluate, de o simetrie succesivă, atent supravegheată, legate de practica descântecelor, vrăjilor sau aplicațiilor medicale empirice."

În *De claris orationibus...,* Cicero afirma însuşi că „*au existat asemenea poeți, ba chiar înaintea lui Homer, care l-au cântat pe Zalmoxis în poeziile lor festive*", limba geților fiind destul de ritmică, armonioasă, adaptabilă la prozodia latină (aşa cum ne dovedeşte Ovidiu în *Laudes de Caesare*).

Un loc aparte în epoca zalmoxiană veche îl ocupă aşa-numitele *Bellagines* despre care aflăm din lucrarea aceluiaşi Carolus Lundius că „erau păstrate cu sfințenie, căci fuseseră recitate ani în şir", deci bine cunoscute, ceea ce de fapt afirmase şi Teopomp privind învățarea pe de rost de către geto-daci a acestor vechi legi parentale. Stabilite „după un ritual" şi „păstrate cu sfințenie", ***Bellaginele*** (Legile frumoase ale dreptului civil), „pentru a fi mai temeinic păstrate în mintea tuturor, în vechime, la o zi şi la un loc dinainte stabilit, legile erau recitate şi corectate în fiecare an". Atât de înrădăcinate erau în mintea geto-dacilor aceste „*precepte filosofice şi legi de aur*" zalmoxiene încât ele erau încă în vigoare în timpul lui Jordanes. Să menționăm că vechile „legi ale Hiperboreenilor" s-au răspândit – zice Platon – în spațiul mediterano-asiatic: la greci, egipteni, sirieni, nemaivorbind de „principiile şi preceptele dreptului şi Justiției germane", după cum susține Carolus Lundius.

Nicolae Densuşianu acordă în *Dacia preistorică* un spațiu destul de întins privind *Leges Bellagines*, care – demonstrează istoricul cu citate din vechea legislație românească – s-au păstrat atât în cele „XII Tabule ale Decemvirilor romani",

cât mai ales, la români, în preceptele dreptului public şi privat din evul mediu târziu.

Aceste *Leges antiquae Valachorum* („legile cele mai vechi, care au guvernat societatea omenească, de origine pelasgă") sunt menţionate şi de Aristotel în sec. IV a. Ch., când se referă la *agathyrşii* de pe Mureş care „aveau obiceiul să cânte legile lor".

„Această datină – scrie N. Densuşianu – de a cânta legile divine ca imne, are caracterele vieţei religioase arhaice."

Şi nu numai ale vieţii religioase, dacă avem în vedere mărturisirea lui Socrate, în dialogul purtat cu Critias şi Charmides, privind „descântecul" învăţat „de la un medic trac, unul din ucenicii lui Zalmoxis". *Descântecul* cu virtuţi terapeutice viza, în spiritul integralismului hippocratic, mai întâi, tămăduirea sufletului, a *întregului* pentru a vindeca *partea*, căci „toate lucrurile bune şi rele (...) vin de la suflet şi de acolo curg": „Trebuie deci – mai ales în primul rând – să tămăduim izvorul răului, ca să se poată bucura de sănătate capul şi tot restul trupului." Aşadar, medicina ca terapeutică a trupului şi filosofia (*sophrosyne*) ca terapeutică a sufletului.

Puterea ***descântecului*** era, aşadar, la geto-daci, o practică terapeutică îndătinată, relevând determinismul diadei *trup-suflet*, de unde şi centrarea zalmoxianismului pe ideea de nemurire, de solaritate transcendentă şi spirit uranian:

„Prietene, zicea el (medicul zalmoxian, n.n.), sufletul se vindecă cu descântece. Aceste descântece sunt vorbele frumoase care fac să se nască în suflete înţelepciunea. Odată ivită aceasta şi dacă stăruie, este uşor să se bucure de sănătate şi capul şi trupul. Când mă învăţa leacul şi descântecele, spunea: «Să nu te înduplece nimeni să-i tămăduieşti capul cu acest leac, dacă nu-ţi încredinţează mai întâi sufletul, ca să i-l tămăduieşti cu ajutorul descântecului...»"

Aşadar *leacuri* şi *descântece* ca remedii ale vindecării *trupului* şi *sufletului*, într-o condiţionare *sine qua non* cu sens univoc.

Trimiţând direct la doctrina lui Zalmoxis (considerat de la scriitorii antici până la Carolus Lundius şi istoriografia de mai târziu „*un filosof cu o erudiţie de admirat*"/ „*solo Zalmoxen, quem mirae philosophiae eruditionis fuisse testantur plerique scriptores annalium.*"), atât *Belaginele* cât şi *metoda terapeutică zalmoxiană* („descântecele tracului" din dialogul platonician amintind de „extazul" şi „imortalitatea" doctrinei ce nu poate fi confundată cu „transa şamanică", Zalmoxis însuşi fiind comparat cu legendarii cântăreţi traci Orfeu sau Musaios) foloseau ca mod de transmitere şi memorare *poezia* şi *cântecul*, - *descensus ad inferos* al acestuia fiind ***andreonul*** iniţierilor misterice transcendente.

În felul acesta, *epodele zalmoxiene* aveau un caracter popular, ele putând fi transmise uşor la geto-daci din generaţie în generaţie, conform unei vii tradiţii orale. Păstrând esenţialitatea mesajului în formulări cantabile adaptate şi, desigur, prescurtate, aceste cântece cu ritmuri memorabile, cu refrene şi simetrii melodice, au pătruns adânc în tradiţia culturii populare asigurându-i continuitatea şi perenitatea. *Oralitatea* doctrinei zalmoxiene şi, în general, a culturii şi spiritualităţii geto-dace ne aduce aminte de *mitul lui Theuth* privind inventarea, dar şi neajunsurile *scrierii* (nemaifiind mereu solicitate, virtuţile memoriei slăbesc, aducând uitarea, căci „scrisul leneveşte mintea" - Platon, *Phaidros*, 275, a). De aceea credem că, surclasând cultura scrisă, *tradiţia populară* (strâns legată de obiceiuri consacrate şi practici ritualice vizând transcendenţa uraniană) a constituit la geto-daci principala manifestare a culturii şi spiritualităţii sale, în cadrul cărora *epodele zalmoxiene* au jucat un rol fundamental.

Urme ale acestora ar fi de găsit în obiceiuri, datini, credinţe şi superstiţii precreştine, inclusiv în formulele incantatorii ale descântecelor ori în sintagmele de vechime imemorială ale unor ziceri şi proverbe, denumiri, practici magice, descântece, vrăjitorii etc. Aşadar, un elogiu al tradiţiei orale în perenitatea fenomenelor culturale, îndeosebi a doctrinei zalmoxiene.

Aceste credinţe şi mitologii populare vii, bazate pe *mistere* şi *soteriologii* ce-au rezistat multă vreme cuceririlor romane, arată, că totuşi „era vorba de o viaţă religioasă şi de o mitologie de ajuns de puternice ca să reziste timp de zece veacuri creştinismului şi nenumăratelor ofensive ale autorităţilor ecleziastice.

Această religie avea o structură cosmică şi vom vedea că a sfârşit prin a fi tolerată şi asimilată de biserică." *Zalmoxianismul solar* s-a topit, treptat, în lumina din lumină a *ecleziei creştine*.

Prezența iliro-tracă în creațiile homerice

Dr. Ardian-Christian Kycyku

Prin limba albaneză de astăzi se pot explica mai multe cuvinte, expresii, compoziții şi chiar nume de zei sau de locuri pomenite de Homer în capodoperele sale.

O parte din aceste cuvinte sunt „traduse“ desigur datorită etimologiei populare. Autorul încearcă să sugereze că anumite limbi, chiar prin posibilitățile pe care le au în etimologia populară, încă fragilă din punct de vedere ştiințific, îşi dovedesc posibilitățile imense de a dovedi că descoperirea scrisului la unii şi cultul oralității la alții nu-i pot lua nimănui din vechime.

DISPOZITIVE SPECIALE CU CARACTER MILITAR FOLOSITE DE GETO-DACI LA DISTRUGEREA FORTIFICAȚIILOR ROMANE

Ing. Constantin I. Ioniță

Lucrarea se referă la ştirile antice prin care se precizează că geții locuiau pe ambele maluri ale fluviului Dunărea până în apropierea Munților Hemus. De la jumătatea secolului al IV-lea î.e.n. geto-dacii au avut de luptat, pentru păstrarea acestor teritorii, cu armatele macedonene conduse de regii Filip al II-lea şi Alexandru cel Mare, iar în timpul regelui Decebal, cu armatele romane conduse de Domițian şi Traian, când romanii ajunseseră până la sud de Dunăre. Atacurile asupra cetăților romane de către armatele geto-dacilor conduse de Decebal, şi ilustrate în scenele de pe Columna lui Traian, nu pot fi considerate ca raiduri ocazionale, ci ca lupte pentru recucerirea teritoriilor din Moesia Superior, la sud de Dunăre. În cadrul asediilor asupra castrelor romane, în timpul împăratului Traian, dacii foloseau anumite dispozitive militare, cum ar fi berbecii cu cap de animal, de bronz, pe care comati îi foloseau pentru spargerea zidurilor şi cucerirea acestor castre. Pe zidurile cetății Drobeta, reprezentată în două scene de pe Columnă, datată în perioada secolelor V-IV î.e.n – I-II e.n., se remarcă un alt dispozitiv special pentru îndepărtarea atacatorilor care ar dori să asedieze cetatea. Lucrarea prezintă descrierea celor două dispozitive speciale, în premieră națională, modul de funcționare şi eficiența lor.

CETĂȚILE GETO-DACICE DIN NORDUL ȘI PODIȘUL CENTRAL AL MOLDOVEI ÎN SECOLELE VI-V î.e.n.

Student Costică Dron
Student Iulian Negulescu

În nordul şi podişul central al Moldovei, cercetările arheologice au pus în valoare numeroase cetăți geto-dacice care au fost datate de specialişti între secolele VI-V î.e.n. – I-II e.n. Printre cele mai importante amintim cetatea de la Stânceşti (jud. Botoşani), cetățile de la Cotnari şi Mosna (jud. Iaşi), cetățile Brad şi Răcătău (jud. Bacău), cetățile Cozla şi Bâtca Doamnei (Piatra Neamț); de o deosebită importanță este şi descoperiea tezaurului dacic cu piese de aur din localitatea Băiceni-Cucuteni (jud. Iaşi) care demonstrează că pe teritoriul Moldovei arta prelucrării aurului a continuat, fără întrerupere, tradiția locală din epoca bronzului.

Cercetările arheologului dr. A. Florescu în cadrul cetăților menționate precizează unele date importante: cetatea de la Stânceşti cu cele două incinte cuprinde o suprafață de 45 de hectare, iar în incinta cetății a doua s-au descoperit până la 90-100 de locuințe în care activau în timp de pace cei care întreținеau sau păzeau cetatea; în timp de război se adunau aici până la 25.000 – 30.000 de războinici. Cetatea Cotnari, cu zid de piatră, contemporană cu cetatea de la Stânceşti era construită pe circa 4-5 hectare şi avea în incintă circa 15-20 de locuințe. În timp de război, aici, se adunau 3000 – 3500 de luptători.

Cetățile au fost active pe toată perioada, iar cetățile de la Stânceşti, Cotnari şi Băiceni-Cucuteni erau centrele principale ale organizațiilor politico-militare.

Cetatea Bâtca Doamnei, cu zid de piatră, analog cu cetățile din Munții Orăştiei, a avut un rol important pentru teritoriul Moldovei în timpul regilor Burebista şi Decebal.

ZALMOXIS ÎN CÂNTECUL BĂTRÂNESC

Gheorghe Şeitan

Cântecul bătrânesc *Toma Dalimoş* aparţine tezaurului de înţelepciune getică ajuns prin viu grai până la noi. Valoarea lui este comparabilă cu aceea a Vedelor şi Upanişadelor hinduse, cu care se aseamănă din punct de vedere al limbajului şi al tratării unor probleme de ordin spiritual şi filozofic. El nu face parte din literatura folclorică, fiind o creaţie relevată şi nu una umană, transmisă pământenilor prin intermediul unor iniţiaţi geţi, specialişti ai sacrului.

Ceea ce a împiedicat până în prezent accesul la adevărata sa cunoaştere este forma alegorică a discursului, sistemul de simboluri menite să ascundă taina de neaveniţi. Pe de altă parte, acest cântec era funcţional în cadrul religiei getice despre care, din păcate, ştim foarte puţin. De aceea în studiul de faţă, înaintea comentariilor pe text, am procedat la unele clarificări legate de religia geţilor.

Moşul a fost divinitatea cea mai importantă a strămoşilor noştri, înainte de venirea lui Zalmoxis. Zalmoxis a fost mai întâi discipol al lui Moşu, cum spun şi izvoarele istorice, apoi el însuşi a devenit zeu. Moşu, prin identificarea sa cu Vatra Focului, a mai fost numit şi Vătrânul, cuvânt ajuns până la noi sub forma de Bătrânul. Societatea getică antică era organizată asemănător societăţii antice hinduse, locul lui Brahman fiind deţinut de Moşu, iar casta brahmanilor avându-şi un corespondent la noi în casta privilegiată a moşilor. Informaţia antică cum că Zalmoxis ar fi primit legile de la Vatra Comună, ne arată că acesta le-a primit de la Moşul Vătrân sau poate de la Moşii Vătrâni, numiţi aşa prin extindere de sens, ca plural comun.

Ceea ce a primit de la Moşu şi a transmis, sub formă de învăţătură, Zalmoxis, a fost Dharma – Legea Ordinii şi Armoniei Universale, concept fundamental în religiile asiatice cu care zalmoxismul făcea corp comun. Legile juridice nu erau decât o consecinţă a legii universale, decurgeau din acestea. Dharma getică constituia un termen cunoscut şi vehiculat în Dacia din moment ce numele capitalei dacice era Dharmisegetu-sha.

Anumite concluzii ale studiului de faţă se bazează pe unele procedee împrumutate din arheologia lingvistică, încercând astfel să ajungem la pronunţia antică a unor cuvinte importante din textul cântecului.

Astfel, numele Dalimoş se pronunţa în antichitate dZALIMOkSI, după cum chiar numele Moşu provine din pronunţia modificată a lui mokşu.

Îndeosebi forma DAMOLSCHI a numelui eroului prezentă în varianta culeasă de C.R. Codin, pronunţat conform graiurilor arhaice, adică dZAMOLSCHI, se apropie foarte mult de Zalmoxis, nume sub care îl întâlnim pe zeul get la Herodot. Este de mirare cum până în prezent nu a atras nimănui atenţia această asemănare.

Toma nu este numele biblic ştiut, căci pronunţia populară a lui este Tuoma, provenind din substantivul „tumo“, cu înţelesul de căldură vitală. Această interpretare concordă şi cu explicaţia care se dă în upanişade Sinelui sau Spiritului, aceea de esenţă ultimă a universului şi suflu vital al fiinţei umane. Tumo Dzalmoks corespunde în acelaşi timp calităţii de daimon atribuit de Herodot lui Zalmoxis.

ORFEU – un mare iniţiat, înţelept, reformator, poet prin excelenţă şi exponent al dreptei credinţe a naţiunii traco-geto-dace

Conf. univ. dr. G.D. Iscru
Studentă Margareta Cristian,
Universitatea Creştină
„Dimitrie Cantemir“, Facultatea de Istorie

Cu această comunicare reluăm efortul, mai exact tragem un nou semnal pentru „readucerea acasă“ a unor mari valori ale culturii autohtone, valori însuşite, în timp, de alte spaţii culturale şi transmise - cu această exclusivă şi falsă apartenenţă - culturii universale. Şi precizăm că o asemenea nedreaptă însuşire s-a făcut - în timp, până azi! - „sub ochii“ specialiştilor noştri, indiferenţi şi unii chiar complici - cuvântul nu este prea dur! - la un asemenea ***transfer*** **nepermis de valori.**

Aşa s-au petrecut lucrurile şi cu Orfeu, unul dintre cei mai reprezentativi iniţiaţi şi reformatori ai tuturor timpurilor, înţelept între înţelepţi, simbol al liricii Evului Timpuriu şi al Antichităţii şi exponent al dreptei credinţe a naţiunii traco-geto-dace. Lui i se atribuie opere, de excepţională valoare şi importanţă, care, din păcate, nu s-au păstrat, precum şi celebrele imnuri orfice/orfeice, iar legenda existenţei sale pământeşti

seamănă până la identitate cu expunerea biblică asupra existenței pe pământ a lui Iisus.

Aparținând tracilor, Orfeu aparține, evident, întregii națiuni traco-geto-dace. Grecii, probabil încă din perioda prehomerică, când încă nu li se definise suficient identitatea națională ca şi grecii întregii antichități, şi l-au însuşit, cu dreptul lor firesc de moştenire, căci tot dinspre nord, din Hiperboreea „coborâsera" şi ei în Peninsulă. L-au „adus" la ei, din Olimpul mai înalt al nordului tracic, ca pe un mântuitor al Greciei. I-au cultivat şi i-au amplificat, poate i-au completat misterele. I-au consemnat în scris, târziu însă, *Imnurile*, care după tradiția tracică circulau pe cale orală, ca şi cântările „topite" de Homer în opera sa nemuritoare. Poate nu le-au înțeles întotdeauna spiritul înțelepciunii tracice, permițându-şi „adaptări" şi renominalizări ale zeilor. Dar autorii acelor timpuri au insistat, de la Herodot la Strabon şi, încă un timp mai apoi, în a-i recunoaşte patria de origine, Tracia, pentru care avea o adevărată venerație. Ulterior însă, urmaşii Spațiului cultural grecesc i-au „uitat" şi patria şi spiritul, l-au „declarat" al lor în exclusivitate şi, în acest fel, l-au „transmis" culturii planetare, care tot aşa, în general, l-a „acreditat", pe un fond de nedreaptă cădere în uitare a locului de viețuire şi de creație al lui Orfeu.

E drept, unii mitologi/mitografi străini, studiind mai cu atenție şi mai profund izvoarele Antichității, au insistat asupra elementelor de identitate a lui Orfeu, deşi au avut a se confrunta cu un veritabil „cor universal" proelen.

Aşa a ajuns Orfeu şi în cultura română până azi: ca personaliate a culturii greceşti. Abia dacă i se mai aminteşte, tangent, locul de origine şi spiritul acestui loc, în care a viețuit şi a creat, iar problema unei „recuperări", unei „readuceri acasă" nu s-a pus, cum nu s-a pus nici pentru alte valori. Între alte obediențe sau complicități de acest fel cu nişte „uituci" interesați, din spațiul cultural grecesc şi de aiurea, citäm două lucrări relativ recente, cu autorii români, cu atât mai vinovați cu cât lucrările acestora sunt de mare sinteză, deci şi de mare circulație: *Dicționarul de mitologie generală* al lui Victor Kernbach – care localizează Hiperboreea în „nordul ceţos al Europei şi Asiei" iar pe Zalmoxis îl face o „personalitate ceţoasă" etc. – precum şi foarte cunoscuta sinteză despre istoria civilizațiilor a d-lui Ovidiu Drâmba (1985, vol. I), reeditată după 1989. Cei mai „exersați" însă şi mai înrăiți, deopotrivă mai iresponsabili în aruncarea în uitare sau în „lăsarea" în alte spații a valorilor româneşti sunt antiprotocroniştii „noştri", indivizi pe care „îi deranjează" cumplit protocronismul românesc şi îi atacă virulent pe cei care „îndrăznesc" să afirme. A venit însă vremea – de fapt, a venit mai de mult – pentru „readucerea acasă" a valorilor româneşti, însuşite pe nedrept de alte spații culturale, ştiințifice etc. şi „acreditate" astfel în cultura planetară.

Mişcarea şi istoriografia traco-dacologică, care s-a dezvoltat în paralel cu cea universitară şi academică, a declanşat, în domeniul care ne preocupă, acest efort de recuperare. Cele patru congrese de dacologie (în anii 2000-2003) reprezintă o pledoarie în acest sens şi au lansat totodată chemarea la unire a forțelor ştiințifice, pentru împlinirea unei asemenea opere de dreptate istorică pentru civilizația şi cultura noastră în cadrul culturii universale.

REGI GETO-DACI ÎN ECHIPAMENT RĂZBOINIC

Reconstituire pe baza tezaurelor cu piese de aur de la Băiceni- Cucuteni (jud. Iaşi) şi tezaurul cu piese de argint din mormântul getic de la Agighiol (jud. Tulcea)

Cercetător Daniel Timofte
ing. Romulus Constantin Mironescu

Scriitorii antici situează pe geto-daci între neamurile vestite din lume, atât cât priveşte vitejia, filosofia, cunoştințele astronomice, cât şi produsele agricole şi meşteşugăreşti care erau obiectul relațiilor economice şi comerciale cu popoarele învecinate sau îndepărtate. Descoperirile arheologice organizate sau întâmplătoare au scos la iveală piese de îmbrăcăminte ale războinicilor şi piese de harnaşament cu care geto-dacii împodobeau hamurile cailor care-i duceau la luptă.

Lucrarea se referă, în principal, la reconstituirea prin intermediul calculatorului a imaginii luptătorilor, regilor şi a conducătorilor în echipament războinic. Imaginile luptătorilor geto-daci din podişul central al Moldovei vor fi redate avându-se în vedere imaginea lor reprezentată pe fragmente ceramice descoperite în cetatea de la Răcătău, județul Bacău; regele dac, din secolul al IV-lea î.e.n., în echipament războinic, va fi reprezentat folosindu-se piesele de aur din Tezaurul de la Cucuteni-Băiceni, județul Iaşi (coiful, cnemide, aplice de aur pentru scuturi şi haine, coliere pentru prinderea pieptarului de zale; aplicele pentru harnaşament vor fi folosite la împodobirea cailor care-i purtau pe regi şi luptători în luptă).

Imaginea regelui în echipament războinic, contemporan cu cel de la Băiceni-Cucuteni, dar care a trăit pe teritoriul Dobrogei şi a fost înmormântat într-un tumul în localiatea actuală Agighiol, județul Tulcea, va fi reconstituită cu ajutorl pieselor din argint din acest complex.

Reconstituirea imaginii regilor şi luptătorilor în echipament războinic oferă date despre organizarea militară şi meşteşugurile specializate în domeniul prelucrării fierului, aurului şi a argintului pentru a realiza echipamente militare atât cu caracter ofensiv sau defensiv, dar şi punerea în valoare a unei arte rafinate existente în perioada la care ne-am referit.

ÎNRUDIREA POPOARELOR NORDICE CU TRACO-GETO-DACII.
DOVEZI ISTORICE ŞI LINGVISTICE

Maria Crişan

Ca filolog clasic de formaţie era firesc să cred cu fermitate că la originea limbii române stă limba latină – ca mamă, inclusiv şi a celorlalte limbi zis-romanice –, aşa cum învăţasem şi la liceul clasic şi la facultatea de acelaşi profil.

Cum teza mea avea ca subiect Referinţe de geografie istorică in opera de exil al lui PUBLIUS OVIDIUS NASO – TRISTE şi PONTICE, am fost obligată să cercetez cu precădere documente foarte vechi – manuscrise, incunabule –; aşa am studiat o seamă de autori medievali de o deosebită valoare ştiinţifică. Printre ei este şi LAURENTIUS MÜLLER, care între 1580-1594 a întreprins o călătorie de studii, spre a întocmi în final o istorie foarte bine documentată (în care a menţionat numai fapte văzute cu propriii ochi şi informaţii auzite cu propriile-i urechi) a ţărilor şi popoarelor nordice (Septentrionalische Historien, Amberg 1595). La paginile 78 – 81, istoriseşte cum învăţatul şi poliglotul WOINOWSKIJ, care îi fusese ghid în această călătorie profesională (însoţit şi de alţi 5 – 6 colaboratori), i-a dezvăluit postamentul mormântului lui Ovidiu, pe care era încrustat epitaful următor:

Hic situs est vates, quem divi Caesaris ira

Augusti Latio cedere iussit humo.

Saepe miser voluit patriis occumbere terris,

Sed frustra: hunc illi fata dedere locum.

(Aici zace poetul căruia mânia lui Caesar / poruncă i-a dat să plece din Laţiul natal. / Bietul de el, ce mult şi-a dorit să moară acasă la el. / În zadar i-a fost ruga: destinul aici îi dădu locul de veci.)

În alte cărţi şi în comentariul întocmit la manuscrisul Ponticelor de la Alba Iulia, am dezvoltat acest episod. Un alt savant nordic de o mare însemnătate pentru istoria strămoşilor noştri este danezul SAXO GRAMMATICUS (1140 – 1206), care a scris o istorie a Daniei, Danica Historia, în 16 cărţi, deci o istorie naţională a Danemarcei, adică a *Daciei de Vest*; şi ştim de la autorii antici, printre care şi Strabon, că Dacii în vechime se numiseră DANI. În carte se narează evenimente din cele mai vechi timpuri mergând până spre finele secolului al XII-lea. Aceasta a fost publicată în Paris, la vreo patru secole după ce fusese scrisă.

Biblioteca Academiei dispune de ediţia a 2-a, publicată la Frankfurt pe Main, în 1576, şi pe care o studiez eu de mai mulţi ani.

Istoria Danemarcei începe cu Dan care este un creator de neam, dar şi primul ei rege. Acesta a domnit în secolul al XIV-lea î.e.n., a creat legi bune şi drepte, de obârşie zamolsiană, adevăr confirmat şi de Hermann Conring (Originea dreptului german), care menţionează faptul că în Danemarca au fost aplicate pentru prima oară legi getice.

Danezii, cunoscându-şi corect propria istorie, au bătut monede cu chipul regilor lor până în Evul-Mediu târziu cu titulatura REX DACIAE (Dacia, ca noţiune politică, apăruse în secolul I î.e.n. în lucrarea lui Caesar, Comentarii de Bello Gallico). Tot *Danii* au domnit şi în Norvegia, Suedia, Balticum şi apoi şi în alte ţări, inclusiv în Ţările Române.

Cu circa trei decenii în urmă, studiind la Universitatea populară, un an suedeza şi un altul daneza, am reţinut asemănarea mare, uneori mergând până la identitate, dintre cuvinte ale acestor limbi şi limba română, mai ales din domeniul agricol. Răsfoind un dicţionar danez-englez am notat substantivele: *lucerne* pentru „lucernă„ (exact ca în germană, doar pronunţat altfel), *latrin* pentru „closet“; *aarsag* pentru „harţag“; *as* pentru „as“ (cel mai bun), *krage* pentru „trunchi“; *nanna,* „femeie frumoa-

să, atrăgătoare“, substantiv întîlnit chiar la SAXO GRAMATICUS.

Acest istoric s-a bazat pe manuscrise străvechi, pe Monumentele literare EDDICE; de asemenea, şi pe cartea foarte preţioasă pentru cultura şi civilizaţia Europei, scrisă de savantul roman CATO MAJOR (234 – 149 î.e.n.), Origines, din care la cărturarii nordici s-au păstrat mai multe fragmente, la noi, infime; unul dintre fragmentele citate de ei se referă la GEŢI, la care scrierea se formase cu mult înainte de întemeierea Romei, căci ei îşi proslăveau eroii în ode scrise, acompaniaţi la fluier. Alfabetul getic fusese încrustat pe o rocă uriaşă, înainte de potop sau imediat după, când istoriografia nordică fixează domnia *Uriaşilor* (în limba română veche – JIDOVI). Alţi eruditi nordici sunt fraţii JOANNES MAGNUS GOTHUS (1488 –1544) şi OLAUS MAGNUS GOTHUS (1490 – 1557), istorici, Olaus şi geograf şi pe rând arhiepiscopi de Upsala. JOANNES MAGNUS, publică pentru prima oară alfabetul getic în Historia de omnibus, Gothorum Sueonumque Regibus şi la care aflăm foarte limpede explicată sinonimia dintre got şi get, bazat pe surse antice, inclusiv pe Tacitus. Din catalogul de regi *extra patriam* – 124 –, 16 sunt traco-geto daci, printre care THOMIRYS, DROMGETHE, CORRYLUS, BOROISTA, DICEBALUS ...

OLAUS MAGNUS GOTHUS, autor al unei vaste cărţi de istorie a popoarelor nordice, a *pictat cu propria-i mână, după picturile rupestre, fiecare fragment istoric de relevanţă, inclusiv stelele funerare ale uriaşilor, conţinând fapte din viaţa lor, scrise de ei înşişi*.

De reţinut antroponimele OLAUS şi MAGNUS, conducând la denumirile româneşti VALAH şi CEL MARE, nume foarte frecvente în ţările nordice (regi, oameni de ştiinţă), dar şi la noi.

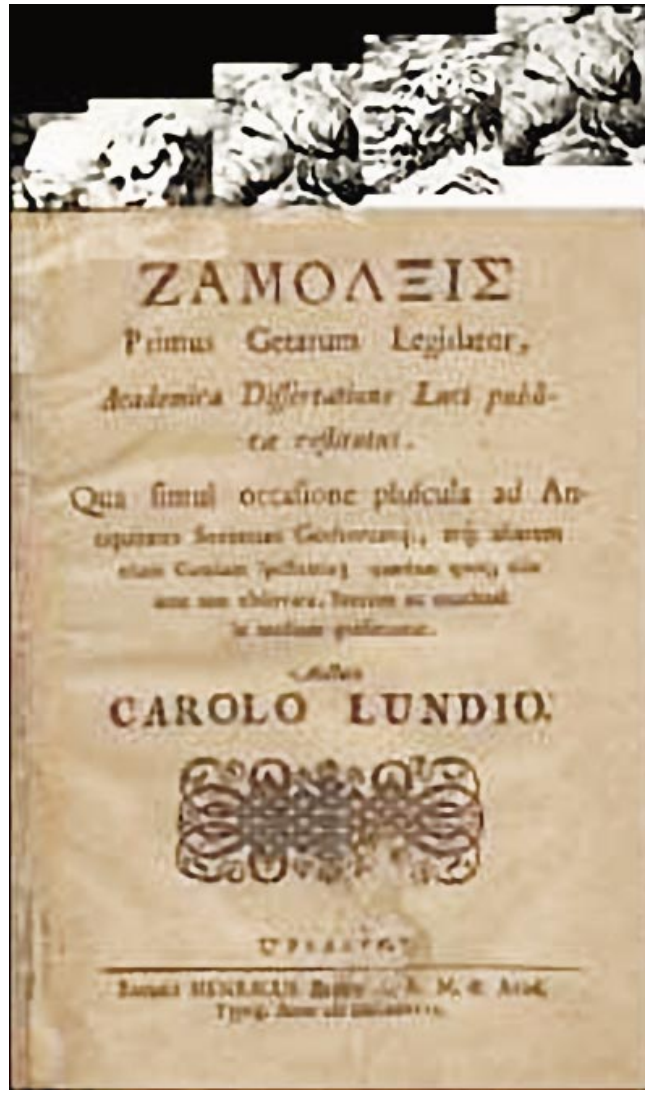
ZAMOΛΞΙΣ
Primus Getarum Legislator,
Academica Dissertatione Luci publicæ restitutus.
Qua simul occasione plusculæ ad Antiquitatem Septentrionalem Gothicam, atq; aliarum Gentium pertinentes quæstiones obiter explicantur.
Autore
CAROLO LUNDIO.

CAROLUS LUNDIUS (1648 – 1725) şi JOANNES AXEHIELMUS (1648 – 1705), ultimii cărturari nordici în atenţia mea, sunt o sursă bogată de informaţii istorico-lingvistice.

Deşi încă nu am aflat nimic de soarta Dicţionarului de cuvinte getice întocmit de Lundius, totuşi ne sunt suficiente datele desprinse din lucrarea Zamolxis, primul legiuitor al geţilor, din care reţinem: originea hiperboreană a geţilor (ne limităm la perioada ultimei glaciaţiuni), străvechimea legilor zamolsiene, identice şi pentru troieni, nu numai pentru popoarele scandinave. În sfera fondului principal de cuvinte, regăsite în toate limbile europene şi parţial şi în cele asiatice, întreaga mitologie elină, romană, hindusă, ebraică, îşi are obârşia în cea getic-scandinavă, începând cu FREYA (Afrodita şi Venus, cu atributele şi ale Demetrei şi ale Dianei) şi cu ATTIN (care stă şi la originea cuvântului *tată*, inclusiv în turcă, persană şi hindusă), cu alte 15 variante printre care ODIN, WODAN ... (ADONIS, la greci, ADONAI la ebraici, BUDHA la hinduşi): iată o parte din motivele demitizării *Şcolii Ardelene* şi întronării sau reîntronării bunului simţ al *adevărului ştiinţific*, pe care savanţii nordici nu l-au poluat cu puterea nefastă a politicului.

CIVILIZAȚIA DACILOR – IZVOR DE INSPIRAȚIE ÎN MUZICA CONTEMPORANĂ

Prof.univ.dr. Vasile Herman

Creația muzicală recentă, cu precădere cea postavangardistă recurge la surse de inspirație din cele mai felurite. Referirea la subiecte sau texte cu aluzii directe sau indirecte la muzica dacilor este, însă, de dată mai puțin recentă. Ea poate fi depistată încă din prima jumătate a veacului trecut, când unii compozitori, români sau străini, atacă în compozițiile lor subiecte mitice sau de legendă. Astfel, stadiile parcurse de apelurile – directe sau nu – la muzica dacilor antici se pot rezuma la un număr de trepte distincte:

1. o etapă incipientă în care creatorii muzicali recurg la subiecte mitice cu referiri indirecte la tradiția traco-dacă. De pildă, Béla Bartok în a sa *Cantată profană* utilizează textul *Colindului cerbilor* preluat din folclorul românesc. De notat: cerbul este animal sacru atât la daci, cât și în mitologia română (vezi mitul lui Orfeu). Alți muzicieni, mai ales autohtoni, recurg la teme istorico-mitice cu posibile aderențe la lumea străbunilor noștri. A se vedea, în acest sens, M. Andreescu-Skeletty: *Regina dunăreană* (operă în cinci acte);

2. mai evoluată apare faza în care compozitorii recurg explicit la proporții numerice şi combinații cifirice găsite în vechea arhitectură dacă, pe care le transformă în grupuri de sunete şi intervale. Exemplu: Ştefan Niculescu: *Simfonia a II-a Opus dacicum*;

3. recursul la formule melodice de factură arhetipală din folclorul nostru a căror acuplare liberă dă naştere la piese simfonice sau instrumentale afiliate subconştient substratului muzical arhaic: S. Toduța - *Concertul pentru orchestră de coarde nr. 1*;

4. abordarea conştientă atât a tematicii dacice, cât şi cromatizarea intensă şi acuplarea conform unei anume strategii sonore a formulelor melodice arhetipale care dau naştere la o ambianță antică „sublimată“ şi transfigurată: V. Herman: *Muzică antică pentru cor de femei şi orchestră* (texte din *Zalmoxe* de Lucian Blaga);

5. lărgirea şi generalizarea formulelor de sorginte arhaică cromatizată, asociate cu formule ritmice de origine folclorică - arhetipală dând naştere la un discurs muzical strict organizat. Acesta poate fi, apoi, colorat cu elemnte timbrale ce sugerează vechile aulodii trace. Exemplu: V. Herman *Akes Samenos* (flaut solo), *Hestia* (cinci grupuri de percuție), *Belagines* (pentru orchestră de cameră).

TRIBURI DACO-GETICE AȘEZATE ÎN BAZINUL DUNĂREAN

Dr. Michaela Al. Orescu

Unul dintre cele mai importante fluvii, care străbate centrul Europei de la Munții Pădurea Neagră până la Marea Neagră, Dunărea, a înlesnit dezvoltarea, dincolo de ambele maluri, de civilizații ale unor popoare înrudite şi descendente din străvechii pelasgo-traci.

În Munții Pădurea Neagră, în apropiere de izvorul Dunării, la Donauschingen, a fost găsită o piatră care datează din anul 201 d.Hr. pe care romanii au scris numele de „Danuvius“. Până în dreptul Porților de Fier, dacii numeau fluviul „Dunaris“, iar de aici până la vărsarea în mare, „Ister“ (Istru).

Fenicienii îl numeau „Phison“ şi navigau pe el, fondând la gurile fluviului câteva colonii. Egiptenii în timpul faraonului Sesostris, au întemeiat şi ei colonii în delta fluviului, numit atunci Istros sau Ister.

Cu 800 de ani î.Hr., poetul grec Hesiod menționează Istrul şi Delta în poemul său *Naşterea zeilor*, iar după 380 de ani, Herodot vizitează Delta Istrului, a cărui cinstire se întindea până departe în Asia, avându-se în vedere faptul că Massageții erau extinşi până la Indus. Când regii Persiei urcau pe tron, li se aduceau vase pline cu apă din deltele Istrului şi Nilului.

După prof. Ion Simionescu, Dunărea ar fi izvorât din Munții Pădurea Neagră încă de la începutul erei terțiare, curgând spre est şi vărsându-se în Marea Panonică. O altă ramură a ei ar fi curs pe la Vârciorova, vărsându-se în Marea Sarmatică. În alte două cursuri ale Dunării ar fi fost implicați şi Munții Măcinului din Dobrogea – România (comunicat de prof.- Zaharescu-Buzău şi dr. Şerban Milcoveanu).

După o altă teorie geologică, Dunărea ar fi ajuns pe pământul țării noastre acum 800 de mii de ani şi se vărsa în Câmpia Română, în apropiere de Oltenița într-un lac mare care acoperea întreaga Câmpie a Bărăganului. În urmă cu câteva sute de mii de ani, când ținutul de la gura Siretului s-a scufundat, iar blocul Dobrogean s-a ridicat lent, apele Dunării şi-au schimbat cursul în direcția Munților Măcinului, pe care i-a ocolit, şi s-a vărsat în mare prin Canalul Sf. Gheorghe. Pe locurile unde se desfăşoară astăzi Canalele

Sulina şi Chilia se întindeau mlaştini, habitat al mamuților, dar şi, rinocerilor, scheletele lor fiind descoperite cu prilejul săpăturilor făcute în canalul Sulina.

În timpul ultimei epoci glaciare, marea avea un nivel cu 100 m mai scăzut decât nivelul actual. În urma retragerii ghețurilor, Marea Neagră începe să se extindă, iar Delta Dunării forma pe atunci un golf întins până la Galații de astăzi, întâlnind apele Dunării. Datorită materialului aluvionar transportat de fluviu de-a lungul cursului său, Dunărea adaugă permanent noi suprafețe de teren, transportând, în medie, anual, la locurile de vărsare, 83 de milioane tone nămol, uscatul înaintând astfel în mare. Farul de la Sulina, construit cândva la malul mării, a ajuns departe de coastă, iar Insula Sahalin a apărut în Marea Neagră tot datorită aluviunilor. Plantele de apă au avut şi ele contribuția lor în depunerea aluviunilor. În paleolitic, Dunărea se vărsa în mare printr-un singur braț, aproximativ prin locurile unde astăzi începe Brațul Sf.Gheorghe, la est de Tulcea. Lacurile Razelm, Golovița şi Sinoe nu existau atunci, iar coasta mării se afla cu 20 km mai spre est față de cea actuală.

Dintre brațele principale ale Dunării, cel mai vechi este Brațul Sf. Gheorghe, apoi s-a format Brațul Sulina, cel mai tânăr fiind Brațul Chilia.

Spațiul carpato-danubiano-pontic şi, dincolo de el, spre nord-vest, până la Marea Nordului, iar spre est până la Indus, s-a extins treptat, după retragerea ghețurilor, în nord, şi încălzirea climei, iar populația pelasgă s-a constituit de-a lungul timpului în peste 150 de triburi, înrudite între ele şi bazate pe aceeaşi civilizație şi o limbă mamă.

Printre aceste triburi, siensii au fost menționați de geograful antic Ptolemeu, ca locuind de-a lungul râurilor Ialomița şi Buzău, până la cursul inferior al Siretului. În sec. III î. H., aceşti dacogeți siensi au avut un rol deosebit în viața politică şi economică a coloniilor greceşti de pe coasta vestică a Mării Negre.

TAINA KOSONILOR

Adrian Bucurescu

Izvoarele antice spun că, după moartea lui Buerebuistas, regatul getic a fost împărțit în cinci. Aproape sigur, Oltenia i-a revenit marelui preot Decaineus, locotenentul lui Buerebuistas, fiind numele marii cetăți PELEN-DOVA, din apropierea actualei Craiove care se traduce prin „Cel de după Rege; Al Doilea Crai“

Unele monede descoperite în Transilvania, probabil chiar în Hețeg, o reprezintă pe soția lui Buerebuistas, ZINA „Frumoasa; Zâna“. Pe o monedă unde reapare chipul reginei scrie: DU TEUTE I LUI „Cea Despărțită de El; Cea Despărțită de Domn“, sugestie pentru văduvia ei.

Numele Munților Orăştie, ca şi cel al oraşului omonim, provine din RUSIDAVA „Cetatea (Locul) Frumoasei“. Aşadar, Zina, stăpânea teritoriul Sarmisegetusei, care va deveni capitala întregii Dacii. SARMIZE-GETUSA înseamnă „Legământul Vitejilor“, dar, înțeleasă ca SARMIZE-GETUSA, înseamnă „Geta (Viteaza) cea Fermecată (Legată; Fermecătoare)“. Cf. rom. ***a cuteza.***

Admirația pentru frumusețea, înțelepciunea şi faptele ei a dus până la a fi socotită ca întemeitoare a dinastiei regale din Hațeg, căci, ulterior, regele dac se numea S-CORILO , adică „(Viță) din Crăiasă“.

Numele marelui rege DE-CEBAL „Cel de pe Cal“; Cavalerul, Nobilul“ apare şi sub forma DEC-E-BALUS, având sensurile de „Mlădița din Cea Despărțită“ şi de „Mlădița din Cea Frumoasă (Luminoasă; Albă)“, dar şi de „Viță din Floare“. Probabil, de aici vine strania expresie românească *copil din flori*, pentru bastarzi. De altfel, un supranume a lui Decebal, DI-URPANEUS, se tălmăceşte prin „Cel Orfan“. Numele unchiului şi predecesorului său la domnie, DU-RAS, se traduce şi el prin „(Viță) din Cea Frumoasă“. Cu certitudine, Zina a fost ulterior sanctificată, pentru că ea a rămas în mitofolclorul românesc sub numele de Cosânzeana, ce în vechime va fi sunat KOSON-ZINA, adică „Zâna cea Frumoasă“. Deci KOSON înseamnă „Frumoasă“ şi e posibil ca monedele cu aceeaşi denumire să fi fost bătute chiar în timpul domniei sale. Marea cetate PORO-LISSON, cu variantele PORO-LISSUM şi PORO-NISSON, al cărei nume înseamnă „Doamna cea Frumoasă“, sugerează că Zina stăpânea cel puțin până la hotarul cu Maramureşul.

Spița ei pare a se fi transmis până în Evul Mediu, când se spunea că dinastia voievodală moldovenească se trăgea din Muşata, care, şi azi, în dialectul aromânesc, înseamnă „Frumoasa“.

Din Operele Sfântului Ioan Casian (360-435), Părinte al Bisericii Universale: *«Conferinte Spirituale»*

A doua Conferință a lui Abba Moise: Despre Discreție

Ing.dipl. Alexandru Stan, Elveția

În prima noastră contribuție la Congresul de dacologie am prezentat subiectul Viata Geților creștini, Sfinții Gherman (Germanus) şi Ioan Casian (Cassianus), **iar în a doua, am prezentat** « Prima Conferință a lui Abba Moise», **anume** «Despre scopul şi viața monahului».

Dialogurile spirituale, creştine, dintre preafericitul Moise şi geții creştini Gherman şi Ioan Casian, originari din Dacia Pontica, continuă în Egipt, în deşertul Sciti, în chilia acestui Abba. Acest capitol a fost redactat în XXVI capitole de către Ioan Casian, în limba latină, la Biserica « Sfântul Victor » din Marsilia, fondată de el în Galia, în anii 420.

Aproape de fiecare dată, dialogurile dintre cei trei creştini se desfăşurau după masa de seară şi durau până târziu, spre dimineață.

Abba Moise remarcă de la început dorința arzătoare, fervoarea lui Gherman şi Casian, zelul, setea lor de a afla învățămintele şi experientele trăite de creştinii de dinaintea lor, în Egipt şi alte părți creştinate. Preafericitul Moise mărturiseşte că pentru a vorbi despre discreție, el se va sprijini pe cele scrise, traite şi spuse de către Sfinții Părinți, de Sfântul Apostol sub influenta binefăcătoare, infinită a Sfântului Spirit.

„Harul discreției, spune Abba Moise, nu este mic şi nici pământean; el este un cadou foarte înalt pe care Grația divină ni-l face nouă. Discreția este virtutea care ne poate conduce la Dumnezeu. Cauzele iluziilor şi apoi a căderii noastre se găsesc în absența acestei virtuți, discreția. Mântuitorul nostru, Salvatorul nostru, numeşte în Evanghelie discreția: *« Lumina corpului nostru este ochiul nostru. Daca privirea este simplă atunci tot corpul este luminos, dar dacă ochiul este rău, tot corpul va fi tenebros ».*

Ea, discreția, discerne toate gândurile omului şi faptele sale şi vede în lumină ceea ce noi trebuie să facem".

Apoi Abba Moise prezintă multe greşeli reale, cu detalii numeroase din viața creştinilor vechi, pline de învățăminte pentru noi, spre exemplu: iluziile bătrânului Heron, erorile preafericitului Antoniu din Thebaida sau ale regelui Achab din Israel sau erorile unui călugar anonim din Mesopotamia etc.

După ce a ascultat cu atenție, cu supunere, exemplele enumerate, precum şi învățămintele lui Abba Moise, Gherman completează: *«Exemplele recente se unesc sub autoritatea celor vechi, spre a pune în lumină acest adevăr, anume că discreția este sursa şi într-o anumită măsură rădăcina tuturor virtuților».*

Apoi Gherman cere lui Abba Moise să-i învețe despre maniera de a o obține şi, totodată, de a discerne dacă ea, discreția adevărată, vine de la Dumnezeu şi nu este falsă şi nici diabolică.

Moise reia: *«Adevărata discreție nu se obține decât cu prețul unei adevărate umilințe.De la aceasta, prima dovadă va fi de a lăsa celor în vârstă, celor vechi, judecata tuturor acțiunilor şi chiar a gândurilor noastre, în aşa fel încât să nu ne încredem pentru nimic sensului nostru propriu, ... şi să vrem să cunoaştem numai din gura lor fie ceea ce trebuie considerat bun, fie ceea ce trebuie văzut ca fiind rău».*

Aceasta este disciplina de urmat. Un gând rău, mărturisit, pierde imediat veninul său. Urmează exemplele lui Abba Sarapion şi al lui Abba Theon.

Mijlocul de a ajunge mai uşor la ştiința adevăratei discreții este de a merge pe urmele celor vechi, a celor în vârstă cu trăire creştină. Cu scopul de a nu avea nici o ruşine spre a se destăinui celor vechi, celor cu trăire creştină, Gherman descrie un exemplu al unui călugăr din Siria.

Abba Moise descrie alte exemple, ale lui Abba Apollon, despre slăbiciunea naturii noastre umane, precum şi despre fragilitatea tinerilor, fie ei călugari sau mireni. Rugăciunea unui călugăr cu experiență face ca suferințele unui tânăr să înceteze prin acțiunea Sfântului Spirit. *«Întreabă tatăl tău şi el te va învăța; întreabă pe cei mai în vârstă din familia ta şi ei îți vor spune».*

De asemenea, Abba Moise îi învață să se forțeze din toată puterea spre a obtine, prin virtutea umilinței, binele discreției care va şti să-i ferească de cele două extreme. Conform unui proverb, cele două extreme se întâlnesc fie în alimentație, fie în viața de toate zilele.

Sunt prezentate mijloacele de a păstra bunul echilibru, buna măsură în toate, în funcție de vârstă, de corpul fiecăruia, de loc, de timpul zilei, de ospitalitate, de susținere frățească; prin grija caritații, a bunătății fiecăruia. Astfel se încheie Conferința a doua a lui Abba Moise, despre Discreție.

Regatul Dacilor

Dr. Mihai Zamfir

Popor prin definiție sedentar, dacii sunt cunoscuți în istorie prin numeroasele lor războaie de apărare a patriei, duse contra unor foarte puternice imperii şi regate antice. Toate aceste războaie demonstrează în mod direct autohtonismul daco-geților, pe care, pentru a încerca să-i dizloce din *Dacia,* cotropitorii trebuia, mai întâi, să-i afle acolo ca băştinaşi. Ceva mai mult, toate aceste încercări de a-i elimina s-au încheiat cu victoria dacilor, ceea ce demonstrează nu numai faptul că erau foarte numeroşi, dar şi că aveau structuri militare şi administrative, adică statale, foarte vechi şi puternice, care-i puneau în situația de a rezista cu succes tuturor atacatorilor. Pe scurt: dacii aveau structuri statale proprii autohtone, de mare vechime. Statul lor era pe pământul veşnic al *Daciei* , nu pe spinarea cailor. În mod tradițional, statul dacilor era o monarhie la fel ca şi celelalte rude ale lor tracii, macedonenii şi ilirii şi, spre deosebire de greci şi romani, ale caror organizări statale erau notorii pentru structurile lor republicane. Acest fapt traduce deosebiri enorme de mentalitate între cele două tipuri de societăți, care se pot exprima prin constatarea că dacii nu-şi pierdeau timpul proclamând respectul legii şi moralei, deoarece ei erau preocupați mai curând cu practicarea acestui respect. Regatul dacilor avea toate funcțiunile unui stat adevărat, chiar şi în sensul celei mai moderne exigențe ale termenului. Acest lucru, care constituie o probă a valorii concepției dacilor asupra organizării sociale, se verifică la scara milenară a istoriei prin continuitatea structurii statale monarhice a dacilor la urmaşii lor direcți vlahii până în timpurile moderne (*1947*), când invazia unei puteri străine pune capăt dezvoltării normale a acestui popor.

CADMEI – Protoscrierea la atineanjlji shi nâshtarea a numâljei di Ilirr

Prof. C. Branislav Stefanoski
Al Dabija, Republica Macedonia

1) Tu „Istoria, TERPSIHORA - carte V, cap.58“ Herodot scrie: *„Elinjlji anvitsarâ multe bune lucre di Fenikianjlji cai cu Cadmo avea vinitâ shi armasirâ atsiâ s-bâneadzâ, a anamisâ di cai s-afla sh-Ghefirlji. Nâinte di tute di nâsh u anvitsara scriarea, cai Elinjlji ma ninte, di pi minduirea amea, nu u cunushtea. Di-n cap scria idyiâ ca Fenichianjlji, a ma amânat, pararel cu alâxearea a limbiljei, s-alâxea shi forma a ghramilor. Anvârligâ di nâsh, tu atsel chiro, aproapea pitu tute locur bâna sh-Yoneanj, cai anvitsara di Fenichianjlji s-li scriu ghramile, ma, cum li alâxirâ neamtâ scria cu nâse shi li cljima, cu ndreptu, ghrame Fenichiane, ti atsea itie câ Fenichianjlji furâ atselj cai li adusirâ tu Elada. La Yoneanjlji sh-azâ cârtsâle s-dzâc chelj, ti-atsea câ ma ninte cându papiruslu irra rar sâ scria pi chelj di oi sh-câpri, a varvarlji nicâ totâna scriu pi ahtâr chelj.“*

2) Tu „*Istoria*, TERPSIHORA - carte V, cap.59“ Herodot scrie câ: Tu dionlu al „Apolo Izmeniy“ cai s-afla Teba, li are vidzutâ ghramile cadmeane cai multu sh-dutsea pi atseale a Yoneanjlor. Tut ashitse spune câ are vidzutâ trei scrisur cu ahtâr ghrame, cu atsea tsi unâ di scrusurile dâteadzâ di chirolu al Lay, hilj al Labdac, a nipot al Polidor cai lj-irra hilj al Cadmo.

3) Tu „*Istoria*, TERPSIHORA - carte V, cap.60“ Herodot scrie câ: Daoa scrisurâ dâteadzâ di chirolu al Idip (Edip) cai lj-irra hilj al Lay.

4) Tu „*Istoria*, TERPSIHORA - carte V, cap.61“ Herodot scrie câ: surparea ali Tebe shi avinarea a Cadmeylor di parte a Argheatslor s-are tihisitâ tu chirolu cându tu Teba vâsilje irra Laodamant, hilju al Eteocle, ti cai yar sâ shtie câ lj-irra hilj al Oidip (Idip, Edip)

Cu surparea ali Tebe multsimea di Cadmeilji au fugatâ la Enheljeilji, a Ghefirlji au armasâ tu câmpul di Beotie. Ma, ma amânat sh-Ghefirlji fura avinats di Beotslji, ashi câ sh-aishti s-au traptâ Atena.

5) Di tu „*Iliyada*“ al Omeru li avem aiste informatsiur:

- Chirolu cându are moarta Oidip (Idip, Edip) di Teba.

Tu Y 677 s-adutse aminte câ ngruparea al Oidip s-are tihisitâ trei gheneratsiur ninte di „batiyle troyaniche“.

Atsea nâ zburashte câ Oidip are moartâ yuva la anlu ~ 1330 n.a.H.

Tu armân makedoneasca limbâ egzistâ zborlu „idipsâze“ = „persoanâ fârâ arshine“. Idyiul zbor lu avem sh-tu limba turcâ ca: „edepsâz“. Pate, poate aistu zbor s-hibâ ligat di numa al Idip shi tihisirle di tu bana alui.

6) Surparea ali Tebe shi arâspândirea a Cadmeylor (Fenichianjlor).

Tu D 405/409 di tu gura al Diomed u avem informatsia câ tu chirolu di campanja di adunare uniats ti invazia contra di Troya, Argheilji (Menelay, Agamemnon) cu uniatslji alor u au surpatâ Teba.

7) Dupu spunearea al Herodot tu alui „*Istorie*, Euterpa, carte II, cap 145.“, di aluilu chiro, pân tu chirolu cându are bânatâ Cadmo cai iaste vinit di tu Fenikie, are aproximativ 1600 di anj, pân di chirolu al Hercul 900, a pân di „batiyle troyaniche“ la 800 di anj.

Macâ shtim câ Herodot are bânatâ di 484 n.a.H. pân 424 n.a.H., atumtsea yinim pân di shtirea câ: Cadmo are bânatâ yuva tu treaca a etâljei XXI/XX n.a.H., Hercul, tu mesea a etâljei XVI n.a.H., a „batiyle troyaniche“ s-au tihisitâ tu mesea a etâljei XIII n.a.H.

I

Di analizile cai li am faptâ pi planu di hronologhie pot cu sigurâ s-constatedz câ determinarea a tihisirlor istoriche ti cai nâ zburashte Herodot tu alui „*Istorie*, Euterpa, carte II, cap 145.“, cu njits aproximatsiur sântu la loc, mash cu unâ corectsie, adica explicatsie:

Cându tu spunerle al Herodot sâ zburashte ti Cadmo, atumtsea informatsiile lipseashte s-li lom cu rezervâ, adicâ cu prividеare câ sum numa di Cadmo nu-s s-ascunde mash un insu, unâ idyia identitate, ma iaste zbor ti reprezentu (cap, celnic tu datlu momentu) a Cadmeilor (Fenichianjlor) di Canan = Cadan.

Canan iaste veaclja numâ a teritoriiljei cae lu acâtsa bârnul di mollu al Levant, partea yu azâ s-aflâ statlu Liban.

Ashi cându Cadmeilji yinea tu protu contactu cu vârna populatsie localâ, idyia tu memoria colectivâ icâ tu vârnu scriatu documentu iaste registratâ ca atumtsea sh-atumtsea vine Cadmo. Ashitse Cadmo putem s-lu astiljem tu eta XX n.a.H., tu eta XVI/XV n.a.H., tu eta XIII n.a.H., Hronologhia a faptilor di tu anticvitatea pretsuz u am lucratâ tu opera: „*Pelasghyi; limbâ, carte, numâ*, Tetova 1998“.

Di tute spuse, ca ma ahârdzite, referente li mpartu:

- Yinearea a Danaylor di tu Eghyiptu anlu 1527/26 n.a.H.
- Moartea al Oidip (Idip, Edip) anlu ~ 1330 n.a.H.
- Fuga a Cadmeylor ncap cu Laodamant di Teba la Anheljeilji anlu 1273 ~ 1263.
- Surparea al Iliy anlu 1253 n.a.H.
- Cadmo – Polidor – Labdac – Lay – Idip – Eteocle – Laodamant.

Di spusile di-n sus avem câ:

a) “Elenjlji anvitsarâ multe bune lucre di Fenichianjlji cai cu Cadmo avea vinitâ“. Tu chirolu al protlu Cadmo, a atsea iaste eta -XXI-/-XX- n.a.H. Fenichianjlji nica totâna nu-l cunushtea alfabetlu fonetic. Di pi discoperirle arheologhike s-

xiyiseashte câ aistu alfabet Fenichianjlji lu au apruchiatâ tu eta -XII- n.a.H., a pân atumtsea scria mash cu hieroglife Eghyipiane. Fenichianjlji, hieroglifile li ufilisea sh-tu eta -VII- n.a.H. shi atsea atselj cai bâna Cartaghina. Atsea nâ spune câ Fenichianjlji di Cartaghina s-tsâne pân di veclјul sistem di scriare. Macâ lom câ, Cartaghina iaste fundatâ yuva tu eta -XIII- n.a.H. atumtsea cum poate s-nu u ufilisea scriarea fonetica di cându shtim câ protlu Cadmo iaste ma veclju shi iaste yuva di tu etâ -XXI-/-XX- n.a.H., atsea nâ spune câ tu chirolu di colonizarea pi penisia Hem (Balcane) Fenichianjlji nu lu cunushtea alfabetlu fonetic.

b) Tu atsel chiro Elinjlji (Danayo-Pelasghyilj) nica totâna nu-lj ni avea. A nu ni avea vârnâ tubâ cae u purta numa di Elinj. Tu atsel chiro numa di Elinj nica totâna nu putea s-u poartâ vârnu. Numa di Elinj ca identitate ti tubâ sâ spune tsiva ma amânat. A singura numâ di Elinj ca numâ di etnie iaste multu multu ma amânat. Tu atsel chiro Danaylji nu-lj ni avea. Danaylji sântu vinits di tu Eghyiptu anlu 1527/26.

c) Disi Elinjlji u au apruchiatâ scriarea di la Fenichianjlji al Cadmo ma nu, atsea iaste unâ mare antribare. Herodot dzâtse: "di pi minduirea amea", tsi s-dzâtse nu e di dip sigur câ scriarea iaste cu sigurâ adusâ di Feniceanjlji.

d) Dupu spunerle al Herodot tu „*Istoria*, Terpsihora – carte V, cap 58." Ghefirlji sântu atselj cai u au adusâ scriarea la Elinjlji di cându n-cap cu Cadmo au vinitâ s-bâneadzâ anamisâ di nâsh.

Amea minduire iaste câ poate, poate, câ Elinjlji u au apruchiatâ scriarea di la Ghefirlji. Dupu tute analize iase câ aishti scriarea nu u au adusâ di tu Fenikie ma u au loatâ di Creta yu unâ hopâ au armasâ s-bâneadzâ tu chirolu di alor calatorie di tu Fenikie câtrâ Europa. Canan (Fenikia) - Creta (apruchiatâ cartea) Teba (eta –XV- n.a.H.)

Tut ashitse di ayita gheneraloghicâ: Cadmo – Polidor – Labdac – Lay – Idip – Eteocle – Laodamant, putem s-constâtâm câ aistu Cadmo are bânatâ tu eta –XVI/XV- shi câ Ghefirlji s-au dusâ Atina dupu chirolu cai urmeadzâ di surparea ali Tebe di anjlji 1273/1263 tu chiro al vâsiljelui Laodamant.

Prota cunuscutâ scrisurâ di Teba dâteadzâ di chirolu al Lay, eta –XIV- n.a.H.

Traclu Orfei bâna tu etile –XIV/XIII- n.a.H. Macâ Ghefirlji u au lârdzitâ scriarea dupu câdearea ali Tebe cae iaste cu 100 di anj dupu tsi Orfei li are scriatâ „pinakile trakike", atumtsea putem s-constâtâm câ la Traklji scriarea s-ufilisea multu ma ninte di cât tsi atsea s-featse Atina. S-nu agârshim câ dâscallu al Orfei shi Tamir, Lin cu ghrame pelasghye lu are scriatâ pârmitlu ti „prptlu Dionis" (Diodor Siculi „lib-III-c.67.4").

e) Cunuscutâ iaste câ Atina pân la anlu 403 n.a.H. tu scriarea s-ufilisea mash njitsle ghrame. Atsel an sum arhondilja al Euclid tu ufilisire iaste apruchiat alfabetlu di scriare cu mâr ghrame. Di atsel an tute documente ofitsiale sâ scria cu mâr ghrame. Poate s-hibâ, Fenichianjlji s-lâ li au datâ tu ufilisire a Atinjanjlor njitsle ghrame, cai di pi shtirle cai li am pân tora, Pelasgho-Traco-Ilirlji nu li ufilisea.

Di pi faptile analize, fact iaste câ Fenichianjlji cartea foneticâ u au apruchiatâ di la Pelasghyilj.

Poate s-hibâ câ Fenichianjlji s-featsirâ ndao modificatsiur ca atsea cu ufilisirea a njitslor ghrame, shi pi fundu di atsea s-u amintara numa câ sântu fundatorr al alfabetlui.

Pi ahtâr minduir mi adusirâ numeroasile spuner al Herodot cai spune câ tu eta –V- n.a.H. aproapea cafi un polis shavea alui abetsedâ. Ahoryimea la abetsedile irra tu nâscânte njits modificatsiur a ghramilor. Shi piningâ atsea câ ancapital s-lucreadzâ ti unâ idyiâ abetsedâ, cafi un polis di pi numa alui sh-u cljima abetseda cae u ufilisea.

Tu sone, nicâ unoarâ va-s li aduc aminte minduerle al Tatsit (Anali, XI, 14):

„*Fenichianjlji u amintara numa câ li au aflatâ ghramile, cai singurlji nâsh li au apruchiatâ*".

II

Di analiza a scrierlor cai li avem di la Omeru shi Herodot putem s-constatâm câ:

Surparea ali Tebe s-are tihisitâ tu chirolu di campanja di adunare a uniatslor ti invazie pisti Troya.

Campanja dupu spunerle al Omeru tsânea 10 anj, tsi s-dzâtse yuva di la 1273 n.a.H. pân la 1263 n.a.H. cându de facto shi ahurhiashte invazia. Sigurâ câ surparea ali Tebe lipseashte s-u ligâm cu mâhânâlu câ Teba nu vrea s-lja parte tu invazia, sh-câ s-nu hibâ un egzamplu slab, Teba fu castigatâ s-hibâ surpatâ, a laolu avinat.

Cu surparea ali Tebe, Cadmeilji au fugatâ la Armânjlji Anhyeljey = Enheljey yu puturâ ta sâ-s bagâ n-cap a aishtilor. Cu nâshtarea al Cadmeilu Ilir (pistipsescu câ lj-irra hilj al Laodamant) shi bâgarea alui n-cap a tubiljei, ahurhyiashte shi nâshtarea shi a naoljei identitate a Armânjlor Enheljey, a ma amanat shi a alantilor armâneshti (trakeshti) tube cai au câdzutâ sum dominatsia alor, sum numa di Ilirr.

Di spusa di-n sus putem s-constatâm ca identitatea di Ilirr nu putem s-u câftâm ninte di anlji di antronarea al Ilir, a atsea iaste yuva tu mesea a etâljei XIII n.a.H. (~1245/40 n.a.H.).

Di pi numa Enheljeilji sântu ligats di reghionea di seaviroascapitat a laclui di Ohârda shi lundzimea a aroului Drim yu de facto bâneadzâ shi s-acatsâ uhyelj (pi farshiroteashte anguljâ/angulj, daco-rumuneashte: anghile). Numa la si leadze di numa a uhyeljlor (anghilile), uhyaljâ (anghilâ), uhyelj (anghile) = Anhyelj (Anghiljar, avinâtor de anghile). Pi gârtseashte ti uhyale s-greashte tut ashi: celd (heli).

Tu a.m. limba are un zbor uheauâ (napârticâ cu ocljilj ca yiliy = zmija nao~arka) cai primultu undzeashte pi zborlu uhyaljâ (jagula). Aista poate s-hibâ indicatsie câ zborlu tu limba greaca iaste apruchiat di tu armâneasca limbâ. Tu vicljime câsâbâlu Strug u purta numa Enhalon (Anghiliu). Sh-numa Strungâ, Strug, Struga iaste di armân makedoneascâ arâzgâ shi yine di zborlu strungâ (strimturâ tu cae s-mulgu oile).

Câsâbâlu Strug s-aflâ tu partea yu laclu curâ tu aroulu Drim. Tu atsel loc tu vicljime s-adra batile ti acâtsare uhyelj tu ma nâu chiro cunuscute sum numa di „daljan" cai a Armânjlor lâ undzea pi srungâ, câ nu mash tsi undzea ma shi functsia la irra idyia, una ti acâtsare uhyelj, a alanta ti acâtsare shi muldzeare a oilor. Ti atsea „daljanlu" la Armân Makedonjlji iaste identificat ca strungâ, dupu tsi shi câsâbâlu sh-u-are amintatâ shi numa.

Situl eneolitic de la Crețești „La Intersecție“ (județul Vaslui)

Prof. drd. Vicu Merlan

Situl eneolitic de la Crețeşti a fost descoperit, în 1999, printr-o cercetare de teren. Prima săpătură de salvare a fost efectuată în septembrie 2003. Cu această ocazie s-a decopertat o suprafață de 40 mp, suprafață care a scos la iveală numeroase vestigii arheologice aparținând civilizației Cucuteni A-B, de peste 5500 de ani vechime. Localitatea Crețești este situată pe latura estică a bordurii Podişului Central Moldovenesc din sectorul mijlociu al Prutului. Situl este încadrat de dealurile înalte ale culmii Lohanului în partea de N-NE şi de dorsala crestei Crasnei spre V-SV. Situl este amplasat pe un promontoriu învecinat de Pârâul Lohan la E şi văioaga unui torent temporar la V. Altitudinea relativă a promontoriului este de 70 de metri. În albia majoră a pârâului Lohan a existat în vechime o baltă în imediata vecinătate a sitului.

În momentul de față, prin săpăturile din 2003, respectiv 2004, au ieşit la iveală două locuințe (L1 si L2), o vatră de foc amenajată (fetuită) şi un cuptor. De asemenea, au fost intersectate trei morminte de la sfârşitul epocii bronzului. Cele două locuințe au fost surprinse prin executarea în două secțiuni cu o lungime de 20 metri şi lățime 2 metri pentru fiecare. Sub locuința L1 am descoperit o groapă de ritual în care au fost depuse ca ofrandă oase de animale, printre care şi un bucraniu de zimbru (probabil prin această depunere se avea în vedere protecția subtilă a locuinței, protecție asigurată de către un animal puternic). În groapa G1 au mai fost descoperite şi numeroase fragmente de statuete-idoli simbol al Marii Zeițe Mamă, răspunzătoare de fertilitatea şi fecunditatea pământului şi nu numai. Din cele câteva fragmente statuare doar unul reprezenta partea masculină. Acest fapt ne indică faptul că rolul zeităților feminine era mult mai mare atunci când se aveau în vedere unele principii legate de fertilitate şi fecunditate din natura înconjurătoare. În afara locuinței L1 au fost descoperite trei râşnițe de mână care erau folosite la măcinatul cerealelor necesare alimentației tribale. Pe fundul gropii G1 a fost probabil depusă intenționat o râşniță ca un simbol iarăşi al fertilității pământului. Este foarte probabil ca groapa G1 să fi fost făcută înainte de construirea propriu-zisă a locuinței deoarece „rămăşițele” locuinței s-au descoperit la un nivel superior gropii. Locuința L1 s-a extins spre V, fiind necesară deschiderea casetei A. Mormântul M1 de la sfârşitul Epocii Bronzului a fost găsit în secțiunea S1, iar mormântul M2 în dreptul acestuia la doi metri spre E, fiind necesară deschiderea casetei B. În caseta C din prelungirea secțiunii S1 s-a descoperit cea de-a doua locuin’[L2, aceasta fiind deranjată în partea de V de mormântul M3. Cele trei morminte descoperite au avut în inventar vase ceramice dintr-o pastă negricioasă, cu tortițe supraînălțate.

În concluzie, putem spune că situl de la Crețeşti „La Intersecție” a fost locuit din cele mai vechi timpuri de populațiile preistorice moldave care foloseau din plin avantajele reliefului (păduri cu vânat, balta cu peşte, sol fertil, clima blândă şi izvoare din abundență etc), fapt dovedit de existența celor două niveluri arheologice aparținând Eneoliticului şi Epocii Bronzului.

Cuvinte comune în limbile română și albaneză

Acad. Kopi Kyçyku

Este vorba despre aproximativ 200 de cuvinte comune în limbile română şi albaneză, prin care se pot reconstitui anumite comuniuni spirituale dintre cele două popoare. Unele din aceste cuvinte îşi au originea, se pare, în fondul comun iliro-trac. Autorul s-a concentrat doar asupra acelor cuvinte care nu provin din limbile turcă, greacă sau slavă. Lucrarea, din punct de vedere al cuvintelor comune expuse, reprezintă o premieră.